

ОДБРАНА

ПОКЛОН
Зидни календар
за 2010

Обновљена
Велика ратна сала
старог Генералштаба

Интервју

Пуковник др Славиша Ћирић

**Под заставом
Србије у Африци**

АРСЕНАЛ
36

putovanje

BEZ GRANICA

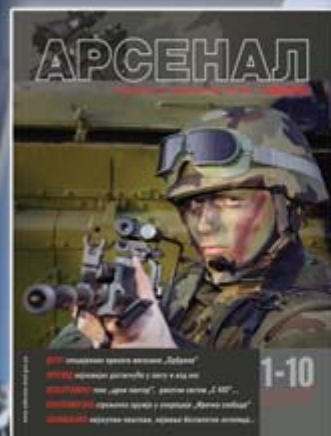

Lasta

EUROLINES

LASTA info centar • 011/3348-555

www.lasta.co.yu • www.lasta-turizam.com

КОМПЛЕТ
1.000,00

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Тридесет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Н А Р У Ц Б Е Н И Ц А

НЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-995, тел/факс 011/3241-009

Наручујем (заокружити):

1. „АРСЕНАЛ - 1“ по цени од 350,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
2. „АРСЕНАЛ - 2“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
3. „АРСЕНАЛ - 3“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,

КОМПЛЕТ („Арсенал 1, 2 и 3“) по цени од 1.000,00 динара.
Комплет шаљемо Пост експресом на рачун купца.

Целокупан износ уплатити на жиро-рачун број
840-49849-58.

Доказ о уплати и наруцбеницу послати на адресу
НЦ „Одбрана“.

Купац: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца _____

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Драгана Марковић (специјални прилози)
Мира Шведић (арсенал)

РЕДАКЦИЈА:

Душан Глишић (фељтон, историја и традиције),
мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
Александар Петровић, поручник,
Владимир Почуч, мајор (одбрана)

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влочић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Владислава Крстић,
Александар Лијаковић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, Предраг Милићевић,
мр Миљан Милкић, Крстан Милошевић,
др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Иштван Пољанац, Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Даримир Банда (фоторепортер)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241- 257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Снимак Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Велика ратна сала – детаљ

14

САДРЖАЈ

ДОГАЂАЈИ

Сушет министара одбране Србије и Чешке

КАПАЦИТЕТИ

ЗА ЈОШ БОЉУ САРАДЊУ

6

Обележено 95 година од Колубарске битке

ПОБЕДОНОСНА КОНТРАОФАНЗИВА

9

У ФОКУСУ

Конференција за новинаре министра одбране

ГЛАВНИ ЦИЉ У 2010.

– ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ 10

ИНТЕРВЈУ

Пуковник др Славиша Ђирић,

вођа српског санитетског тима у мировној мисији у Чаду

ПОД ЗАСТАВОМ СРБИЈЕ – У АФРИЦИ 14

Новогодишњи и божићни пријем Министарства одбране

ПОМАК У СВИМ ОБЛАСТИМА 18

ТЕМА

Нова систематизација радних и формацијских места у
Министарству одбране

МАЊИ АЛИ ЕФИКАСНИЈИ

22

Срећна Нова го

28**40**

Очекивања

Не постоји ниједна држава на свету која има јаку привреду а слабу одбрану, као што не постоји ниједна држава на свету која има јаку одбрану а слабу привреду, рекао је министар одбране Драган Шутановац приликом пријема награде Привредне коморе Србије, наглашавајући да је одбрана у свим државама света један од развојних капацитета привреде и друштва.

Салпедавање те истине и разбијање стереотипа да је систем одбране земље само огромни потрошач буџетских средстава, чак ни у стручним круговима, није нимало лако и биће потребно још доста времена да се она потпуно расветли. Најбољи начин за то су, наравно, конкретни резултати, а они су очити и илустративни. Одбрамбена индустрија Србије је у години на измаку постала поново један од основних носилаца развоја привреде Србије у целини и на добром је путу да поврати стару славу. Очекивања у наредној години су велика и оправдана, и како сада ствари стоје, долазе још бољи дани за ту привредну грану. Министарство одбране је на том плану дало велики допринос, и признање Привредне коморе министру Шутановцу потврда је да се перцепција односа привреде и одбране земље ипак мења. Циљ од милијарду долара извоза више није ни далек ни неостварив.

Војни буџет за 2010. годину, истина, неће пружити могућности за значајније опремање Војске Србије савременијим наоружањем. Његова развојна димензија је скромна, а ни године кризе нису погодан миље за такве подухвате. Доћи ће, надамо се, боља времена и прилика да се обнове одбрамбени материјални ресурси. Али, улагање у људске ресурсе, који су главни покретач реформског процеса, не може да чека и један од приоритетних задатака у наредној години биће, како је најављено, завршетак процеса професионализације Војске.

Већ од 1. јануара отворен је конкурс Управе за људске ресурсе Генералштаба за пријем професионалних војника. Попуном готово 3.000 упражњених формацијских места у јединицама Војске, процес професионализације биће практично окончан у предвиђеном року. Упоредо са тим смањиваће се и континенти регрута на одслужењу војног рока и развијати систем активне резерве која ће бити база за попуну војске професионалним и резервним саставом.

Много посла у 2010. години биће и у нормативној сфери јер се после усвајања сета војних закона очекује и доношење око 180 подзаконских аката чиме ће се заокружити реформа војног законодавства.

Очекује нас и нова систематизација радних и формацијских места у Министарству одбране, односно организационо прекомпоновање система и смањење броја запослених у складу са мерама које је наложила Влада Србије.

Тај посао је у завршној фази и конкретни резултати могу се очекивати већ у првим месецима наредне године. Једна од новина биће и формирање Медија центра, који ће практично објединити новинско-информативну и издавачку делатност у систему одбране. Тиме ће коначно бити исправљена грешка која је пре десетак година направљена искључиво из каријеристичких разлога. Концентрацијом ресурса у оквиру Медија центра, који ће бити организован и опремљен по искуствима модерних армија, добићемо институцију која ће у потпуности моћи да испуни захтеве система одбране.

Биће, дакле, доста новина у години која долази. А чега неће бити? Неће бити повећања плата. Оне су и даље замрзнуте иако су, према статистичким показатељима, потрошачке корпе све скупље и празније. То ће се свакако у одређеној мери одразити на животни стандард запослених у Министарству и Војсци, а бољи дани на том плану, к ажу економисти, могу се очекивати тек 2011. године.

За прославу предстојећих празника некако ће се намакнути паре. Ако их и не буде, рачуни и чекови на наплату стижу касније. И суочавање са реалношћу. Али, отом-потом. Време је за славље. И ту прилику грађани Србије неће пропустити чак ни ако за то нема неког посебног разлога. ■

ОДБРАНА

Школски центар Ветеринарске службе

ПУТ КА ТРИ МИСИЈЕ**ПОВОДИ**

Ненад Пезо, уредник ТВ емисије „Дозволите“

УМЕРЕНОСТ ЈЕ**УВЕК БЛИЖА ИСТИНИ****ДРУШТВО**

Пуковник у пензији Мирко Лаловић, међу првих педесет путника без визе

ОСЕЋАЈ ДОСТОЈАНСТВА

Са галерије

КАМЕН СРЕЋЕ

Паралеле

АВГАНИСТАН У ПРВОМ ПЛАНУ**ФЕЉТОН**

Мотив воде у хришћанској православној уметности (2)

КРШТЕЊЕ ВОДОМ**КОНКУРС ЗА ПРИЈЕМ****ПРОФЕСИОНАЛНИХ ВОЈНИКА У ВС****28****31****34****35****37****40****46**

дина и Божић

Сусрет министара одбране Србије и Чешке

Капацитети за још бољу сарадњу

Досадашња сарадња посебно је успешна у области обуке и војног образовања, а сада смо отворили и могућност заједничког улагања у војну економију, са жељом да одређене војнотехничке планове реализујемо како у Чешкој тако и у Србији, изјавио је после састанка министар Шутановац

Министар одбране Србије Драган Шутановац састао се 15. децембра у Дому гарде на Топчидеру са министром одбране Чешке Мартином Бартаком. Двојица министара разговарала су о сарадњи у области одбране и актуелним безбедносним питањима.

У изјави за медије, министар Шутановац нагласио је да од 2005. године, када је потписан уговор о сарадњи између две државе, траје веома успешна сарадња Србије и Чешке. Он је подсетио да је досадашња сарадња посебно испешна у области обуке и војног образовања, али да су важне и области војне медицине, АБХО заштите, војне географије, стандардизације, стратегијског планирања, а нарочито војно-економске сарадње.

– На данашњем састанку отворили смо могућност заједничког улагања у војну економију са жељом да одређене војнотехничке планове реализујемо како у Чешкој тако и у Србији – рекао је министар Шутановац. Према његовим речима, могуће је да Чешка војска буде један од корисника муниције која се производи у фабрикама наше наменске индустрије.

Он је подсетио да је током 2009. године у Војној академији чешке војске у Вишкову школовано 13 припадника МО и ВС.

Шутановац је захвалио чешком колеги на подршци коју његова влада даје европским интеграцијама Србије.

Министар Шутановац информисао је министра одбране Чешке о актуелним питањима са којима са суочава наш систем одбране, при чему је издвојио буџетирање, али је истакао да ће реформе бити настављене. Он је истакао да је у разговорима било речи о учешћу у мултинационалним мировним операцијама и додао да ће Војска Србије наставити учешће у мировним мисијама, овога пута у Либану.

Министар Бартак рекао је да током сусрета није било речи само о војним питањима него и о односима двеју земаља и њиховом проширењу. Он је рекао да је било речи и о европским и евроатланским интеграцијама Србије, подсетивши да Чешка има веома позитивна искуства из чланства у обе организације.

– Покушао сам да нагласим важност чланства Чешке у тим организацијама, посебно у НАТОу што нам је донело многе предности, нарочито са безбедносне тачке гледишта. Није реч само о безбедности него и о важним економским питањима. Статус НАТО чланице сматрамо једним од најважнијих догађаја у новијој историји Чешке – рекао је Бартак.

Чешки министар рекао је да је његова земља спремна да помогне и подели искуства са Србијом у многим областима, међу којима је издвојио мировне операције, војно школство и област војне индустрије. Он је рекао да би се заједничким наступом наменске индустрије постигао бољи ефекат на тржишту.

Двојица министара сагласна су да би област војне медицине требала да буде једна од важних тачака будуће сарадње и да обе земље имају значајне капацитете у тој области.

Министар Шутановац захвалио је министру Бартаку на учешћу чешких авиона на аеромитингу на Батајници, као и на престанку да одржи предавање студентима Војне академије.

Свечаност у Амбасади Чешке

Министар одбране Чешке Мартин Бартак у амбасади те земље у Београду свечано је уручио официрске сабље генерала Александра Франтишека Заха начелнику Војне академије бригадном генералу Младену Вуруни и ректору Универзитета одбране Чешке бригадном генералу у пензији Рудолфу Урбану.

Сабље су додељене као признање за успешну сарадњу две високошколске установе, а израђене су као верне реплике оружја које је носио генерал Зах, који је био један од оснивача војног школства у Србији.

Свечаности су присуствовали и министар одбране Драган Шутановац, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, амбасадор Чешке у Србији Хана Хубачкова и гости из система одбране.

Министар Шутановац том приликом је истакао да нема снажне и стабилне Србије без снажне и стабилне Војске што, према његовим речима, подразумева добро организовано војно школство.

Он је подсетио да је током протекле године много учињено на реформи војнообразовног система што је крунисано акредитацијом Војне и Војномедицинске академије. Шутановац је захвалио Министарству одбране Чешке на помоћи у том пројекту.

Министар је додао да очекује да идуће године, када Војна академије прославља 160 година постојања, буде основан Војни универзитет налик оном у Чешкој.

Министар Бартак поновио је да ће Чешка наставити да подржава Србију у њеним европским интеграцијама и реформи система одбране. Он је нагласио да ће један од праваца будуће сарадње бити у области војног образовања, што према његовим речима има значајну симболику јер је генерал Александар Франтишек Зах, пореклом Чех, био један од установитеља српске Војне академије.

Бригадни генерал Вуруна истакао је да у име Војне академије прима признање са осећајем части и да ће је као знамење увек радити и са поносом представљати.

Генерал Урбан истакао је да образовање војника представља један од услова напретка читаве земље. Он је изразио задовољство што је сарадња и заједнички рад са Војном академијом у процесу њене акредитације после четири године успешно завршена.

За допринос сарадњи са Универзитетом одбране Чешке изасланик одбране те земље пуковник Владимир Хуљак уручио је плетете генерал-мајору у пензији Видосаву Ковачевићу, бившем начелнику Војне академије и пуковнику у пензији Јоже Сивачеку, бившем декану Војне академије. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимео Даримир БАНДА

Сусрет министра Шутановца и адмирала Фиццералда

Очување безбедности на Косову и Метохији

Адмирал Фиццералд пружио је уверавања министру Шутановцу да ће, без обзира на бројно стање, Кфор очувати безбедност неалбанског становништва, српских светиња, културних и историјских добара у Покрајини

Министар Бартак и генерал Вуруна

Министар одбране Драган Шутановац састао се 16. децембра у Дому гарде на Топчидеру са командантом Здружене оперативне команде НАТОа Напуља, адмиралом Марком Фиццералдом. Тема разговора била је актуелна безбедносна ситуација на Косову и Метохији, сарадња Војске Србије и Кфора и питање смањења бројног стања снага Кфора.

Адмирал Фиццералд пружио је уверавања министру Шутановцу да ће, без обзира на бројно стање, Кфор очувати безбедност неалбанског становништва, српских светиња, културних и историјских добара у Покрајини.

Повод Фиццералдове посете била је примопредаја дужности шефа Канцеларије за везу са НАТОом у Београду између бригадног генерала Мирослава Балинта и бригадног генерала Јана Кашеа из Републике Чешке.

Свечаности су присуствовали начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, амбасадор Чешке у Србији Хана Хубачкова и представници Министарства одбране, Војске Србије и Команде НАТОа из Напуља.

Адмирал Фиццералд састао се, после свечаности у Дому Гарде, са представницима Министарства спољних послова и делегацијом Српске православне цркве. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимео Д. БАНДА

Посета делегације Савета Европске уније

Министар одбране Драган Шутановац примио је делегацију Савета Европске Уније (ЕУ), коју је предводио Роберт Кулер, генерални директор за спољне и политичко-војне послове Савета ЕУ.

Министар Шутановац је поновио да је чланство у Европској унији један од приоритетних циљева Србије и истакао да је визна либерализација значајан корак у процесу приближавању Србије ЕУ.

Он је упознао саговорнике са тренутном безбедносно политичком ситуацијом у земљи, као и са плановима за реформу система одбране.

Нагласио је да, уважавајући значај унапређења односа са ЕУ, Министарство одбране настоји да јача своје институционалне капацитете и обезбеди ресурсе који су неопходни за укључивање у активности заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

Министар Шутановац је информисао саговорнике о плановима за завршетак процеса професионализације Војске Србије до краја следеће године. Такође, истакао је важност учешћа припадника ВС у мировним мисијама, посебно нагласивши да је ове године, први пут на основу одлуке парламента Србије, медицински тим ВС заступљен у мировној мисији у Чаду и Централноафричкој Републици у оквиру норвешког контингента. ■

Састанак са генералним секретаром УН

Српски министри одбране и спољних послова Драган Шутановац и Вук Јеремић разговарали су са генералним секретаром Уједињених нација Бан Ки Муном о стању на Косову, процесу пред Међународним судом правде и учешћу српских војника у мировним операцијама.

„Генерални секретар се састао са српским министром спољних послова Вуком Јеремићем и разговарао о стању на Косову, укључујући и статус дијалога о шест поља практичних договора“, рекла је за Интернет портал Радио-телевизије Србије Банова представница за медије Ванина Мастраци. Јеремић и Бан су, такође, разговарали о питањима везаним за Хашки трибунал, као и о статусу расправе о легалности једнострано проглашене независности Косова.

„Био је присутан и српски министар одбране Драган Шутановац коме је генерални секретар изразио захвалност за српско интересовање за већим ангажманом у мировним операцијама“, рекла је Мастраци. ■

Нови санитарски тим за Конго

Чланове санитарског тима АМЕТ-14 који ће учествовати у мировној операцији УН у ДР Конго (MONUC), примио је министар одбране Драган Шутановац. Реч је о четрнаестом тиму припадника Министарства одбране и Војске Србије за медицинску евакуацију ваздушним путем.

Тим броји шест чланова, два лекара и четири медицинска техничара, из Војномедицинске академије, Војне болнице Ниш и Војске Србије. Они ће бити ангажовани у мисији у Конгу од фебруара следеће године, на период од шест месеци.

Чланови тима завршили су стручну обуку на ВМА и у Центру за мировне операције, као и обуку за вожњу у теренским условима.

Мировна операција УН у ДР Конго успостављена је новембра 1999. године у складу са Повељом УН а на основу Резолуције СБ УН број 1279. ■

Информисање иностраних војних представника

Редовно информисање иностраних војних представника акредитованих у Београду одржано је 14. децембра у Дому гарде у Топчидеру.

Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић истакао је том приликом да је међународна војна сарадња током 2009. године била веома динамична. За иностране војне представнике организоване су и реализоване бројне активности, почев од редовног информисања и посета јединицама и установама Министарства одбране и Војске Србије, присуства вежбама, до церемонија високог нивоа, рекао је Перић. Он је истовремено упознао иностране војне представнике са активностима планираним за наредну годину.

Заменик начелника Управе за стратегијско планирање др Станислав Стојановић упознао је војне изасланике са основним карактеристикама недавно усвојених стратегија и закона који регулишу важна питања из области одбране.

Начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба ВС генерал-мајор Петар Ђорнаков представио је обуку подофицирског кадра у Војсци Србије. ■

С. Ђ.

Обележено 95 година од Колубарске битке

Победоносна контраофанзива

У Колубарској бици остварена је једна од највећих победа српске војске и савезничких снага у Првом светском рату. Зато смо данас овде, да одамо почаст тим славним стратезима, војницима знаним и незнатим, свима онима који су у стубове победе и победничке стратегије уградили своје животе, онима који су бриљантном војничком победом високо уздигли међународни кредибилитет Краљевине Србије, рекао је генерал-потпуковник Милоје Милетић на свечаности у Лазаревцу

У присуству начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковника Милоја Милетића, представника Министарства одбране и Војске Србије, дипломатских представника земаља учесница у Првом светском рату и представника локалне самоуправе, код спомен-храма светог Димитрија и споменика српском ратнику у центру Лазаревца 15. децембра одржана је централна државна манифестација обележавања 95 година од победе српске војске у Колубарској бици.

У крипти спомен-цркве, у којој почивају остаци око 40 хиљада страдалих српских и аустроугарских војника, венце су положили представници Владе Србије, Министарства одбране и Војске Србије, амбасада земаља победница у Првом светском рату, Велике Британије и Русије и поражених, Аустрије, Мађарске, Словачке и Чешке, чиме је потврђена спремност некада супротстављених земаља и народа на заједнички живот у толеранцији и међусобном разумевању. Одавању државних и војних почести код храма и споменика српском ратнику у центру Лазаревца, у организацији Министарства за рад и социјалну политику, присуствовале су и организације опредељене за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године.

Изговарајући наредбу Врховне команде, којом је започела победоносна контраофанзива српске војске, у бици која је трајала месец дана, од средине новембра до 15. децембра 1914, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић подсетио је госте и многобројне грађане, окупљене на одавању почести погинулим ратницима, на значај правилне процене снаге и моћи, али и морала и жеље за победом, која је одлучила победника у једној од најславнијих битака у Првом светском рату.

„У Колубарској бици остварена је једна од највећих победа српске војске и савезничких снага у Првом светском рату. Зато смо

Снимко Р. ПОПОВИЋ

У славу војводе Мишића

Свечаност у Лазаревцу завршена је пригодним културно-уметничким програмом у славу војводе Живојина Мишића, чија тактика представља јединствени пример војностратезијског преокрета који је омогућио најзначајнију победу у читавом Првом светском рату.

За генијалну процену и командовање у Колубарској бици Мишић је награђен звањем војводе.

данас овде, да одамо почаст тим славним стратезима, знаним и незнатим, свима онима који су у стубове победе и победничке стратегије уградили своје животе, онима који су бриљантном војничком победом високо уздигли међународни кредибилитет Краљевине Србије у свету захваћеном ураганом великог рата“, рекао је генерал Милетић и истакао да „Војска Србије обележава 95 година од

битке на Колубари опредељена за трансформацију, интероперабилност и професионализацију коју смо већ започели и коју ћемо наставити и у наредном периоду. Официри Војске Србије данас се школују и у иностраним војним школама, у којима се одавно изучавају стратешке одлуке и подвизи српских војсковођа и војника“.

Д. ГЛИШИЋ

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ МИНИСТРА ОДБРАНЕ

Главни циљ у 2010. - професионализација Војске

Министар одбране Драган Шутановац оценио је да је у овој години највећи успех министарства отварање велике војне базе „Југ“, а да ће главни циљ за следећу годину бити завршетак професионализације Војске Србије.

Шутановац је на конференцији за новинаре, одржаној у реновираној Великој ратној сали старог Генералштаба, представио резултате рада Министарства одбране и предочи смернице на основу којих ће систем одбране Србије функционисати у наредних годину дана.

Министар Шутановац је на почетку конференције, 20. децембра, којој су присуствовали и чланови Колегијума министра одбране, рекао да је не само у систему одбране него и у читавој држави, ову годину обележила светска економска криза. Он је подсетио да је војни буџет из тог разлога планиран рестриктивно и да је ребалансом додатно смањен за 26 посто чиме је смањен фонд за инвестиције и оперативне трошкове.

Шутановац је рекао да је Министарство одбране једино током 2009. године, на сопствени позив имало две контроле трошења новца и то – буџетску инспекцију Министарства финансија и контролу државног ревизора.

– Ни једна ни друга инспекција нису пронашле ништа што би указивало на неправилности у раду – подвукао је министар одбране.

Шутановац је рекао да је током прошле године спроведена жива законодавна активност везана за систем одбране јер су усвојене два важна документа која до тада нису постојала – *Стратегија националне безбедности* и *Стратегија одбране* и шест закона у области одбране.

Према министровим речима завршена је систематизација и нова формација радних места у Министарству одбране.

– У Министарству одбране и Војсци Србије требало би да буде око 36.000 професионалних припадника, од чега 178 државних службеника у Министарству одбране, а према новој формацији, са око 11.500 људи у министарству спуштамо се на број од око 8.600, што је за 2.900 мање запослених у такозваном „управном делу“ – објаснио је Шутановац и додао да ће један део отићи у Војску Србије а други у Министарство унутрашњих послова. Тиме се, рекао

Србије

је он, стварају услови за формирање одговарајуће кадровске пирамиде по угледу на развијене системе.

Како је министар истакао, током 2009. године, на конкурс за професионалне војнике, за око 2.400 радних места пријавило се 9.500 грађана Србије, од чега 14 одсто жена. У професионалну службу примљено је више од 2.100 кандидата. У овом тренутку, у систему одбране, има око 6.200 професионалних војника, због чега је регрутни контингент смањен са 5.000 на 3.200. Даљим повећањем броја професионалних војника смањиваће се регрутни контингент.

У току је и рационализација рада у војнодоходовним установама, где се смањује бројно стање за око 450 запослених, за које је обезбеђен одговарајући социјални програм. Војне установе *Дедиње*, *Тара*, *Моровић*, *Морава* и *Карађорђево* су годишње, у просеку, правиле и до 700 милиона динара губитака.

РЕЗУЛТАТИ У ОВОЈ ГОДИНИ

Један од тежишних задатака система одбране у 2009. години било је учешће у мировним мисијама под покровитељством Уједињених нација, уз одобрење српског парламента. Тренутно у мировним мисијама у Чаду, Конгу, Обали Слоноваче и Либерiji учествује 34 припадника Министарства одбране и Војске Србије, што је, према министровој оцени, више него скромно, али отвара нове перспективе, јер смо убеђени да ће следећа година у тој области бити веома значајна. Сада се анализира и упућивање наших припадника у мировну мисију у Либану, у саставу италијанског и шпанског контингента.

СТАНОВИ

У 2009. години имали смо 26 одсто мање новца за инвестиције, а самим тим и мање средстава за стамбено збрињавање. Ипак, успели смо да решимо око 600 стамбених питања припадника система одбране доделом станова или кредита.

Покренули смо и пилот пројекат бескаматног кредитирања 450 војних пензионера за решавање стамбених питања – рекао је министар одбране.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

У укупним резултатима Министарства одбране министар Шутановац истакао је значај међународне војне сарадње. Током 2009. године било 18 министарских посета у иностранству, а у Србији министар је дочекао осморо колега.

Он је истакао посету америчког потпредседика Бајдена као прву посету тог нивоа у историји.

БУЏЕТ

Војни буџет, који за 2010. годину износи 68 милијарди динара, како је оценио Шутановац, није развојни будући да, када се изузму редовни трошкови и потраживања, за инвестиције, опремање, инфраструктуру и оперативне трошкове остаје тек око 20 посто тог новца.

Буџет Војске износи 2,15 посто бруто националног производа, што је за 0,25 одсто мање од планираног одвајања за одбрану од пре две године. Структура војног буџета, без обзира на његов апсолутни износ, како је објаснио министар, неповољна је јер веома мало средстава остаје на располагању за опремање и инфраструктурне пројекте.

Министар Шутановац посебно је истакао велики искорак у реформи војног школства.

– Студијске програме акредитовале су Војна академија и Војно-медицинска академија. Први пут уписани су студенти медицине на ВМА. Повећано је интересовање за упис у војне школе, тако да је на Војну академију конкурисало око 1.050 кандидата, а у Војну гимназију око 900. На основним последипломским студијама у нашим војним школама је 74 припадника иностраних војски, а 192 наших припадника школује се и усавршава у иностранству – навео је министар.

Војно здравство је током прошле године у много чему узнапредовало, не само када је реч о ВМА, него је, према министровим речима, значајно подигнут квалитет медицинских услуга у војним болницама. Купљено је 20 нових санитетских возила, која са 17 возила која су набављена лане, чини укупно 37, што је, како је рекао министар, најновији контингент опреме за војно здравство.

Током 2009. године, такође, и поред рестриктивног буџета, реконструисани су и војни аеродром на Батајници, Централни дом Војске, 103 различита војна објекта, као и око 8.000 квадратних метара складишног простора и надстрешница.

Потписивањем уговора са РЗЗО, подсетио је Шутановац, цивилима је омогућено да користе услуге војних болница у Новом Саду и Нишу.

Међу активностима Војске Србије, Шутановац је издвојио низ вежби међу којима „Одлучан одговор“ на Пештеру, „Дипломац“ на Пасуљанским лиовадама, „Сретење“ у Новом Саду, а од међународних војномедицинских вежби „MEDCEUR“ у Нишу која је окупила припаднике војски из 15 земаља са око 800 учесника.

– Ове године организовали смо највећи аеромитинг икада одржан у Србији на коме је учествовало 14 земаља. Учествовали смо и у организацији Универзијаде и помогли у организацији Међународног сајма наоружања „Партнер 2009” – рекао је министар.

Он је истакао да је цивилно-војна сарадња била такође веома успешна о чему сведоче изграђени мостови надомак Деспотовца и у Сјеници, као и путеви у Куршумлији и Сјеници, али и помоћ у изградњи и обнављању других објеката инфраструктуре широм Србије.

Министар Шутановац рекао је да је 2009. година у систему одбране прошла без афера што јесте један од главних разлога популарности Војске Србије која је међу грађанима позиционирана као друга институција од највише поверења, одмах после Српске православне цркве. Он је подсетио и да је, према истраживањима, Војска најмање корумпирана институција у држави.

ПЛАНОВИ ЗА 2010.

Међу плановима за наредну годину министар је издвојио професионализацију Војске Србије.

– Жеља нам је да према пројекту који је направљен 2003. године, до краја наредне године у потпуности професионализујемо

БАЗА „ЈУГ”

Како истиче министар Шутановац, Министарство одбране посебно је поносно што је у току године на измаку завршило изградњу војне базе на Целотини, надомак Бујановца. Познато је да је њена изградња трајала више година.

Следе њена одговарајућа дотеривања, али је она већ у функцији. У наредном периоду база ће бити значајније опремљена.

Од темеља до најсавременије војне базе на Балкану

Војску Србије у складу са финансијским могућностима. Убеђен сам да то можемо да уредимо, рекао је Шутановац и додао да одређене процедуре пријема такође успоравају процес професионализације, што је неопходно, јер се тежи да нико ко то не заслужује не уђе у систем одбране.

Да би се шест закона које је Скупштина донела у потпуности примењивали, објаснио је министар, неопходно је усвојити око 180 подзаконских аката што ће у 2010. бити значајан посао. Тиме се заокружује реформа војног законодавства.

Наредне године, рекао је Шутановац, планира се и наставак реформе војног школства, односно формирање Војног универзитета, али и увођење новог модела школовања подофицира по коме ће се они бирати и курсирати из редова професионалних војника.

Планирамо и реконструкцију аеродрома Лађевци. То је један од великих цивилно-војних пројеката. Желимо да тај аеродром, што је могуће пре, ставимо и у цивилну функцију, у потпуном убеђењу да ће допринети развоју целог региона – истакао је министар.

Војска ће се наредне године, према министровим речима, опремати у складу са расположивим средствима.

За 2010. годину, планирана је и реконструкција зграде Команде ВиПВО у Земуну која има велику историјску и културну вредност.

Министар Шутановац искористио је прилику да објасни недоумице везане за дневнице које се у систему одбране исплаћују, а поводом неких нагађања у медијима. Он је нагласио да се највећи део новца издваја за дневнице припадницима Војске који обезбеђују административну линију према Косову и Метохији.

– Следећа година биће у знаку промоције професионализације војске и војничког позива, а када је реч о извозним уговорима, ова година је била рекордна, због чега ће у следећој све фабрике везане за војну индустрију имати много посла и мораће да прошире капацитете – оценио је министар одбране Драган Шутановац на конференцији за новинаре. ■

Владимир ПОЧУЧ
Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ОДГОВОРИ НА НОВИНАРСКА ПИТАЊА

Одговарајући на новинарско питање о томе шта ће се догодити са зградама Министарства одбране и Војске Србије у центру Београда које су порушене током бомбардовања, министар одбране Драган Шутановац рекао је да те зграде спадају у војне непокретности које систем одбране жели да отуђи, али да током 2009. године није добијена одговарајућа финансијска понуда.

Према министровим речима, једна од могућности јесте и да се поменути објекти уступе ономе ко би на Бањици заузврат изградио савремени објекат у коме би били смештени Министарство одбране и Генералштаб.

Када је реч о уговорима које је Србија склопила са Ираком о извозу наоружања и војне опреме, министар је нагласио да је Министарство одбране у 2009. години дало немерљив допринос промоцији српске одбрамбене индустрије. Такође је истакао да ће наша наменска индустрија, готово све њене фабрике, бити уполсене и у наредној години, јер треба да реализују већ уговорене обавезе.

Започела је и производња авиона „ласта”, што потврђује квалитет нашег научног кадра. Следећа година, због рестриктивног буџета који није развојни, не обећава значајнија улагања у опремање Војске Србије најсавременијим борбеним средствима.

Честитка министра Шутановца поводом новогодишњих и божићних празника

Поводом новогодишњих и божићних празника свим припадницима Министарства одбране и Војске Србије упућујем срдчане честитке.

У протеклој години, и поред неповољних услова изазваних глобалном економском кризом, остварили смо значајне резултате у реформи система одбране и његовој афирмацији у земљи и на међународном плану.

Уверен сам да ћемо у години која нам долази, са истим еланом и одговорношћу наставити реформски процес, завршити реорганизацију Министарства одбране и професионализацију Војске Србије и изградити систем одбране који ће моћи успешно да одговори на све изазове безбедности наше земље и буде партнер демократским снагама у очувању мира у свету.

Честитајући вам празник желим вам успехе у раду и да радост празничног весеља поделите у здрављу и срећи са својим најближима. Живела Србија. ■

Значај мишљења Међународног суда о Косову

Професор др Радослав Стојановић, стручњак за међународно право, у предавању припадницима Министарства одбране и Војске Србије које је организовао Институт за стратегијска истраживања, истакао је да се пред Међународним судом правде сада решава питање од светског значаја, у које су умешене све велике силе. Саветодавно мишљење Суда о једностраном отцепљењу Косова и Метохије имаће изузетан одјек, будући да у овом тренутку у осамдесетак држава у свету постоје разни сецесионистички покрети са тенденцијом отцепљења од државе.

У предавању на тему „Захтев Републике Србије пред међународним судом правде у Хагу за саветодавно мишљење у вези са самопроглашењем државе Косово“, професор Стојановић рекао је да то мишљење треба да пружи основу за преговоре између Београда и Приштине којима би се решила питања положаја Косова и Метохије унутар Србије. ■

Заседање Мешовитог српско-египатског војног комитета

У Београду је одржано четврто заседање Мешовитог српско-египатског војног комитета. Делегацију Министарства одбране предводио је помоћник министра за материјалне ресурсе Илија Пилиповић, а поточлану делегацију Министарства одбране Арапске Републике Египат бригадни генерал Насер Елдин Абделхамед Котв.

На заседању, чији је циљ унапређење сарадње у области одбране, разматрана су питања од заједничког интереса у области војно-економске, војнообразовне и војномедицинске сарадње, као и могућности успостављања сарадње у другим областима. С тим у вези, египатска делегација је, осим пленарних и одвојених заседања, посетила Војну и Војномедицинску академију.

Током посете, у Управи за међународну војну сарадњу потписан је *План билатералне војне сарадње са Египтом за 2010. годину*. ■ С. Ђ.

Предавање проф. др Ивана Вујачића

Амбасадор Србије у САД од 2002. до 2009. године, проф. др Иван Вујачић, 24. децембра је за припаднике Министарства одбране и Војске Србије одржао предавање о рефлексијама спољне безбедносне политике на нашу земљу и регион.

Предавање, у организацији Института за стратегијско истраживање, отворио је директор ИСИ генерал-потпуковник мр Милан Зарић.

У предавању професор Вујачић изложио је безбедносне интересе САД, њену позицију у свету, као и односе са Србијом, почев од времена хладног рата и деведесетих, до данас. ■

С. Ђ.

Пуковник
др Славиша
Ћирић,
вођа српског
санитетског
тима у
мировној
мисији у Чаду

Под заставом

У овој мисији мира и хуманости је око 7.500 учесника из 37 земаља света. Циљ је пружање хуманитарне помоћи, која је неопходна за опстанак скоро пола милиона избеглих и расељених лица која су последњих година уточиште нашла у камповима UNHCR-а у источном и јужном Чаду.

мировној мисији Уједињених нација у Чаду и Централноафричкој републици (MINURCAT) од јуна 2009. ангажован је и санитетски тим Министарства одбране и Војске Србије у саставу норвешког контингента. У првом тиму било је шест чланова, а у другом, од октобра 2009, у екипи је укупно 21 лице, 17 медицинских радника и четири штабна официра.

Политичко насиље и оружани сукоби претворили су ово подручје у највеће хуманитарно кризно жариште у свету од 2003. године. На кризу је најпре реаговала Афричка унија, слањем око 7.000 припадника мировних снага, а Уједињене нације 2007. године покрећу мировну мисију ради пружања неопходне помоћи и стварања услова за трајан мир.

Од пуковника прим. др Славише Ћирића, управника Војне болнице у Нишу, сада у функцији старијег националног представника српског санитетског тима у мировној мисији MINURCAT, електронском поштом добили смо фотографије и одговоре на питања о раду наших мировњака, условима боравка у Чаду и тренутној ситуацији у том нестабилном подручју.

Србије – у Африци

■ *Наш санитарски тим сада је знатно бројнији него први. Какав је састав?*

– Најпре да кажем да је хируршки тим Војномедицинске академије изузетно успешно и веома запажено обавио своје задатке у оквиру прве ротације, што се овде, у норвешкој пољској болници у Абешеу, радо истиче. По окончању њихове мисије, у састав друге ротације у оквиру мировне мисије MINURCAT укључен је нови и знатно бројнији српски санитарски тим, а чине га – 21 лице и то четири лекара специјалиста (општи хирург, ортопед, анестезиолог и инфектолог), стоматолог, фармацеут, 11 медицинских техничара (од тога две медицинске сестре инструментарке, анестетичар, рендген техничар и седам медицинских техничара општег смера) и четири штабна официра (по један у команди медицинске чете, С-1, С-3 и С-4). Дошли смо из различитих установа и јединица – ВМА, Војна болница Ниш, ВМЦ Нови Сад, Команда КоВ, Генералштаб ВС.

■ *Како су текле припреме за ту захтевну мисију, која се одвија у специфичним климатским условима и скопчана је са безбедносним ризицима?*

– Управо због тога припреме су биле веома темељне. Пријављивање за учешће било је на добровољној основи, али су кандидати бирани по нимало једноставним критеријумима – од провере познавања енглеског језика, психолошког тестирања, оцене здравствене способности до вакцинације у складу са прописима Светске здравствене организације. Први део припрема обављен је у Центру за мировне операције, а потом су уследиле завршне припреме у Норвешкој у трајању од шест седмица.

Припреме у кампу Сесволмен обухватиле су комплетан тренинг за овакав тип мисија, почев од веома напорне „лешадијске“ обуке, интензивне наставе гађања, бројних предавања и курсева о свим релевантним темама, до увежбавања практичног рада у пољској болници. Један од значајних циљева ових припрема је и међусобно упознавање и уигравање норвешких и српских учесника за предстојећи рад у Чаду.

Пуковник др Славиша Ћирић

– Још током припрема у Норвешкој, највиши представници норвешког војног санитета изразили су велико задовољство због нашег будућег заједничког рада. По нашем доласку то је поновљено, а касније у више наврата наглашено и у главном штабу MINURCAT-а. Дочекали смо с пажњом и уважавањем и уз констатацију да сад и припадници српске војске имају значајну улогу у овој мисији.

Похваљен је и рад наших штабних официра који, заједно са норвешким колегама, учествују у организацији и обезбеђивању свих активности неопходних за функционисање болнице. Плене својом стручношћу и оспособљеношћу, а и својим војничким изгледом и држањем.

Поред тога што је наша застава непрестано истакнута на улазу у норвешку пољску болницу, она се, поред заставе УН и заставе осталих земаља учесница у мисији, вијори и испред главног штаба мисије.

■ *Сваки учесник понео је и повелики комплет опреме?*

– Боравак на обуци у Норвешкој искоришћен је и за задуживање комплетне опреме, почев од специјалних „пустињских“ униформи, наоружања, заштитне опреме па до свих осталих „ситница“ неопходних за вишемесечни боравак и рад у пустињи. У опремању се мислило на све и није се штедело ни у чему. На пут је кренуо цео контингент у другој ротацији, путовали смо специјалним летом грузијске авиокомпаније који су за ту прилику изнајмиле Уједињене нације. Свако од нас је, поред 30 килограма пртљага, који је већ био упућен у Чад, носио са собом још око 40 килограма одеће, опреме и личних ствари. Након вишечасовног лета и краћег задржавања у Триполију ради допуне горива, слетели смо у Ницамену, главни град Републике Чад.

Дочекала нас је сасвим другачија клима и околина од оне коју смо оставили у Европи. У Србији је средином октобра била јесен, у Норвешкој већ почетак зиме, а овде жарко лето.

Авионом смо пребачени до Абешеа, удаљеног око 800 километара од Ницамене, у коме је смештена норвешка болница.

■ *Како сте задовољни опремљеношћу болнице?*

– Норвешка пољска болница је одлично опремљена и представља болницу другог нивоа у систему здравствене заштите припадника УН, у којој се указује стручна специјалистичка помоћ, укључујући и хируршку. Њен задатак је да обезбеди секундарни ниво здравствене заштите за припаднике УН, ургентну надокнаду изгубљених течности и крви код повређених или оболелих, ургентне хируршке процедуре с циљем спасавања живота и спасавања екстремитета код повређених или оболелих, основну стоматолошку заштиту и евакуацију повређених или оболелих ка вишој санитетској етапи.

Састоји се од неколико функционалних целина – команде, дела за ургентни пријем, обраду и амбулантне прегледе болесника, хируршког дела са две операционе сале, интензивне неге са осам постеља, стационара са 20 кревета, стоматолошке ординације, одељења за медицинску евакуацију и логистике.

У болници се налази лабораторија, радиолошка дијагностика (опремљена апаратом за класичну РТГ дијагностику) и апотека.

Абеше, Чад

Абеше има аеродром, неке владине институције, неколико школа, око 300.000 становника, али не може да се назове градом у оном смислу како ми то подразумевамо. Додуше, од нашег досада до сада десила се и једна велика промена. Кад смо дошли нигде није било ниједног метра асфалта, сада је неколико улица асфалтирано и регулисано по модерним стандардима.

У граду само ту и тамо нека зграда је од тврдог материјала, ниједна вишеспратница, све остало су потлеушице од земље, трске, дасака, лима. Сламнати кровови или једноставно развучено платно. Нигде тротоара, прашина се подиже и за онима који само корачају многобројним улицама, а иза сваког возила се вије облак.

Домаће животиње на све стране, козе и магарци се слободно и наизглед без надзора крећу свуда. Мноштво нахерених надстрешница у којима се продаје различита роба. Струје има само у неким деловима града, текуће воде нигде. На бунарима се узима вода за пиће и одатле развози најчешће коњским запрегама. Огромне количине смећа на све стране, најчешће по средини улица и непоследно уз куће. Животињске стрвине у непосредној близини путева и у насељима. И много људи који се пешице, на магарцима или коњима, на мотоциклима и претовареним камионима, крећу улицама и по околини града.

И много, много деце, која се, као и сва деца играју, радују, гледају нас знатижељно и машу нам док у белим возилима са УН ознакама пролазимо поред њих.

■ *Какви су капацитети болнице?*

– Дневне могућности су до 40 амбулантних, специјалистичких прегледа, три до четири велике хируршке процедуре, болничко лечење 10 до 20 повређених или оболелих, укључујући интензивно лечење до два припадника УН.

Дневно се изводи пет до 10 стоматолошких и исто толико радиолошких процедура, као и до 20 комплетних лабораторијских тестова.

Болница је контејнерско-шаторског типа, климатизована и са врло модерним операционим салама и системом за стерилизацију.

■ *У чему се огледа специфичност климе у Чаду. Какви су услови смештаја?*

– У овом делу Африке не постоје класична годишња доба као у Србији, већ само краткотрајна кишна и знатно дужа сушна сезона. Тренутно је у току сушна сезона. Просечна дневна температура је између 40 и 50 степени. Овакви климатски услови намећу одређене специфичности смештаја.

Читав камп је подељен на два дела. У првом су болница и команда, а у другом шатори за смештај људства, део за културно забавне активности и објекти пратеће намене. Осим дела болнице који је контејнерског типа, све остале просторије су под шаторима.

Смештени смо у више климатизованих шатора, заједно и под истим условима као и норвешке колеге. У сваком шатору је смештено по десеторо људи у десет одвојених платнених кабина површине 2x2 метра, рачунајући и војнички кревет. Наравно, кабине су мале, али омогућавају приватност што је, с обзиром на трајање мисије, веома битно.

■ *Имате и одговарајућу заштиту од комараца и змија, који су, кажу претходни учесници мисије, највећа напаст?*

– Свака кабина је климатизована централном климом за дати шатор, тако да се спољашња, често екстремна, температура у шатору не примећује. Као додатна заштита од инсеката и гмизаваца (нарочито комараца и змија), врата на кабинама затварају се помоћу рајсфершлуса. Такође, сваки кревет има своју мрежу која, кад се затвори, не дозвољава продор ни најситнијим инсектима.

У посебним шаторима смештени су кухиња са трпезаријом, Интернет сала, просторија за забаву, теретана, сала за састанке и црква. Наравно, и ови шатори су потпуно и непрестано климатизовани.

■ *Какав је дневни распоред активности?*

– Устаје се веома рано, уобичајено између пет и пола шест, али не зато што је тако прописано. Обавезе почињу касније, зато што је рано јутро овде најлепши део дана, па већина жели да га искористи за неке друге активности и потребе, а не за спавање.

Наиме, температура је ујутру сасвим пријатна, што већ после девет сати није случај, нема инсеката који нас прате током дана и вечери, нема змија и на крају нема ни посебних обавеза. Зато се ово време користи за оно за шта током дана нема времена или услова, за рекреацију, припрему за рад, а Срби обавезно и за заједничку прву кафу, наравно на отвореном.

Радни дан почиње у пола осам заједничким јутарњим састанком коме присуствују сви чланови контингента и на којима је дневно информисање о различитим темама од општег интереса. Рад у болници почиње у осам, када се сви јављамо на своја радна места. Болница непрекидно ради пуним капацитетом, односно са свим својим расположивим могућностима.

■ *А слободно време?*

– У поподневним часовима су сви, осим оних који раде у поподневној смени, слободни да се посвете и неким активностима по соп-

Мисија MINURCAT

Мировна мисија Уједињених нација MINURCAT успостављена је Резолуцијом Савета безбедности 1778 од 25. септембра 2007, у складу са поглављима VI и VII повеље УН, а у договору са властима Републике Чад и Централноафричке Републике, као и са Европском унијом.

Мисија доприноси заштити избеглица, расељених лица и цивила у опасности, омогућава пружања хуманитарне помоћи у источном Чаду и североисточном делу Централноафричке Републике, а дугорочније гледано ствара повољније услове за обнову и привредни и друштвени развој у тим областима.

Зона операције подељена је на четири сектора. Сектор Север са највећим градом Ириба, сектор центар са градом Фаршана – у оквиру овог сектора је и град Абеше, у коме су норвешка пољска болница и команда мисије, сектор Југ са градом Гоз Беида и сектор ЦАР (Централно Афричка Република) са градом Бирао.

Генерално гледано безбедносна ситуација у зони операције је мирна, али нестабилна са сталном могућношћу погоршања.

ственом избору. Дакле, целокупни живот и рад везани су за камп у коме смо смештени.

Напуштање кампа је само уз претходно одобрење, организовано и у пратњи. За заинтересоване се повремено организују излети у околини, наравно уз претходну припрему и предузимање свих мера заштите, како са аспекта безбедности, тако и од деловања неповољних климатских услова.

Вечери су сада пријатне, односно долази до брзог смањивања дневне температуре, што никако не значи и да је хладно. Обавезно обучени у одећу са дугачким рукавима и ногавицама и са пажљиво нанетим репелентима (заштита од комараца, наравно, али и од повреда од неких других животиња), вечери најчешће проводимо у клубу, односно на тераси начињеној од дасака, уз неко безалкохолно пиће и у разговору, слушању музике, забавним игрицама, попут пикада, а веома често се организује и посебан забавни програм.

■ Сарађујете и са локалном болницом у Абешеу?

– Незаобилазни део помоћи норвешког контингента становништву Абешеа је и сарадња са локалном болницом. Иначе то је регионална болница, највећа у источној половини Чада и покрива преко

пола милиона становника и неколико десетина хиљада избеглица из Судана и Дарфура.

Болница је саграђена почетком седамдесетих година прошлог века донацијом Немачке, сам објекат је функционалан, али снабдевање водом, струјом, лековима и потрошним материјалом прилично је отежано, нередовно и несигурно и углавном се своди на хуманитарну помоћ разних организација попут UNHCR, OXFAM, ICRC, MSF.

Још већи проблем је недостатак лекара свих профила, медицинских техничара и других здравствених радника. Улагање у здравство и финансирање здравства очигледно је минимално, тако да је корупција здравствених радника видљива на сваком кораку. Рендген не функционише због недостатка струје и резервних делова, лабораторија ради само основне анализе, болница пацијентима не обезбеђује ни храну ни највећи број неопходних лекова.

Болничке собе су препуне, недовољно чисте, неклиматизоване. Кревети похабани, пацијенти сами доносе постелину. По собама је мноштво рођака и осталих пратилаца који леже по поду. У истим собама смештени су оболели од различитих болести и различитог пола. Нема изолације оболелих од заразних болести. Нема основних услова за личну хигијену. О софистицираним дијагностичким процедурама нема ни говора, а најближи скенер и боље опремљене болнице су у главном граду Ниамени, која је око 800 километара удаљен од Абешеа.

■ Са којим болестима локалног становништва се најчешће срећете?

– Поред уобичајених болести са којима се боре здравствени радници, овде су врло честе и разне заразне болести које се одавно не срећу у Европи. Ја сам, након 20 година бављења инфектологијом, овде први пут видео оболеле од беснила.

Тешке форме маларије, трбушни тифус и друга цревна обољења, велики број инфицираних вирусима хепатитиса, ХИВ-а, од тога најжалост и сасвим мала деца, истовремена појава више инфекција, свакодневни су призори.

■ Какав је однос локалног становништва према припадницима мировне мисије?

– Може се најкраће описати као коректан. Становништво не гледа на припаднике УН непријатељски. Због тешких услова живота и сиромаштва, становништво ће радо прихватити сваки вид хуманитарне помоћи. Међутим, у самом том процесу, припадници УН могу лако доћи у ситуације где ће одједном бити окружени великим бројем људи и та ситуација се лако може отети контроли и угрозити и једне и друге. Наиме, где год се појаве, припадници мисије су интересантни за локално становништво, које се тада окупља око особља и њихових возила, посебно деца, тражећи од њих било шта, воду, храну, одећу или као што најчешће кажу у једној речи „дар“.

Становништво у Абешеу и околини другачије гледа на медицинско особље MINURCAT-а, знајући да то особље пружа медицинску помоћ и њима. Самим тим и наш положај вероватно је повољнији од положаја осталих „војних“ јединица. Међутим, то се не може рећи и за остале хуманитарце (нпр. за многобројне невладине организације, присутне у зони операције), чија су возила и особље често мета напада и отмица.

■ Каква је атмосфера у нашем тиму. Недостаје ли кућа?

– Атмосфера у нашем тиму је изванредна и заиста радимо као тим. Заједно организујемо културно-спортске манифестације и трудимо се да норвешким колегама дочарамо по неку слику из Србије.

Испоставило се да је од укупно 21 припадника нашег контингента, код 14 кућна слава свети Никола. И прославили смо је како доликује, традиционалном заједничком вечером на коју смо позвали и колеге из команде болнице.

Могућности за комуникацију са нашим породицама и пријатељима у Србији, као и за праћење догађања у земљи, веома су добре и ту немамо никакве проблеме. Интернет и телефон су нам доступни непрекидно и бесплатни су.

■ И до када остајете у Чаду?

– Наш боравак у мисији требало би да се заврши 15. маја 2010. године. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

НОВОГОДИШЊИ И БОЖИЋНИ ПРИЈЕМ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ

Помак у свим областима

Не постоји сегмент у систему одбране у коме током одлазеће године није направљен помак, истакао је министар Шутановац поздрављајући госте на новогодишњем и божићном пријему у обновљеној Великој ратној сали старог Генералштаба

Министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић приредили су 18. децембра пријем поводом новогодишњих и божићних празника у обновљеној Великој ратној сали старог Генералштаба.

Пријему су присуствовали премијер Мирко Цветковић, посланици, министри, представници законодавне, извршне и судске власти, војнодипломатског кора, Министарства одбране и Војске Србије, МУП-а, верских заједница, политичког, привредног и културног живота и медија.

Обраћајући се гостима министар Шутановац је подсетио на обећање са прошлогодишњег пријема да ће се 2009. године свечаност одржати у Великој ратној сали старог Генералштаба, која не само да има велику културну и историјску вредност, него је, како је нагласио, једна од најлепших на Балкану.

– Ризикујући да заборавим неке успехе које смо направили у току прошле године желим да истакнем само неколико активности које су су обележиле 2009. и рад целокупног система одбране, а неке и много шире друштвене токове – рекао је Шутановац. Он је нагласио да је после више година завршена изградња базе Југ, да су Војна академија и Војномедицинска академија акредитовале студијске програме, на ВМА су уписани и први студенти медицине, а слање санитетског тима у Чад, према речима министра одбране, представља још један значајан искорак у односу на претходну годину.

– Наше спољнополитичке активности, у области одбране пре свега, али и одбрамбене индустрије, учинили су да се производи наше наменске индустрије нађу на тржиштима других земаља – рекао је Шутановац и додао да ће ова година вероватно бити рекордна када је у питању извоз те индустријске гране.

Министар је подсетио на велики број војних вежби које су успешно изведене у земљи и иностранству, као и на бројне посете и сусрете са страним политичарима и високим војним представницима. Шутановац је констатовао да не постоји сегмент у систему одбране у коме током одлазеће године није направљен помак.

Министар је захвалио својим најближим сарадницима који су, како је рекао, трпећи критике и од њега, а понекад и од јавности, веома добро радили свој посао. Шутановац је захвалио и представницима законодавне власти који су у парламенту изгласали две стратегије и шест закона у области одбране.

Министар одбране захвалио је председнику Борису Тадићу и премијеру Мирку Цветковићу на подршци, али и министарки финансија Диани Драгутиновић на разумевању када је у питању војни буџет.

Честитајући свима новогодишње и божићне празнике министар Шутановац рекао је да ће данашњи дан бити уписан у историју, јер после скоро две деценије грађани Србије могу поново да путују у Европу без виза. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Снимили Д. БАНДА и З. МИЛОВАНОВИЋ

Обновљена Велика ратна сала старог Генералштаба

Зграда Главног Генералштаба и Министарства војске и морнарице је 1928. године била најлепша државна грађевина. У монументалном здању, лепотом, величином и елеганцијом издваја се Велика ратна сала. Тај простор садржи посебну атмосферу, чува многе успомене и има занимљиву причу. Зуб времена учинио је своје, али напорима ресорних министарстава и стручњака Завода за заштиту споменика Београда, враћен јој је првобитни изглед, сјај и значај.

Зграда је грађена од 1926. до 1928. године по архитектонској замисли руског емигранта немачког порекла Василија Баумгартена. Има четири спрата и две монументалне фасаде на којима су наглашени стубови, од постамента на првом нивоу све до моћног кордонског венца изнад кога се налази још једна етажа са карактеристичним полукружним прозорима. Фасада четвртог спрата украшена је скулптурама ратника у разним историјским фазама. За градњу су коришћени природни и вештачки камен, мешавине песка, опека, племенити малтер, декоративна пластика, гипс... Коштала је тадашњих 35 милиона динара.

Најлепши, најзначајнији и најлепши простор здања је свечана или Ратна сала. Њена намена била је свакојака, од састанака челика ондашње владе, преко скупова ђенерала, пријема, гламурозних балова, па зборовва високих немачких официра за време окупације и враћања у армијске оквире после Другог светског рата. Памти фракове, уштиркане крагне, камашне, сјајна ордења, лаковане чизме, отмене дамске хаљине, накит, оштре команде, исцрпљујуће седнице, звуке валцера, ритам официрског кола...

Сала је дугачка 17, широка десет и висока 12,5 метара, али њена суштина лежи у монументалности, карактеристичној изради сваког детаља. Реставрација је била неопходна јер је зуб времена учинио своје, а овакву вредност је заиста неопходно сачувати. Простор је репрезентативан у сваком погледу и може се рећи да представља ремек-дело архитектуре.

Инвеститор радова је Министарство рада и социјалне политике, на иницијативу Одбора за неговање традиција ослободилачких ратова. Министарство одбране је пружио логистичку подршку, а Завод за заштиту споменика града Београда неопходну стручну помоћ.

Због својих историјских и архитектонских вредности, зграда Генералштаба проглашена је за културно добро 1984. године. ■

Б. КОПУНОВИЋ

СНИМОК З. МИЛОВАНОВИЋ

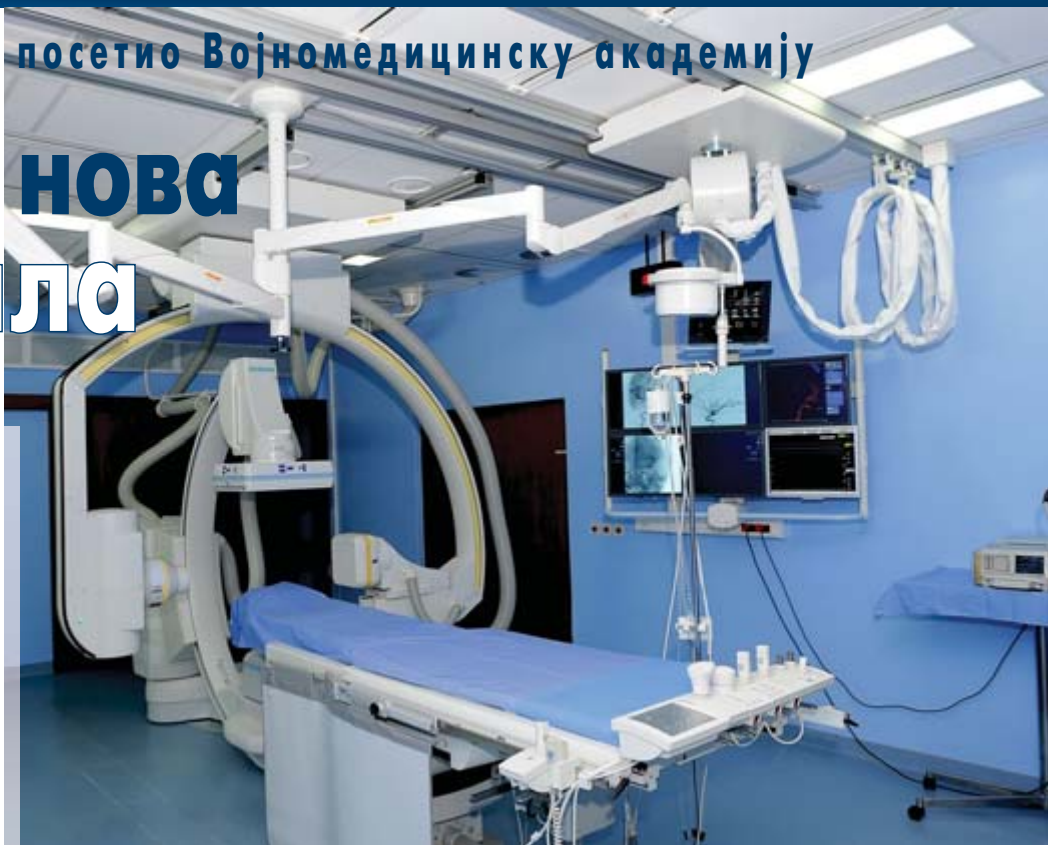

Сала пре реставрације

Министар Шутановац посетио Војномедицинску академију

Отворена нова АНГИО-САЛА

Министар одбране Драган Шутановац отворио је на Војномедицинској академији нову ангио-салу која спада у најсавременије те врсте у Европи. Ради се о апарату који омогућава извођење прецизних и компликованих процедура на крвним судовима и нервном систему.

Министар Шутановац рекао је да пројекат нове ангио-сале у вредности од 1,8 милиона евра представља добар завршетак године на Војномедицинској академији, као што је и у целом систему одбране.

– Важно је да војни осигураници имају најбоље могуће лечење на ВМА, али и да цивили имају могућност лечења и да не чекају у великим редовима – рекао је министар Шутановац. Он је подсетио да су у систем здравства Србије од ове године укључене и војне болнице у Нишу и Новом Саду те да ће се радити на њиховом опремању. Намера система одбране је да војне здравствене установе буду респектабилне и препознатљиве, рекао је министар.

– Циљ нам је да направимо један светски познати бренд, војно здравство Србије, које је већ сад препознато и у Конгу и у Чаду – рекао је Шутановац и додао да постоји занимање за ангажовање наших лекара широм света.

Министар Шутановац додао је да сви савремени апарати који су купљени за потребе ВМА јесу економски исплативи и да после врло кратког времена почињу да доносе добит систему одбране, чији је буџет, како је оценио, и за 2010. рестриктиван.

Начелник ВМА генерал-мајор др Миодраг Јевтић рекао је да је ово велики дан за ту установу јер постојање једног тако савременог апарата знатно смањује листе чекања, а лекарима Војномедицинске академије пружа могућност да брже и ефикасније помогну својим пацијентима. Јевтић је изразио наду да ће Министарство одбране наставити да улаже у опремање ВМА на корист не само војних осигураника већ и грађана Србије.

Сустрет са кадетима Високе школе

Министар одбране Драган Шутановац посетио је 25. децембра и Високу школу Војномедицинске академије. У пратњи начелника ВМА генерал-мајора др Миодрага Јевтића и декана Високе шко-

ле пуковника др Миодрага Чолића, министар Шутановац обишао је просторије у којима су смештени кадети и уверио се у квалитет услова живота и рада.

Министар одбране разговарао је са кадетима на ВМА и упознао се са њиховим свакодневним животом и радом. Он је изразио задовољство због добрих резултата које показују на почетку школовања и подсетио их да се они преваходно школују за официре, а тек онда за лекаре. Према његовим речима, они су привилеговани у односу на колеге са цивилних медицинских факултета не само по условима живота и квалитету знања које им се нуди, него и због чињенице да ће одмах по завршетку студија бити запослени у систему одбране.

Министар је позвао кадете да наставе да стичу знања и тиме допринесу изградњи бренда војног здравства, по коме је Србија већ позната далеко изван својих граница. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Мањи али еф

Свака организациона целина Министарства добија јасно дефинисану функцију, а сваки појединац прецизна задужења. Тиме се укидају „лагодна“ места и повећава одговорност сваког запосленог. Мањи број руководиоца, поручују из Управе за организацију, побољшаће учинак посла и помоћи формирање правилне структуре кадра.

Министарство одбране у 2010. годину улази са новом систематизацијом радних и формацијских места. Процес израде тог документа интензивно траје око пола године, док су припреме и консултације почеле знатно раније. Министарство је увођењем нове систематизације, у ствари, ишло корак испред Владе Републике Србије, чији програм рационализације државне управе тек треба да се примени. Наравно, организационо прекомпоновање и кадровско смањење у потпуности је у складу са владиним мерама.

Тим поводом саговорник нам је био начелник Управе за организацију Сектора за политику одбране пуковник Бранко Андрић.

Министарство одбране у неку руку је ново у друштву осталих министарстава из републичке владе, будући да је до распада државне заједнице било савезни орган. Отуд су, како каже наш саговорник, приликом услађавања новог правилника, поједина владина тела показала неразумеваче за специфичности система одбране. Ипак, све то је успешно превазиђено уз поштовање прописа и правила која су морала бити узета у обзир када се успостављала нова организација Министарства одбране.

Пуковника три пута мање

Према речима пуковника Андрића, свака организација има свој животни циклус обележен фазама – развој, стагнацију и најзад, опадање.

– Овог пута, директива министра одбране била је да се не чека да тај циклус добије силазну путању, већ смо на време почели са израдом нове систематизације. Тиме смо, заправо, ишли корак испред владе, која је неколико месеци после изашла са програмом рационализације државне управе. Нисмо морали да обављамо напорне припреме, анализирамо стање јер смо све то већ урадили – објашњава наш саговорник и додаје да се том послу пришло опрезно и студиозно како би се не само редуковао број запослених у Министарству, него и постигла оптимална функционалност читавог система.

Снимко Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Начелник Управе за организацију пуковник Бранко Андрић

Појмови систематизације и формације, односно њихове разлике, барем када је реч о широј јавности изазивали су недоумице.

– Формација је документ којим се дефинише организација и углавном се односи на професионалне припаднике Војске, дакле на офицере, подофицере, војне службенике и намештенике. Будући да је њихова засту-

пљеност у Министарству значајна, новом организацијом предвиђа се да се део такозваног „управног дела“ организује по формацији. Формација је, заправо, само специфичан облик систематизације и те су посебности углавном војног карактера. Њоме се постиже да се цео систем одбране организује на јединствен начин – каже пуковник Андрић и објашњава да се формацијом у Министарству одбране на квалитетнији начин утврђују елементи радних места и тако изражава поменута војна специфичност.

Новом систематизацијом се још више наглашава цивилна контрола војске, нарочито у финансијском и нормативно-правном подручју.

Током протеклих месеци са најодговорнијих позиција у систему одбране могло се чути да ће се у Министарству знатно смањити број високих официра како би се коначно формирала правилна кадровска пирамида, али и дало на значају старешинама које ће убудуће заузимати важна места. Начелник Управе за организацију каже да је изричит

Смањење

Министар одбране је на годишњој конференцији за новинаре обавестио јавност да ће бројно стање након увођења нове систематизације и формације бити мање за око 2.900 људи, а да ће број места државних службеника бити сведена на 178.

У укупном смањењу бројног стања Министарства учествоваће и Управа за ванредне ситуације, која са преко 500 запослених прелази у Министарство унутрашњих послова.

ИКАСНИЈИ

захтев министра одбране био да се формацијска места официра прописују искључиво за дужности где је неопходно војно образовање и искуство. Министар се, такође, zaloжио за идеју да места пуковника од сада подразумевају руководећу позицију, а никако референтску, како је то до сада био случај.

– До сада је у управном делу Министарства одбране било 435 формацијских места пуковника, док нова формација предвиђа око 150. Иако према старој формацији нису попуњена сва поменута формацијска места, одређен број официра високих чинова који немају потребне услове по новим кадровским прописима мораће да пређе на ниже положаје, док ће неки бити и пензионисани – истиче пуковник Андрић.

Један од кључних захтева менаџмента система одбране био је да Министарство успостави еластичну организацију која је прилагодљива и способна да правилно и брзо реагује на све постављене захтеве. У министарским смерницама за израду поменутих норматива стоји и захтев да се елиминишу дуплиране надлежности унутар делокруга министарства.

Јасне дужности и одговорности

– Циљ сваке организације јесте да се постигну што бољи резултати, са што је могуће мањим ангажовањем ресурса. Први корак који је у том процесу било потребно предузети јесте прецизно дефинисање надлежности, како би се међу организационим целинама постигао склад и како би оне међусобно подстицајно деловале – наглашава пуковник Андрић. Он подвлачи да су новим организационим документима све надлежности министарства прописане законима, прецизно дефинисане за ниже организационе јединице – секторе, управе и одељења. То ће помоћи да се избегне ситуација у којој поједини органи Министарства, због великог обима посла, бивају преоптерећени, док неки други атрофирају због неадекватног ангажовања.

– То значи да више неће бити „лагодних“ радних места у Министарству одбране. Одговорност запослених, а посебно руководилаца, повећава се с обзиром на прецизно дефинисане дужности – изричит је Андрић.

Наш саговорник каже да је приликом разумевања организације Министарства важно знати да у оквиру њега постоји такозвани „управни део“ кога чине Кабинет министра, сектори са подређеним управама и самосталне управе, затим Војнообавештајна, Војнобезбедносна агенција и Инспекторат

одбране. Остатак Министарства чине институције, установе и предузећа која су формално потчињена надлежним управним органима. Велики део „бројног стања“ отпада управо на установе као што су Војномедицинска академија, Војна академија, Војнотехнички институт и друге.

Знатно смањење броја државних службеника значи да ће изванредан број запослених који су сада у том статусу прећи у статус војног службеника или намештеника. Пуковник Андрић истиче да ће се водити рачуна да промена статуса не утиче битније на висину плате запослених.

У нова организациона документа уграђена су и места за војнодоходовне установе које ће следеће године коначно решити свој статус. То ће, како каже наш саговорник, бити један од главних задатака током 2010. године. Поред тога, реорганизација установа и Војне академије, која би требало да прерасте у Универзитет одбране, стратешки су циљеви система чија се реализација ускоро очекује.

– Организација која заживљава – закључује пуковник Андрић – представља добру основу за даље и дубље усавршавање организације система одбране. Очекују нас важни задаци који проистичу из професионализације војске. Створени су услови за комплетну анализу функционисања свих командних нивоа и на основу тога, оптимизацију њихове организације. Задовољство ми је да кажем да је на основу захтева Управе за организацију, Управа за телекомуникације и информатику Генералштаба одобрила пројектовање и израду новог информационог система који је сада у опитној фази. Систем под називом РОФИС (развој, организација, формација и систематизација) креирали су припадници Центра за командно-информационе системе и информатичку подршку и он ће поред основне намене представљати платформу за интегрисани пословни систем нашег министарства и војске у целини.

Судећи према сазнањима из Управе за организацију, иако Министарство одбране предњачи у процесу рационализације, остаје још доста посла око анализе рада и функционисања свих организацијских целина. Као што је министар одбране више пута нагласио, оптимизација организације, односно реформа система одбране, није никада завршен процес. Већ почетком наредне године систем би требало да осети прва побољшања као последицу нововедених норматива. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Новогодишњи пријем Управе за односе са јавношћу

Управа за односе са јавношћу Министарства одбране приредила је 22. децембра традиционални новогодишњи пријем у Централном дому Војске Србије.

Пријему су присуствовали министар одбране Драган Шутановац са члановима Колегијума, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, представници Министарства одбране и Војске Србије и новинари штампаних и електронских медија који су током године извештавали о активностима система одбране. ■

А. П.

Стручна расправа о развоју војне полиције

Стручну расправу – *Концепт развоја војне полиције Војске Србије* – организовала је 17. децембра Управа војне полиције Генералштаба српске војске. Скупу су присуствовале старешине Управе, команданти батаљона војне полиције и представници реферата, одсека или одељења војне полиције из састава Министарства одбране и јединица Војске.

Учесници су током саветовања разговарали о новинама у школовању и усавршавању припадника војне полиције, односно о новом концепту школовања и плановима и програмима усавршавања, документацији и евиденцији коју воде надлежни у области војнополицијских послова, организацији дежурстава у саставима војне полиције, те о примени *Упутства за избор кандидата за попуњу јединица војне полиције*.

Пуковник мр Милко Цепера, заменик начелника Управе војне полиције, информисао је старешине и о организацијско-мобилизацијским променама у војној полицији у наредном времену. Учеснике је на крају стручне расправе поздравио и бригадни генерал Ђуро Ђелић, начелник Управе. ■

В. П.

Допринос развоју српске привреде

У образложењу Комисије за награде Привредне коморе за признање које је додељено Драгану Шутановцу стоји да је српски министар одбране, у условима светске економске кризе, уложио огроман напор у консолидацији привреде Србије. Један од главних приоритета његове спољнополитичке активности била је промоција потенцијала српске привреде у свету и отварање нових тржишта.

Министар одбране Драган Шутановац добитник је посебне награде са плакетом и повељом Привредне коморе Србије за 2009. годину. Признање за подршку и изузетан лични допринос развоју, унапређењу и повећању извоза одбрамбене индустрије Србије министру Шутановцу уручио је Милош Бугарин, председник Коморе, 23. децембра на Десетој седници Скупштине Привредне коморе.

У образложењу Комисије за награде наводи се да су уз министра Шутановца, приликом дипломатских путовања у земље

потенцијално заинтересоване за нашу привреду, били и представници домаћих предузећа из области аграра, машинске, електро, прехранбене и одбрамбене индустрије.

Министар Шутановац посебну пажњу усмерио је на одбрамбену индустрију Србије, стоји у образложењу награде. Ангажовао се да се обезбеде сви неопходни услови за потпуно реструктурирање и модернизацију предузећа те гране домаће привреде. У току 2009. године, на његову иницијативу обезбеђена је финансијска подршка предузећима наше одбрамбене индустрије, која је омогућила њихову пословну консолидацију, развој нових производа и технолошку обнову.

У исто време, током дипломатске активности, министар одбране је упорно радио на промовисању потенцијала одбрамбене индустрије Србије у иностранству, што је тој привредној грани омогућило квалитетан наступ на новим тржиштима, у првом реду у Алжиру, Ираку и Египту. Таква активност била је од пресудног значаја да предузећа српске одбрамбене индустрије у 2009. години на светско тржиште извезу робе у вредности од око 300 милиона долара и закључе нове уговоре вредне више од 500 милиона долара. Уговорени послови обезбедили су да домаћа одбрамбена индустрија поново постане један од основних носилаца развоја привреде Србије у целини – наведено је, такође, у образложењу награде за министра одбране.

У име награђених, Привредној комори Србије захвалио је министар одбране Драган Шутановац. – Награда коју сам данас добио и на којој пише моје име није само мо-

ПРИЗНАЊЕ ЗА РАД

Одговарајући на новинарско питање о награди Привредне коморе Србије коју је добио, министар одбране Драган Шутановац рекао је да она за њега представља једно од највреднијих признања које је у раду добио, пре свега јер су је уручили привредници који знају колико је данас тешко обезбедити послове.

– Министарство одбране је препознало тај проблем још 2008. године и, чини ми се, као никада до сада, направило дипломатске активности које су допринеле да закључимо већи број послова. Јачањем наше наменске индустрије, успели смо да унапредимо и остале привредне капацитете градова у којима те фабрике послују. Јер, све што је у интересу државе јесте и у интересу Војске, рекао је Шутановац.

– Током протекле године – навео је министар одбране – ми смо промовисали и грађевинску индустрију Србије и пољопривреду. Надамо се да ћемо новим уговорима проширити послове и додатно уполити и нашу грађевинску оперативу, која има искуства у раду у иностранству.

ВИШАК НЕПОКРЕТНОСТИ

На питање о уступању локалној самоуправи вишка непокретности које има Војска, министар Шутановац рекао је да је Министарство одбране спремно да разговара о условима и да оно нема никакво право да поједине објекте неке уступа, те да очекује да ће за то надлежне институције изаћи са понудама које ће бити прихватљиве за обе стране. Систем одбране, рекао је министар, има велике потребе за стамбеним простором, па се нада да ће се у вези тога постићи ваљан договор.

Али, нема уступања већ размена имовине – нагласио је Шутановац.

ја заслуга. Желим да истакнем да су у пословима које смо неколико година уназад радили учествовали моји сарадници и Југоимпорт СДПР, али највећа заслуга за успешно пословање припада фабрикама одбрамбене индустрије из Чачка, Лучана, Крагујевца, Панчева, Ужица. Неко ће се питати одкуд привреда и одбрана и какве везе има привреда с одбраном. Не постоји ни једна држава на свету која има јаку привреду, а слабу одбрану, као што не постоје ни државе које имају јаку одбрану, а слабу привреду – истакао је Шутановац и додао да је одбрана у свим државама света један од развојних капацитета привреде и друштва.

Министар одбране нагласио је да је систем одбране у 2009. години буквално из пепела подигао порушену одбрамбену индустрију Србије и успео да јој поврати углед. – Жеља ми је – навео је Шутановац – да поменуте извозне цифре фабрика наменске достигну милијарду. Такође ми је драго што су привредници препознали наше активности, јер све што је у најбољем интересу српске привреде јесте и у најбољем интересу наше државе и друштва. Министарство одбране ће – закључио је министар – и убудуће наставити да промовише одбрамбену индустрију Србије, као и остале привредне гране.

Награду за резултате у производњи и осталим облицима привређивања, као и за допринос развоју српске привреде у години на измаку добила су и 24 привредна друштва из наше земље. И успешним појединцима – двадесет и два привредника и новинара – припала је традиционална, четрдесета по реду, награда Коморе.

Јубиларна награда Привредне коморе за успешно пословање Србије додељена је током године и за осам предузећа.

Свечаности у Привредној комори Србије присуствовали су добитници овогодишњих награда, чланови Управног одбора и Пословног савета Коморе, представници Министарства одбране и српских привредних комора, као и бројни привредници из наше земље. ■

В. ПОЧУЧ
Снимео Д. БАНДА

Начелник Генералштаба у Прокупљу и Куршумлији

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, у пратњи команданта Копнене војске генерал-потпуковника Љубише Диковића, обишао је 28. децембра јединице Треће бригаде Копнене војске у Прокупљу и Куршумлији.

Током обиласка, генерал Милетић се упознао са условима живота и рада старешина и војника Треће бригаде КоВ смештених у касарнама „Ратко Павловић-Ћићко“ у Прокупљу и „Топлички устанак“ у Куршумлији.

Начелник Генералштаба се после обиласка јединица Треће бригаде КоВ састао са председником општине Куршумлија Зораном Вучковићем. ■

З. М.

Усвојен Предлог закона о амнестији

Влада Србије усвојила је Предлог закона о амнестији који предвиђа ослобађање од одговорности свих који су од 18. априла 2006. године избегавали војну обавезу. У иностранству живи 154.000 војних обвезника из Србије од којих су 28.500 регрути. Многи од њих годинама не долазе у земљу јер се против њих води кривични поступак због избегавања војне обавезе.

Предлогом закона о амнестији који је Влада усвојила њима ће бити омогућено да за време предстојећих празника слободно дођу у земљу. Закон ће важити и за војне обвезнике у Србији.

Да би одложили служење војног рока регрути који су у иностранству треба само да предају захтев са образложењем најближем дипломатском конзуларном представништву, а они који имају од 27 до 30 година да пошаљу молбу Министарству одбране. Међутим 6.000 регрута који живе

у иностранству нису то учинили чиме су дошли у сукоб са законом.

Слободан Хомен, државни секретар Министарства правде, истиче да је Влада Србије односно Министарство правде предложило закон о амнестији који ће се односити на све војне обвезнике односно да неће кривично одговарати када се врате у земљу.

Пуковник Горан Зековић, начелник Управе за обавезе одбране Министарства одбране, истиче да то неће значити да они и даље не подлежу војној обавези или да се ослобађају од војне обавезе. Напротив, то значи само да и даље морају своју војну обавезу да испуне у наредном периоду док она постоји.

Двојни држављани морају да донесу потврду да су регулисали војну обавезу у другој држави.

Они који напуне 30 година биће аутоматски преведени у резервни састав. ■

С. Г.

Пријем поводом Дана ВиПВО

Начелник Генералштаба Војске Србије, генерал-потпуковник Милоје Милетић примио је делегацију вида Ваздухопловства и противваздухопловне одбране (ВиПВО), поводом 24. децембра – Дана вида.

У саставу делегације били су бригадни генерал Ранко Живак, командант ВиПВО, пуковници Душко Жарковић и Предраг Бандић из Команде ВиПВО, потпуковник Предраг Ђорђевић, командант 126. Центра ВОЈИН и мајор Бране Крстајић из 204. авијацијске базе. ■

Обележен Дан Ваздухопловства и противваздухопловне одбране

Аеромитинг – највећи догађај

Бригадни генерал Ранко Живак, командант ВиПВО, сумирајући резултате у протеклој години, рекао да ће 2009. сигурно бити упамћена по великом аеромитингу на аеродрому Батајница, као и да су обука и учешће на неколико вежби такође обележили одлазећу годину

Поводом 24. децембра дана Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Команди ВиПВО у Земуну одржана је свечаност којој су присуствовали државни секретар др Зоран Јефтић, заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић, високе старешине Војске Србије, представници команди и јединица ВиПВО и бројни гости.

Командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране бригадни генерал Ранко Живак подсетио је да је 1912. године у Нишу основана прва ваздухопловна команда у Србији на челу са мајором Костом Милетићем. Генерал Живак је истакао

Солидарна помоћ

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић и заменик команданта Речне флотиле потпуковник Милош Јаковљевић обишли су у новосадској Покрајинској болници и Врднику оболеле чланове породица старијег водника прве класе Драгана Репије и војног намештеника Николе Филипковића, запослених у јединицама Речне флотиле, који се лече у здравственим установама.

Том приликом генерал Диковић им је пожеleo успешно лечење и у име припадника Копнене војске уручио новчану помоћ у износу од 569.000 динара коју су солидарно прикупили припадници Копнене војске. ■ Б. М. П.

Припадници Речне флотиле дали крв

Око двеста припадника Речне флотиле и радника Железница Србије, чланова хуманитарног друштва „Костадин Веселинови Коста“, у сарадњи са Институтом за трансфузиологију Војномедицинске академије, добровољно су дали крв у новосадској касарни „Александар Берић“ по други пут ове године.

Овом приликом прикупљено је око 80 литара драгоцене течности. ■

Б. М. П.

Завршен пројекат „СМЕСТА“

Поводом завршетка пројекта СМЕСТА (Standards in Military English and Serbian and terminology Access) – израде услужног вебсајта за енглески и српски језик војне терминологије, у Министарству одбране одржан је састанак коме су присуствовали начелник Управе за кадрове и копредседник Управног одбора PELT бригадни генерал Слађан Ђорђевић и војни представници амбасада земаља донатора.

да је Србија једна од првих држава у свету која је препознала значај ваздухопловства и да је тај вид војске кроз историју дугу скоро цео век пролазила кроз периоде успеха, али и тешкоћа, заједно са народом и државом. Он је нагласио да су у многим тешким историјским тренуцима, припадници ВиПВО давали животе за слободу земље као што је то био случај 1941. и 1999. године.

Генерал Живак је, сумирајући резултате у протеклој години, рекао да ће 2009. сигурно бити упамћена по великом аеромитингу на аеродрому Батајница, као и да су обука и учешће на неколико вежби такође обележили одлазећу годину.

Прослава Дана ВиПВО завршена је доделом признања активним и пензионисаним припадницима Команде и пригодним програмом Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ и солиста.

Поводом Дана ВиПВО командант бригадни генерал Ранко Живак отворио је изложбу „Постери војних авиона српског ваздухопловства кроз историју“. Компјутерске цртеже авиона урадили су Горан Антић и Зоран Ђурић, текст Александар Радић, дизајн Енес Међедовић, а издавач је Новински центар „Одбрана“. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимео Д. АТЛАГИЋ

Циљ пројекта је израда и постављење специјализованог услужног вебсајта који ће припадницима Министарства одбране, као и других војски из региона са српског говорног подручја и свим заинтересованим, обезбедити поуздан извор прихваћених војних термина и скраћеница на српском и енглеском језику и установљених формата писане војне комуникације на енглеском језику.

Пројекат је реализован у оквиру програма PELT (Програм оспособљавања и тестирања у области енглеског језика) у сарадњи и уз донаторску помоћ земаља партнера Велике Британије, Норвешке, Данске, Холандије и Шведске.

Управа за односе са јавношћу ће у сарадњи са Управом за телекомуникације и информатику Генералштаба вебсајт СМЕСТА поставити као поддомен вебсајтова МО и ВС. ■

С.Ђ.

Донација Регионалном центру АБХО

Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и изасланик одбране Републике Мађарске потпуковник Габор Макач потписали су 17. децембра Протокол о донацији Министарства одбране Мађарске Регионалном центру АБХО у Крушевцу.

Финансијска средства у висини од 55.000 евра намењена су унапређењу инфраструктуре, техничком опремању лабораторија и усавршавању процеса обуке која се реализује у центру. ■

Састанак главних подофицира

На саветовању главних подофицира Војске Србије, 17. децембра у Дому гарде на Топчидеру, било је речи о нормативној регулативи и питањима везаним за рад подофицерског кора у првој години његовог успостављања. Том приликом њима су се обратили заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић и представници надлежних управа Генералштаба. Други део састанка, главни подофицири искористили су да конципирају предлоге даљег деловања и развоја подофицерског кора.

Главни подофицир Војске Србије заставник Горан Радић рекао је да подофицири јесу на почетку пута, али правог пута да поново преузму важну улогу у подизању способности јединица, пружајући драгоцену подршку командовању. ■

Школски центар Ветеринарске службе

Пут ка

три мисије

Традиција које је настајала три века, судбина у ратовима и мирнодопском пожртвовању, изградња, доградња, осавременивање, планови за време које долази... Све се то може сагледати обиласком Школског центра ветеринарске службе, једине установе те врсте у Министарству одбране, односно Војсци Србије. Тамо се налази школа резервних официра, одржавају се курсеви и припремају старешине, резервни официри ратних јединица, активна и пасивна резерва... Уз доказану спремност за учешће у све три мисије Војске Србије, планира се формирање савременог ветеринарског вода.

Незамислива је историја војске без пратилаца који су од искона привржени човеку. Није то само пас као најоданији пријатељ већ и коњ, симбол чести, борбе, јуриша, победе.... Ко је вукао тешку артиљерију тамо где би пресахла људска снага, теглио товари муниције на положаје, кола с рањеницима? Сlike говоре, од српских устаника преко балканских и оба светска рата...

Та дивна створења напросто не заслужују да их зовемо само животиње или стока, али нико није крив што у речнику не постоје за њих узвишенији изрази. Чак и онда када су помогли војнику да преживи тако што је њихово месо постајало храна насушна, неопходна за опстанак па наставак борбе.

Зар се треба стидети историје, а свесни смо тога да се и много развијеније земље и њихове оружане снаге, нису одрекле сточног транспорта, чак и у својим елитним јединицама.

Дубоки корени

Наравно, неко је морао да води рачуна о здрављу грла њиховом броју и распореду па се тако зачео корен наше војноветеринарске службе. Први човек који се помиње као „стручњак за лечење болесне стоке“ био је Јован Петровић, родом из околине Јагодине, по професији поткивач, али је поред заната учио и о лечењу. Он је у саставу Српске војске учествовао у рату од 1788. до 1790. године, за време Кочине крајине.

У Првом српском устанку, Карађорђе се у писму захваљује Јовану на успешном задатку за време борбе на Мишару.

Најстарији подаци о лечењу оболеле или повређене стоке записани су у мемоарима проте Матеје Ненадовића из времена Првог српског устанка када

Посвећеност професији

Пуковник др вет. Милан Булић читав радни век који обухвата три деценије посветио је ветеринарској служби. Одрастао је у родном Зрењанину, на Дунавској колонији, у радничкој породици. Био је несубјени пилот, рвачка нада „Пролетера“, ученик средње медицинске школе...

На београдском Ветеринарском факултету завршио је два смера и одслушао магистарске студије. После Школе резервних официра (60. класа у Сарајеву) и стажирања у планинској бригади (Бохинске Беле–Словенија), првог места службовања, пут га је водио преко Осиека, односно Белог Манастира до Ужича где је провео пуних 14 година. Био је начелник ветеринарске службе у Ужичком корпусу. Нову дужност у Ветеринарској управи обављао је са истим успехом, а тадашње генералштабно школовање потврда је његове старешинске каријере. Наставник, па командант Центра у логичној су линији напредовања за таквог стручњака.

Својој служби дао је најбољи део себе. То није само посао већ и љубав, страст, задовољство. Да је тако најбоље знају супруга Смиљка, ћерке Слађана и Светлана. За своју љубимицу, унуку Николину, деда ће имати много више времена када оде у пензију.

Пуковник Булић је у слободно време поета, сликар, велики љубитељ природе и треба ли рећи, животиња.

је његовог коња ранило тоне у борбама код Шапца 1804. године.

Смењивали су се догађаји из бурне историје рата и ратова на овим просторима, а у периодима мира правили су се планови на темељу искустава стеченим током највећих искушења. Тако је октобра 1851. године Државни савет предложио кнезу да се Јован Теодоровић, Новосађанин са завршеном ветеринарском медицином у Пешти, „прими за војног марвеног лекара“.

Господин Теодоровић је ступио на дужност 1. новембра исте године и тај датум је одређен за дан Ветеринарске службе Војске Србије.

Служба се развијала упоредо са војним санитетом у чијем је саставу била на почетку. Јачањем државе Србије у 19. веку развијала се њена војска а коришћење коња је постао симбол не само статуса већ суштине армије. Самим тим расла је потреба за војним ветеринарима. Ваља напоменути да је војна ветеринарска служба постала основа из које ће се касније развијати цивилна ветеринарска служба. Већ крајем 19. и почетком 20. века нова улога службе сагледава се и у обезбеђивању здравствено исправне хране животињског порекла за потребе војске.

Након голготе Првог светског рата, војна ветеринарска служба добија самосталност у односу на санитет. До Другог светског рата, Служба се кадровски и материјално развија. Током рата, велики број

кадра из Војске Краљевине Југославије прелази у партизанске јединице где је њихова стручност била драгоценост.

После рата војна ветеринарска служба задржава самосталност, а кроз процес осавремењавања значајно проширује делатност и обим рада. Од 2005. године, заједно са санитетском службом улази у састав Управе за здравство Министарства одбране Републике Србије.

Путеви и размеђа

Процес трансформације, професионализације и осавремењавања Војске Србије неминовно је покренуо промене у ветеринарској служби. Њен школски центар је не само опстао већ вишеструко доказао оправданост своје намене и циљева. Додуше осећа се жал за коњима који лагано нестају, паса који се броје на стотине и све их је мање. Из некада славне ергеле „Карађорђево“ могу се изгубити изворни облици племенитих раса *липицанера*, *ниниуса*, *арабера*...

О томе говори командант Школског Центра ветеринарске службе пуковник др вет. Милан Булић, искусни старешина, наставник, ентузијаста, човек бескрајно посвећен свом позиву. У први план истиче високу стручност, пожртвованост и марљивост у раду људи на чијем је челу.

Центар је по речима челног човека не само оправдао намену образовне установе већ је и показао одличне резултате са слушаоцима Школе резервних официра ветеринарске службе у практичној примени знања кроз реализацију наставног плана и програма на вежбама и логоровањима. Високо је оцењен рад његових припадника на бројним вежбама, поготову „Зима - 2007“, „Дипломац 2008“,

Стручност доказана на многим вежбама:
рад ветеринарске екипе

„Сигуран пут 2008“, „Дипломац 2009“ и „Зима 2009“...

Основни задатак Центра је сте школовање кадра, али и основа припрема за све три мисије Војске Србије. У миру, рату, ванредним ситуацијама и хуманитарним акцијама и мировним мисијама.

По две класе дипломираних ветеринара годишње завршавају школу резервних официра своје службе. Ове године завршила је школовање 93. класа. У току је стажирање слушалаца 94. класе, а крајем фебруара месеца биће произведени у чин резервног потпоручника ветеринарске службе. Без сумње, драгоцен кадар за време које долази.

Поглед у будућност

Добар одзив момака плод је вишегодишње одличне сарадње Центра са командама војних округа и Ветеринарским факултетом у Београду, где ради доста професора резервних старешина.

Међутим, завршава се процес професионализације Војске Србије, можемо ли очувати неопходан кадар ветеринарске службе будући да је долазио из цивилства?

– Свакако да можемо и морамо. На време смо размишљали о томе. Нагласићу да је наш Центар јединица-установа Министарства одбране и Војске Србије. Наставићемо курсеве за професионална војна лица, а и за друге структуре (цивилна заштита, полиција, остале школске установе...). Само ове године било их је пет, из хигијене и технологије намирница животињског порекла, ветеринарске инспекције, безбедности хране, здравствене заштите животиња и курса референтна ветеринарске службе. Спремни смо да понудимо низ нових стручних курсева, редовних годишњих и периодичних, истиче пуковник Булић и додаје да је његов заменик заменик, мајор др Предраг Масловарић, председник Удружења војних ветеринара Ветеринарске Коморе Србије, које је организатор три врло значајна стручна семинара струке, тако да Центар даје допринос и на том плану.

– Посебно наглашавам курсеве које је неопходно реактивирати, за резервне официре ратних јединица, а у будућности курсеве активне и пасивне резерве. Већ пет година немамо обуку средњег ветеринарског кадра, ветеринарских техничара. Они ће нам свакако бити потребни у будућности – истиче пуковник Булић.

Постоје стручњаци, високоспособљени кадар, искуство и много добрих идеја и визија, а шта недостаје?

– Недостају средства, не скупа, не значајна, не оптерећујућа. Оно што највише недостаје јесу возила контејнерског типа. У неким јединицама се избацују из употребе, а нама су драгоцене. Уз додатна опрема за стручни рад била би то значајна технолошка новина. Са позајмљеним „С- 4“ (санитетско возило за четири повређена и оболела) моделованим за наше потребе и додатним сегментима, учествовали смо на вежбама где је наш рад високо оцењен. Заправо, наша будућност, односно савремени начин деловања јесте формирање покретног, аутономног, мобилног, стручног и ефикасног тима

специјалиста и јединице ветеринарског вода. Био би састављен од дела људства команде Школског центра који би се у миру бавили усавршавањем кадра и тренажом на покретним средствима. У возило контејнерског типа, као покретни тренажни сет, могла би стати сва стручна техничка опрема неопходна за рад у теренским условима, било да је реч о ратним условима, подручју погођеном епидемијом, или великом миграцијом становништва које неминовно води стоку...

– Вод као јединица, настава пуковник Булић – била би оспособљена за све изазове, ризике и претње. У тим возилима могуће је сместити ветеринарску амбуланту са сетовима за хирургију, интерним делом, апотеком са 18 група за лечења крупне и ситне стоке, лабораторију за дијагностику, брзо откривање заразних болести, микробиологију, вирусологију, паразитологију, хематологију, радиолошко-хемијску и биолошку заштиту. У том саставу је и епизоотиолошка екипа која код појаве заразне болести излази на терен, узима узорке, предузима мере дезинфекције. Постоји и идеја покретног крематоријума неопходног за ефикасно санирање терена погођеног заразом и органским отпадом чији би транспорт би од велике опасности за еко систем – закључује пуковник Булић.

Способност стручно специјалистичке службе, расположиво и новостворено знање уз одговоре на изазове, ризике и претње представљају основне задатке и способности службе. Применом савремених технолошких решења, трансфером знања, сталним усавршавањем и развојем, могуће је остварити постављене циљеве.

Нико као војска, добро обучена и опремљена снага, не може тако ефикасно решити проблеме који настају после поплава, акцидентата, других непогода. То показују бројни примери. Специјализоване екипе стизале би на лице места у року од 12 до 24 часа у било који део Србије, заустављале би први удар, организовале локалну самоуправу и обучавале их да самостално раде...

Треба истаћи да ни једна земља Европске Уније нема такву могућу организацију пружања помоћи оболелим и повређеним животињама, брзе дијагностичке методе, санацију терена и контролу животињског порекла хране и воде у једној јединици оваквог типа. То би могао бити нови стандард, наравно уз добро разрађене процедуре рада.

Тако говори командант Центра који је са својим сарадницима израдио елаборат чији су садржаји добро проверени у пракси у вежбовним активностима.

Подстицај стваралачког рада усмереног на стицање знања, идеја, иновација, усавршености, специјалности и примену нових технолошких и техничких решења имао би сврсисходну примену какао у војсци тако и у друштву.

Требаће много интелектуалног напора, али када се остваре замисли, Војска Србије ће имати савремено организовану, високо обучену и стручну Ветеринарску службу спремну за све задатке и за учешће у мировним мисијама где може дати свој пуни допринос. ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Ненад Пезо, уредник ТВ емисије „Дозволите“

Умереност је увек ближа истини

Заокружили смо 45. годишњицу – ушавши дефинитивно у доба зрелости. Тој зрелости је свакако потребна једна нова младост, мислим на подмладак кадра, али и технологије. Ми још увек радимо на рез, једна дигитална монтажа и само наша камера помогле би да баш то доба зрелости и искуства пружи и своје најбоље плодове.

Емисија „Дозволите“ једини је редовни специјализовани телевизијски програм посвећен војним темама. Та изграђена традиција државне телевизије, али и војске, заокружена је недавно са 45 година постојања. Шта је једној таквој емисији омогућило да опстане у временима многих великих ломова и промена, који су принципи издрживости, али и кодекси понашања, уткани у њене темеље, само су нека од питања које смо покренули у разговору са Ненадом Пезом, уредником.

■ *Како изгледа мала персонална историја емисије „Дозволите“, њена романсирана биографија која описује 45 година постојања? Шта је одредило тај пут?*

– Када нешто живи и траје 45 година, нормално је да у тој генези има период детињства, доба младости и доба зрелости. Младалачки дани кренули су са легендама наше Радио-телевизије, тада је била ЈРТ, попут Бошка Комненовића, Часлава Радовића и Момчила Марића, који су били први уредници емисије. Тада се све радило у филмској техници, на путеве и међу припаднике војске, у то време ЈНА, ишло се пешице, јашући на малим брдским коњима, врло често камионима, понекад ретким кампањолама и аеркама. Емисија се из београдског студија емитовала сваких месец, месец и по дана, јер је сваки ТВ центар, како се успостављао, покретао једну такву емисију. Тако је једне недеље емисију о војсци емитовао ТВ Загреб, друге ТВ Љубљана, ТВ Сарајево, ТВ Скопље...

Промениле су се с временом многе ствари, али је од тих година па до данас суштина емисије остала иста – она говори о животу и раду припадника војске и непрестано је присутна у трупама, на местима на којима се тај живот и рад одвијају. Било је ту и глобалних тема одбране, проблема у војсци, али је и то саставни део професије војника. Јер, телевизија је живот испред и око камере. Нема потребе да режирамо живот.

■ *Познато је да су се током рада на емисији успоставили и неки професионални принципи, нешто као лични кодекс понашања?*

– Важно правило успостављено на самом почетку емитовања емисије „Дозволите“, које важи и сада је: *то што могу они о којима извештавамо, можемо и ми*. Наравно, не можемо ми да пратимо у стопу специјалце, али да будемо тамо где су они, да се веремо по врлетима, планинама..., то свакако. Камера наше емисије никада није импровизовала – ми смо заиста били на свим тим местима о којима постоје записи. Часлав Радовић је у време док је био уредник одшкринуо врата нашој наменској индустрији, али и привреди уопште. Игром случаја ја сам дуго водио рубрику *Научноистраживачки рад, развој, производња и промет наоружања и војне опреме*, што је би-

ла у то време моја специјалност, био сам неколико година председник актива привредних новинара, онда председник Комисије за информисање Заједнице индустрије наоружања и војне опреме СФРЈ и слично. Због тога сам имао занимљиве информације из земље и света, и то су оне емисије у којима смо први пут видели велике изложбе – Сингапур, Фарнборо, Бурже, Москву, Дубаи, одакле смо извештавали. Нисам се потписивао као аутор, јер сам сматрао да је битније то о чему се говори, него онај ко говори. То је, такође, још један принцип који је у емисији „Дозволите“ и данас присутан.

У то време емисија се проширује, спознаје се полако да систем одбране није само оружана сила, него и све оно што ту силу покреће, наука, привреда... Јака привреда – сигурна одбрана, био је један од слогана тог времена. Тада је интензивније почело да се говори о војној индустрији, касније наменској, сада су то одбрамбене технологије. У то време дешавао се процват наше војне привреде, трку са конкуренцијом на светском тржишту врло често смо добијали, како у производњи наоружања и војне опреме, тако и у освајању технологија.

Помињем све то јер је емисија „Дозволите“ у то време знатно помагала промоцији и продору нашег знања и производних способности, обликујући једну другачију слику Југославије у свету.

■ *Нешто касније уследиле су године криза и ратова. Како сте се престојавали?*

– Године сукоба и распада Југославије су следећа етапа у нашим животима, али и раду емисије „Дозволите“. Можда се све то није случајно догодило, можда смо исувише брзо сустизали технолошки развијене земље, освајали смо све веће тржишне просторе. Пол Бивер, уредник J. Defence, назвао ме је у то време и питао да ли сам погледао најновији број. Како нисам, прочитао ми је у слушалицу да је Регион Голфа највеће инвестиционо подручје на кугли земаљској. Годишње инвестиције од 9,3 милијарди долара прилично објашњавају шта се све ту и због чега догодило. Поготово ако се зна да су 7,3 милијарде припадале југословенској индустрији и грађевини.

А, када је све већ кренуло, сви смо се носили са трагедијама које је рат донео, употпуњујући морални кодекс професије. „Одмереност је увек ближа истини“ – било је правило које смо тада усвојили. Навијачко новинарство нас никада никуда није одвело. За време бомбардовања 1999, наша мала редакција била је окосница Одсека за ТВ и видео продукцију. У тој и таквој школи телевизијског новинарства стасавале су генерације новинара. Многи од њих постали су познати имена која су занат изучила баш у емисији „Дозволите“. У сарадњи са Војнофилмским центром „Застава-филм“, који је органски састојак емисије, заокружили смо 45. годишњицу – ушавши дефинитивно у доба зрелости. Тој зрелости свакако је потребна једна нова младост, мислим на подмладак кадра, али и технологије. ■

Д. МАРКОВИЋ

СНИМИО Д. БАНДА

Донација Мисије ОЕБС

Начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна и вршилац дужности шефа Одељења за демократизацију Мисије Оебс у Републици Србији Мадис Ваином потписали су 22. децембра Протокол о донацији између Министарства одбране и Мисије Оебс.

Предмет донације је наставно-научна литература у вредности од 270.600.00 динара и годишња претплата на EBSCO базу електронских часописа Military and Government Collection у вредности од 312.000.00 динара. ■

Анализа рада Војне академије

На годишњој анализи рада Војне академије године, која је одржана 24. децембра, начелник ВА бригадни генерал Младен Вуруна издвојио је три кључна успеха – акредитацију, ангажовање на Универзијади и међународни стручни скуп – *Потребна знања официра Војске Србије од 2010 до 2020.*

– На том скупу окупили смо еминентне стручњаке из земље и иностранства и дефинисали полазишта за наш будући рад у формирању официрског кадра – нагласио је генерал Вуруна.

Као приоритет у наредном периоду генерал Вуруна истиче прославу јубилеја 160. година Војне академије и Војног школства у Републици Србији, које ће обележити низом манифестација у марту и током целе године.

– Поред јубилеја, очекује нас рад на акредитацији студијских програма на постдипломском усавршавању и још једног модула на основним студијама. Међутим, можда и најзбиљнији посао очекује нас на формирању Војног универзитета и његовој акредитацији – додаје генерал Вуруна.

Продекан за наставу пуковник Бобан Ђоровић изнео је податке о постигнутим резултатима припадника Војне академије у претходној школској години, посебно нагласивши да је остварена просечна оцена на основним студијама 7,88, што је највећа просечна оцена у последњих пет година. Он је рекао да су кадети своје предаваче оценили просечном оценом 4,04. Ђоровић је додао да ће до јуна 2010. бити окончана и евалуација акредитованих студијских програма коју спроводи тим у

чијем су саставу представници ГШ, управа МО и ВА.

Током прошле школске године на ВА одржана су укупно 65.953 часа, од чега је око 10 посто посебних облика наставе. У том процесу учествовало је 397 наставника и сарадника запослених у Академији, систему одбране и другим високошколским установама Републике, а у наставни процес била су укључена и пензионисана војна лица.

Докторску дисертацију одбранила су три наставника, магистарски рад одбранило је пет сарадника, а један сарадник положио је специјалистички испит. Наставници, сарадници и кадети учествовали су на 27 научностручних скупова, од чега четири у иностранству.

У току протекле године остварене су 64 посете у 25 земаља, што је у односу на прошлу годину повећање за око 40 одсто. Војну академију посетиле су делегације из 23 земље. Припадници ВА учествовали су на 33 спортске манифестације, од чега три у иностранству.

Међу кадетима током 2009. године успехом се истакао Немања Мајсторовић, кадет треће године, који је на међународној студентској научној конференцији у Будимпешти постигао висок пласман. За најбољег наставника проглашен је пуковник редовни професор др Марко Андрејић, а најбољи сарадник Војне академије у школској 2008/09. години је потпуковник Радомир Јовић. Наставник информатике у Војној гимназији Горица Ђаковић-Дорошки најуспешнији је предавач те школе у протеклој школској години. Међу командирима водова издвојио се поручник фрегате Срђан Миљковић. ■

Кадети у посети Чешкој

Кадети Војне академије посетили су у децембру Чешку Републику у оквиру пројекта Мисије Оебс у Србији *Помоћ војној високошколској реформи у Србији.* Десет кадета који су написали најбоље есеје на тему *Образовање на Војној академији у очима студената* обišли су Универзитет одбране у Брну, који је важан због сличности са нашом академијом и због успешно спроведених реформи.

У оквиру петодневног путовања кадети су имали прилику да у Прагу чују више о одбрамбеној политици Чешке Републике и НАТО, те да виде капацитете и специфичности војног школства у тој земљи. Кадети српске војне академије упознали су се и са колегама из Чешке и са њима разменили искуства и импресије са школовања. ■

Презентација америчког фудбала

Савез америчког фудбала Србије одржао је 12. децембра презентацију тог спорта кадетима Војне академије, у великој сали спортског центра.

Седмочлана екипа играча, чланова репрезентације Србије, са председником Савеза Владаном Лапчевићем на челу, представили су особености тог спорта.

Лапчевић је захвалио на могућности да кадетима Војне академије представи амерички фудбал.

– Верујем да ће бити интересовања међу вама за овај спорт и да ћете формирати екипу која ће се успешно такмичити и репрезентовати вас на најбољи начин. Ми вам стојимо на располагању за сваку помоћ и подршку – рекао је председник Савеза.

Презентацији је присуствовало око 40 кадета и професора физичког васпитања. ■

Припремио Јован КРИВОКАПИЋ
Снимила Ранка ТОМИЋ

Новогодишњи пријем у ВМА

На Војномедицинској академији одржан је традиционални сусрет са новинарима, на којем су представљени резултати у календарској години и најављени кључни задаци.

Начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић указао је на најважнија достигнућа и конкретне резултате у протеклом периоду. То су упис прве генерације студената медицине – кадета Високе школе ВМА, задатак који је у оквиру Мировне мисије УН у Чаду успешно обавио хируршки тим ВМА, интензивирана међународна војномедицинска сарадња, добијање неопходног сертификата менаџмента квалитетом ISO и акредитације за пет лабораторија ВМА, те највише признање за комплетно медицинско збрињавање највеће спортске манифестације у Србији – Универзијаде 2009.

Током 2009. у ВМА је амбулантно збринута и прегледано више од пола милиона људи, стационарно лечено око 35.000 пацијената, обављено око три милиона лабораторијских и дијагностичких процедура. Такође, од велике важности је спровођење два научноистраживачка пројекта са 62 конкретна задатка из различитих области. ■

Признање за племенитост

Докторке са ВМА Гордана Димитрић и Жаклина Спасић добитнице су специјалне плакете за „Најплеменитији подвиг године“ у традиционалној акцији чији је покровитељ дневни лист „Вечерње новости“. Оне су врхунску професионалност, стручност, али и племенитост доказале прошлог лета када су из Охридског језера спасиле седам бугарских држављана након трагедије туристичког брода у којој је настрадало више лица. ■

Медицинске сестре и техничари у хирургији

На традиционалном децембарском стручном састанку Хируршке секције медицинских сестара и техничара Србије учествовало је око 450 медицинских сестара и техничара у хирургији из више од 60 здравствених установа Србије. Главне теме скупа биле су из области максилофацијалне хирургије, оралне хирургије и имплантологије. ■

Војноздравствена сарадња Србије и Норвешке

Делегација Санитетске службе Норвешке коју је предводио начелник генерал-мајор др Џон Максфилд Стајнегер боравила је у тродневној посети ВМА. Том приликом одржани су састанци на којима су анализирани досадашња сарадња и заједничке активности двеју војноздравствених служби, а договорени су и конкретни облици будуће сарадње. ■

Српско-египатска сарадња – У оквиру договора о унапређењу српско-египатске билатералне војне сарадње, ВМА је посетио изасланик одбране Републике Египат пуковник Абдел Хамед Матвли, који је са начелником ВМА генерал-мајором проф. др Миодрагом Јевтићем разговарао о сарадњи у домену две санитетске службе и изразио посебан интерес за школовање и усавршавање медицинског кадра у ВМА. ■

Посета хирурга из Италије – Четворочлани тим стручњака хируршке болнице у Фиренци, који је предводио проф. др Ђусто Пињата, посетио је ВМА и заједно са лекарима Клинике за општу и абдоминалну хирургију ВМА извео две операције, чиме се употпуњује програм хирургије који се у ВМА успешно спроводи већ неколико година. ■

О хитним стањима у војној медицини – Војномедицинска академија је недавно била организатор и домаћин дводневног семинара о теми „Хитна стања у војној медицини“, који је одржан у оквиру заједничких активности Балканског комитета војне медицине. Осим представника земаља чланица Комитета, састанку су као специјални гости присуствовали и војни лекари из Норвешке. ■

Ресертификација стандарда квалитета – Мешовити грчко-српски стручни тим проверио је на ВМА спровођење интегрисаног система квалитета. Установљено је да се годину дана након сертификације у ВМА успешно спроводи и стално побољшава систем квалитета менаџмента у свим испитиваним областима. ■

Врхунски спорт и медицина – Чланица ВМА и ФК Црвена звезда генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и Владан Лукић потписали су *Протокол о сарадњи* којим је ВМА прихватила да брине о здрављу фудбалера и менаџмента најтрофејнијег српског клуба. Таква сарадња већ постоји са ФК Партизан. ■

Анестезиолошки стручни семинар – У организацији Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА и Секције за анестезиологију, интензивно лечење и терапију бола Српског лекарског друштва, на ВМА одржан је стручни семинар о теми „Дисајни пут и механичка вентилација“, на коме је учествовало више од 300 медицинских радника из Србије, Црне Горе и Републике Српске. Руководилац скупа био је пуковник проф. др Предраг Ромић, начелник Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

Пуковник у пензији Мирко Лаловић,
међу првих педесет путника без визе

Осећај достојанства

Хеља дуга једно пунолетство најзад се остварила. Европа је пред нову 2010. годину вратила достојанство грађанима Србије. Најзад смо опет то што вековима јесмо – равноправни становници Старог континента.

Симболични чин пресецања невидљиве врпце отпочео је остваривањем пројекта Владе Републике Србије „Европа за све“. У оквиру те замисли, првих 50 грађана, са потпредседником Владе Божидаром Ђелићем на челу, кренуло је на пут, само с новим пасошем. За недељу дана одабрана делегација посетила је Рим, Париз, Брисел и Беч. Осим знаменитости чувених метропола, обишли су тамошње парламен-

те, разговарали са европским званичницима, сазнали о раду њихови државних институција, јавном и културном животу...

Међу првих 50 грађана изабран је и пуковник у пензији Мирко Лаловић, сада стални судски вештак из економско-финансијске области. Пореклом је из села Драгаша, крај Пљеваља, поносан на свој родни крај и презиме које води порекло из 1470. године. Његово дугогодишње истраживање изнедрило је монографију „Братство Лаловић кроз векове“, запажену публикацију, занимљиво писану и радо читану.

Пут кроз успешну војничку каријеру отпочео је у Сомбору, одмах после завршетка Војноекономске академије, како се звала у то време. Касније ће стећи и диплому Економског факултета, а постдипломске студије на смеру монетарна економија даће посебан печат његовом раду и доказаној стручности.

Службовао је у гарнизону Панчево, а посебан траг оставио је у Команди РВиПВО, у Одељењу за уговарање и набавке и Генералштабу ВЈ као начелник финансијске службе. Марљив рад и висока професионалност његов су знак распознавања. И после одласка у пензију није се мирио са летаргичним животом. Напротив. Као човек од струке, наставио је да се бави економско-финансијским пословима као стручни консултант удружења „Експерт“ из Београда, које окупља аналитичаре и истраживаче из те области.

У судским споровима високо се поштује његово мишљење током вештачења, било да је реч о истражном или кривичном поступку.

Углед стечен у Војсци и друштву определили су Владину комисију да Мирко Лаловић буде међу првих 50 грађана који ће без виза кренути пут Европе. Каже да је то за њега велико признање, а осећај достојанства ставља на почасно место. ■

Б. КОПУНОВИЋ

Панел дискусија о Европској унији

„Европска унија (ЕУ) није глобална сила, али је значајан актер на светском нивоу, а таква позиција је последица тога што ЕУ није држава са јединственим интересом, већ она представља комбинацију 27 националних интереса“, оценила је професорка Факултета политичких наука Тања Мишчевић на панел дискусији „Европска унија као глобални актер у мултиполарном свету“.

Она је додала да је други разлог за овакву позицију начин на који ЕУ реагује на међународне кризе – од случаја до случаја, а то је због тога што ова организација нема јединствен приступ, па ни јединствену стратегију безбедности којом би могла да одговори на изазове унутар и изван ЕУ.

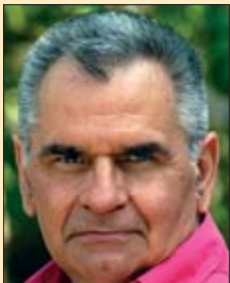
„Управо због тога чланице ЕУ не знају како ће се завршити европске интеграције и то није само ствар спољне и безбедносне

политике већ и питање да ли ће Европа бити држава попут Сједињених Америчких Држава или резултат појединачних процеса интеграције“, оценила је професорка Мишчевић.

Међутим, Европска унија ће, како каже она, остати лидер на светској сцени када је у питању трговина и наставити да буде моћан економски и политички центар.

Поред професорке Мишчевић, на овој панел дискусији, коју је организовао Центар за цивилно-војне односе поводом завршетка програма прве генерације полазника „Школе за европску безбедност“, говорио је и професор др Асле Тоје, са Норвешког факултета за менаџмент из Осла. Он је у свом излагању оценио да види Србију и остале бивше југословенске републике у саставу Европске уније, али да се након тога не може са сигурношћу предвидети даљи ток интеграција. ■

Б. МИЉИЋ

Пише
Бранко КОПУНОВИЋ

Камен среће

Каква нам је била 2009. година знаћемо тек када „све ствари подвргнемо озбиљној анализи“. Тако би рекли опрезни следбеници статистике, а ми ћемо се, онако празнички, опустити уз лакше теме. Прилика је и да се нашалимо на сопствени рачун, што подразумева ведар дух, оптимизам, а сјуету стављену у крај.

Снег нас је опет затекао средином децембра, дошао баш изненада, после неочекивано лепих дана за то доба године. Ако изузмемо застоје на друмовима, гужве по градским саобраћајницама и у превозу, добро смо прошли. Могло је много горе. Средом није. У добром расположењу прославили смо неке празнике, а нисмо стигли ни до пола.

Што се шаљивих нота тиче, испишемо их и на местима где их човек најмање очекује. У тоалетима, на пример. Наређење с потписом команданта једне јединице истакнуто је на видном месту, све са потписом и печатом. Сем осталог, тамо се забрањују „окупљања и спортске активности“. Жива истина!

Друга епизода односи се на пуковника, официра од каријере, највиших службених оцена крај свог имена, дугогодишњег истакнутог команданта, који је био на челу веома успешних састава. Звања најбоље јединице пратиле су га где год је радио. Али велика „количина“ награда и лепих речи зна да засмета. Елем, дошао дотичном старешини у инспекцију дотични старешина из дотичне претпостављене команде. Завирио у сваки кутак, сагледао резултате обуке, гађања, логоровања, папирологију, и шта све не. Не може да му нађе ни длаку у јајету, а тако је упорно тражи. Када је превазишао и најупорније цепидлачење, остали су му још само волшебни начини да команданту „докаже“ како није све баш идеално. После опсежне инспекције која је више подсећала на истрагу, загледао се у касу прислоњену на зид командантове канцеларије.

– Видиш ли ова два шрафа изнад и испод браве. Е, ако не знаш, они морају да ти буду оријентир како би касу окренуо према северу. То ти је грешка – рече му некако с висине, тоном у коме се осетио призивак победе.

Отресити командант је најзад изгубио стрпљење и креснуо сочну псовку... Тако су се растали.

Леђу бисерима на „вишем нивоу“ још се препричава анегдота из раних осамдесетих, када је Душан Мандић Манда, легенда војног новинарства, писао говор генералу поводом „округле“ годишњице формирања ЈНА. Заправо, био је то подугачак реферат који је требало да пренесу водећи дневни листови, радио и телевизијске станице, о армијским гласилима да не говоримо. Добио Манда озбиљан задатак, тесан рок и све услове за миран рад, уз

обећање да ће бити ваљано награђен или примерно кажњен, зависно од учинка. Писао је дан и ноћ, позивао се на податке из енциклопедије, проверених списа из уџбеника и све то обојио финим реторичким нијансама. У договорено време, њишући се од умора, стајао је испред генераловог радног стола огледајући испијено лице на углачаној површини од махагонија. Генерал је дуго читао, застајкивао, нешто мрмљао у браду, стављао и скидао наочаре бацајући час поглед на писца, час на странице текста.

Када је склопио последњу страницу, генерал се замислио. Та драмска пауза је предуго трајала за Манду, а кроз главу му је свашта пролазило: да није заборавио неки датум, име неког команданта, поприште борбе..?

Пренуо га је строг глас: „Слушај Мандићу, јесте да ја ово нисам написао, али ћу се са задовољством потписати“...

Много је година прошло од тада, а анегдота, згода и незгода остало је у народу широм наше Србије. Кажу, није нам добра демографска слика. Добро, хајде да је поправимо док има времена. Вођен том идејом, Родољуб – Лоло Бабић, ведрни човек чија кућа има диван поглед на Горњи Милановац, прочуо се као веома успешан проводација. Статистички гледано, каже, његов проценат успешности прелази 90 одсто. Па ту су венчања, кумства, крштења... Милина једна, само нека се људи воле. Да би одагнао и последњу сумњу, а убрзао поступак, Лоло је на свом имању поставио камен љубави. Ко га дотакне, сам или у пару, ето му брачне среће. Па долазе људи разних годишта, из многих крајева. Верују да им је боље да стану на љубавни него на „људи“ камен. Видећемо...

Увек се питамо како нас виде други. Изгледа да је из Србије кренуо талас оптимизма. У познатом „Обзерверу“, недељном издању утицајног британског листа „Гардијан“, објављен је текст њиховог новинара Марка Лоувена.

„Слике деведесетих су прошлост, данашњи Београд је гостопримљив, узбудљив и разноврстан. Ако овде проведете неколико дана, потпуно ћете заборавити све лоше стереотипе везане за Београд и Србију“.

Лист препоручује посету Београду током празника, истиче веома богат културни, спортски и забавни живот. „Морате попиту кафу у срцу престонице, Скадарлија је чаробна улица, а хотел Москва је био омиљен и једном Ернесту Хемингвеју“, пише аутор текста, уз подсећање да је реч о савременом европском граду, у коме се гост осећа као код куће.

Господине Лоуен, срећна Вам Нова година! ■

САД помажу оружане снаге БиХ

Амбасада Сједињених Америчких Држава у Босни и Херцеговини и Америчка команда у Европи (USEUCOM) – преко Уреда за сарадњу у области одбране (ODC) – настављају да подржавају Оружане снаге Босне и Херцеговине (ОС БиХ), саопштено је из америчке амбасаде у Сарајеву.

САД, имајући на уму мото USEUCOM-а „Заједно смо јачи“, обезбедиле су више од 9,5 милиона долара

финансијске помоћи у 2009. години за реформу одбране у БиХ и за побољшање војне интероперабилности између САД и ОС БиХ.

Највећи део америчке подршке пружен је у виду војне опреме и обуке преко Програма финансирања страних војски. Уред за сарадњу у области одбране обезбедио је 15,8 милиона долара за камуфлажне униформе, пушке, подршку војном особљу, компјутере, сателитску комуникацијску опрему, опрему за заштиту од нуклерано-биолошко-хемијског оружја, роботе деминере, опрему и обуке.

Ипак, врхунац тог програма у 2009. години десио се у августу, када је отворен шест милиона долара вредан Оперативни центар Министарства одбране, који је резултат петогодишњег рада.

Уложен је и један милион долара у фонд за Међународно војно образовање и обуку (IMET), помоћ официрима и подофицирима ОС БиХ да похађају професионалне школе у САД. ■

Словеначка војска још у транзицији

Војска Словеније се још налази у фази транзиције, истакао је председник Данило Тирк, говорећи приликом отварања новог објекта у касарни у Марибору. Војска Словеније је већ прошла динамичан процес властитог преобликовања, „али није било довољно времена за развој јасног концепта, иако је дошло до промена у њеном врху“, рекао је он.

Тирк је ниво опремљености словеначких војника оценио као добар, додајући да је Војска Словеније „прошла кроз стресно раздобље“. „Професионализација словеначке војске захтева не само високу техничку оспособљеност него и високу етичност и добре међуљудске односе“, рекао је Тирк. ■

Македонски војници у ISAF-у

У саставу батаљона Националне гарде из америчке државе Вермонт, који ће бити распоређен у Авганистану, биће 80 војника из Македоније, што је први пут да се у некој јединици из САД налазе војници чија земља није чланица НАТО.

Националној гарди из Вермонта требало је 18 месеци да убеди Пентагон да одобри такву сарадњу, чији су темељи ударени 1994. године, у оквиру програма државног партнерства, по коме Вермонт сарађује са Македонијом, јер су приближно исте величине и обе су смештене на претежно планинском подручју.

Током 15 година македонски и амерички војници учествовали су на заједничким вежбама у обе земље. ■

Мањи војни буџет у Црној Гори

Буџети црногорског министарства одбране и унутрашњих послова, Агенције за националну безбедност (АНБ) и управе полиције мањи су од овогодишњег и укупно ће на те службе бити потрошено око 120 милиона евра из буџета пројектованог на 1,4 милијарду евра.

Буџет Министарства одбране за 2010. годину износи око 40,4 милиона евра и за 20 одсто је мањи од овогодишњег, саопштио је начелник Генералштаба Војске Црне Горе Драган Самарџић. Он је навео да ће највећи део новца, око 64 одсто, бити потрошен на бруто зараде запослених, 25 одсто на текуће издатке, а свега 8,8 одсто новца биће намењено модернизацији војске. ■

Албанија купује пет војних хеликоптера

Албанија је потписала споразум вредан 78,6 милиона евра за куповину пет војних хеликоптера од фирме „Еврокоптер“ (Eurocopter), филијале европског произвођача авиона EADS, са седиштем у Француској.

Министарство одбране Албаније саопштило је да ће компанија „Еврокоптер“ испоручити транспортне хеликоптере типа AS 532 Al Kugar током наредних три до пет година.

Албанија је постала чланица НАТОа у априлу и спроводи опсежну обнову својих војних капацитета како би се ускладила са стандардима Алијансе, у оквиру које замењује своје застареле тенкове руске и кинеске производње, летилице и ратне бродове. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Авганистан у првом плану

Година иза нас остаће још једна у низу у којој су у безбедносном домену доминирали конфликти у Авганистану и Ираку. За разлику од скорије прошлости, када се тежишним конфликтом за САД сматрао Ирак, сада са доласком на сцену нове администрације Беле куће предвођене Бараком Обамом, борба против талибана у Авганистану добија примат.

Све инстанце власти у Америци релативно лако су прихватиле одлуку о одласку из Ирака и сада преостаје да се сачека рок. Американци ће покушавати да обезбеде одлазак са минималним губицима и то ће бити основа за све процене политичких и војних потеза у 2010. години.

Нема назнаке да ће иза себе оставити јасну слику будућности Ирака. Конфликти између сунита и шиита, амбиције Ирана да оствари утицај на догађаје код свог суседа и свеколике слабости државне структуре Ирака, остаће иза повлачења Американца као проблеми које ће убудуће посматрати са дистанце, без ризика да се под ударом исламских екстремиста нађе жива сила са америчком заставом на рукаву.

Рефлектори су сада усмерени на планине Авганистана и на одлучан бој са талибанима. Да би се са речи прешло на дела, осим подршке законодавне власти, у америчким оружаним снагама мораће да се потруде да обезбеде динамику довођења појачања од 30.000 људи, чиме ће се присуство Американца повећати на готово 100.000 војника.

Као и у време када су 2001. године покренути ратови, и сада се тражи подршка НАТОу, политичка и конкретна, у људима и средствима ратне технике. Из Брисела су то подржали и сада траже националне контингенте који би могли да подмире америчко очекивање да ће савезници дати пет до седам хиљада људи. Прва обећања су стигла. Британци су обећали још 500 људи и тиме ће достићи број од готово 10.000 војника у Авганистану, Пољска ће дати 600, уз већ постојећих 2.000 својих припадника.

У исто време са припремама за јачање контингента у Авганистану, чује се све више захтева релевантних личности из САД да се већ сада одреди прецизан рок и за повлачење са тих простора. Говори се о 18 месеци за почетак повлачења. У међувремену, Авганистанска национална армија (АНА) морала би се довести до нивоа организованости и обучености потребног за преузимање пуне одговорности за безбедност државе. Сада се у њеном саставу налази око 150.000 људи, а према проценама америчких генерала тај број мора да се подигне на читавих 400.000 да би се гарантовала безбедност после одласка НАТОа.

Американци су већ сити рата, професионалним ратници су више од осам година под сталним притиском, трошкови су све већи и ту, чини се, више нема смисла набрајати разлоге због којих се Обама мора повући из залудних ратова Бушове ере. Иако се сасвим извесним чини да ће се током Обаминог мандата амерички ратници вратити кући, превише обећања може да предста-

вља велики терет. Американци ће се борити под притиском рокова против талибана, којима је преко медија послата порука да ће странци ионако отићи када дође тренутак за то. Чини се да талибани сада само треба да преживе и стекну повољне позиције за будући развој прилика, а то превише подсећа на искуство са оружаном интервенцијом СССР-а из осамдесетих година.

Када су из Москве наредили да се све јединице 40. армије одређене за службу у Авганистану повуку на север, тиме се отворио пут доласку исламских екстремиста у градове. Следиле су мучне сцене грађанског рата и на крају талибани. Сада им се поново отвара шанса за велики повратак и катастрофичари међу критичарима Обаминог приступа решавању кризе већ виде прикривене преговоре са талибанима као суморну будућност. У њој ће Америка за безбедност властитога људства и контингента из НАТОа обезбедити талибанима добре позиције у подели колача власти, када странци више не буду гаранција одржавања режима у Кабулу.

Прави проблем налази се у суседству Авганистана, у Пакистану, одакле потиче покрета талибана и где се спроводи обука екстремиста и формирају маневарски састави за препаде на савезничке јединице у Авганистану. Прави циљ труда којег ће Обамина администрација уложити сасвим сигурно нису неколицина тврдоглавих горштака који никада неће прихватити страну присуство на својој земљи. Појачања би требало да штите преживљавање Пакистана, јер права нађна мора био би продор талибана до великих градова те државе. Они су то већ покушали и заустављени су уз примену готово свега што на безбедносном плану може да пружи Пакистан, уз обилну америчку помоћ.

Нерадо се говори о све чешћим директним војним активностима америчких оружаних снага на територији Пакистана јер би то поткопало позиције америчких савезника у пакистанској војсци и довело би у питање стварне намере Обаме. Зато ће се причати о потреби да се што више уложи у формирање ефикасне Авганистанске националне армије, али прави смер америчке војне помоћи биће Пакистан, јер он мора да се у години у коју улазимо носи са све агресивнијим талибанима.

За нас на Балкану повећано присуство НАТОа у Авганистану за последицу ће имати све мањи број војника Алијансе на Косову. Генерални секретар НАТОа Андерс Фог Расмусен већ је најавио да ће 2010. године број припадника Кфора бити смањен са 16.000 на 10.000, са намером да се накнадно смањење настави до бројног стања од 5.700 људи. ■

ЧАСОПИСИ

ВОЈНО ДЕЛО

Пред читалачком публиком нашао се, недавно, и трећи овогодишњи број општевојног научно-теоријског часописа Министарства одбране Републике Србије *Војно дело*. У овом броју можете читати о нуклеарним програмима Северне Кореје и Ирана као факторима нестабилности у новом систему међународних односа, као и о перцепцијама блискоисточних сукоба од Друге интифаде и њиховом утицају на мировни процес.

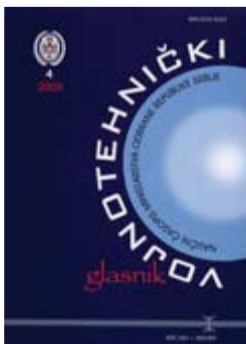
У рубрици посвећеној националној безбедности часопис разматра узроке опадања природног прираштаја становништва Србије после Другог светског рата и дефинише савремени систем националне безбедности. Уз то, у новом броју можете читати и о омбудсману за одбрану, интерној контроли у Министарству одбране и Војсци Србије, факторима борбеног морала Војске Југославије 1999. године, те полемику поводом етичког аспекта служења војног рока у цивилној служби. ■

ВОЈНОТЕХНИЧКИ ГЛАСНИК

У последњем броју за 2009. годину овај научни часопис доноси други део текста посвећеног поређењу снаге контраротирајућих хидротурбина у Вентуријевој цеви. Низ аутора стручној јавности се у овом броју представио чланцима о одликама трзања електромагнетског топа, безбедности телекомуникационих мрежа, те анализом штетног утицаја вибрација на посаду у транспортним средствима Војске Србије и анализом бродске гасне турбине „Протеус“.

Поред извештаја са међународног сајма наоружања и војне опреме „Партнер 2009“ и научно-стручног скупа „Наука и моторна возила“, у рубрици посвећеној савременом наоружању и средствима можете прочитати и приказе посвећене системима милица, АПОС, курјак и далос. ■

РЕВИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ

Стручни часопис о корупцији и организованом криминалу Центра за безбедносне студије у новембарском броју доноси текстове посвећене међународнополитичком аспекту тероризма, мушкарцима као жртвама трговине људима и очекиваном закону о тајности података.

Аутори *Ревие* бавили су се и истраживањем рада локалних самоуправа у Србији у светлу ишчекивања државне ревизорске институције, безбедносним функцијама праведности и форензичком лингвистиком у безбедносној теорији и пракси. ■

Р. Д.

Годишњак реформе сектора безбедности у Србији

Настао као резултат двогодишњег рада истраживача и сарадника Центра за цивилно-војне односе у Београду, *Годишњак реформе сектора безбедности у Србији* скупно је податке и налазе до којих се дошло током остваривања пројекта „Мапирање и мониторинг реформе сектора безбедности у Србији“. Према речима др Мирослава Хаџића, књига је намењена свима онима који су заинтересовани за теорију и праксу реформе сектора безбедности.

Годишњак је настојао да ту реформу схвати холистички, односно као скуп политика и поступака који теже ка ефикаснијем и ефектнијем пружању људске и државне безбедности у оквирима демократије. Он истовремено представља прво истраживање те врсте, у коме је на једном месту, теоријски утемељено и методолошки систематизовано, анализирано стање и оцењиван напредак остварен у процесу реформе сектора безбедности у Србији.

Аутори *Годишњака* надају се да ће налази изложени у тој публикацији у наредном периоду омогућити редовно бележење промена у области безбедности, а потом и јавно надгледање токова реформи и мерење њиховог напретка, те напретка оствареног у безбедносној сарадњи и интеграцијама Србије. Циљ *Годишњака* јесте и боља обавештеност грађана о темама из области безбедности, што месним организацијама цивилног друштва олакшава да надзиру цео сектор. Истовремено се подстиче и проток јавних информација о сектору безбедности међу политичким одлучиоцима, професионалцима и независним стручњацима у Србији, што би, верују у Центру за цивилно-војне односе, који је издавач публикације, могло да допринесе унапређењу политике националне безбедности, њеном заснивању на академским истраживањима и елементима демократске безбедносне културе.

Истраживачки пројекат спроведен је уз финансијску подршку Владе Краљевине Норвешке, Женевског центра за демократску контролу оружаних снага, Балкан Труст фондације и Фонда за отворено друштво. ■

С. ЂОКИЋ

Дом ваздухопловства у Земуну

У стилу дадаизма

У Дому Ваздухопловства у Земуну 22. децембра премијерно је изведена представа „Ој, Србијо, међу шљивама“, која је приређена поводом обележавања Дана Ваздухопловства и ПВО. Тај родољубиви дадаистички соаре режирала је Ивана Кораксић, а костими и видео-продукција дело су Тамаре Јовановић.

Заслужни за то што је овај необични пеформанс, који носи име познате родољубиве песме Оскара Давича, задобио симпатије многобројних гледалаца у сали Клуба Ваздухопловства највише су били су глумци „дадољуби“ Милан Манић, Душан Мурић, Миона Петровић и Игор Филиповић. У стилу дадаизма, једног од првих модерних глобалних уметничких покрета 20. века, глумци су комуницирали са публиком преносећи уметнички израз кроз провокативно деловање на сцени, користећи, при том, иронију и сатиру. ■

Б. М.

Нови експонати Војног музеја Заоставштина војводе Путника

У Војном музеју у Београду приређена је изложба предмета из личне и породичне заоставштине војводе Радомира Путника, чуваних у манастиру Жича и Народном музеју у Краљеву. Отварању изложбе присуствовао је и војводин праунук Зоран Ивковић.

Највреднији лични предмети војводе Путника и његовог сина Димитрија, ђенералштабног пуковника Српске војске, који су породичним тестаментом предати на чување Српској православној цркви и неколико предмета у власништву Зорана Ивковића, онедавно су у Војном музеју, који је тиме знатно обогатио поставку своје војводске собе, формиране још 1961. године.

Међу више од 200 предмета издвајају се они које је војвода лично користио, од сабље, његове шајкаче с кокардом, еполета, наочара, перореза, преко новчаника са четири српска новчића, бројних повеља, диплома, плакета, пасоша, породичних и личних фотографија, до одликовања која је поседовао. Ту је и

исцрпна лична грађа за историју ратова 1885. године, ту су његове књиге и лична архива. Војни музеј је дошао у посед и комплетне војводине собе, односно кревета, ормана и ноћног сточића, израђених од пуног дрвета у дуборезу.

Своју богату збирку предмета, драгоцених за војводску собу, Војни музеј је допунио и заоставштином Димитрија Путника, која садржи осам одликовања, официрску ешарпу, еполете, ђенералштабни знак, легитимацију и дипломе о додели одликовања.

Сви ти предмети биће, према речима директора Војног музеја пуковника Мирослава Кнежевића, ускоро изложени у војводској соби, уз Путников портрет. ■

Д. ГЛИШИЋ

На Београдском сајму Изложба Титових аутомобила

На овогодишњем празничном вашару, одржаном на Београдском сајму, Војни музеј представио се поставком луксузних аутомобила који су припадали некадашњем председнику СФРЈ – Јосипу Броз Титу

Посетиоци су могли да виде четири од шест Брозових аутомобила, који су након распада СФРЈ припали Србији. Међу изложеним аутомобилима били су *ролс ројс фантом* и три *мерцедеса пулмана*, а при том су сви у возном стању. Аутомобили купљени за потребе маршала опремљени су радио-касетофонима, мини баровима, апаратима за бријање, клима уређајима, централним бравима и другим погодностима савременим и за данашње појмове.

Највеће интересовање посетилаца привукао је чувени *мерцедес пулман – кабриолет*. Њиме, као и другим изложеним аутомобилима, током шездесетих и седамдесетих прошлог века, осим Тита, возили су се многи краљеви и државници, попут цара Хајла Селасија, британске краљице Елизабете, Леонида Брежњева, Моамера ел Гадафија, Џавахарлала Нехруа, Индире Ганди и других.

Ради поређења, цена једног *мерцедес пулмана* при куповини била је 85.000 марака, док је *мерцедес 190* у то време коштао око 9.000 марака. Данас сва возила имају статус културног добра. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Промоција књиге „Сукоби у сенци“ Изван теорије завере

У Дому ваздухопловства у Земуну 25. децембра промовисана је књига „Сукоби у сенци“ Славише Влацића објављена унутар едиције „Новински ступци“ Новинског центра „Одбрана“. Аутор, официр пилот Војске Србије, успео је да о сукобима у сенци сакупи све расположиве чињенице, почев од 24. јула 1953. када је, усред хладноратовског периода и трке у наоружању, румунски пилот Михаи Дијакону својим млазним ловцем Јак-23 пребегао на југословенску страну и затражио азил све до интригантне акције коју су америчке снаге предузеле на територији државе која није била директно укључена у рат против тероризма, препадом у близини сиријског градића Абу-Камал из октобра 2008. године. Књигу су представили потпуковник Славољуб Марковић, директор и главни и одговорни уредник „Одбране“, Александар Радић, војни аналитичар, уредник Драгана Марковић и аутор.

Настојећи да никако не уђе у сферу теорије завере, да не наводи на закључивање, Влацић нам је, како је нагласио, понудио само чињенице, на основу којих ће се неко од читалаца ове књиге

Снимио Д. АТЛАГИЋ

можда упустити у следећи круг истраживања неисцрпног поља „сукоба у сенци“ који трају и данас, а понеки од оних ранијих остају и даље неогонетнути. Свакако, грађа коју је мајор мр Славиша Влацић прикупио захвално је штиво за ширу читалачку публику, али је пре свега потребно и корисно за струку ваздухопловца, којима је ова промоција и била намењена. ■

Д. М.

Крштење водом

**Свеопшти значај воде
за опстанак човечанства
није могла да
пренебрегне ни црква,
која је користи чак
и приликом крштења,
односно „новог рађања“
и симболичног уласка
верника у црквену
заједницу**

Када се говори о крштењу, чину у ком вода има веома важну улогу, мора се истаћи да се самим литургијским чином троструког (трократног) погружења у воду, човек преименује у „нову твар“, добија на дар опроштаја грехова и присаједињује се новоме животу у Христу. Символика самог крштења и јесте у томе да значи поновно рођење за нови живот. Зато се посебан акценат у хришћанству и касније, у православљу, стављао на новозаветне представе, које указују на свету тајну крштења, истичући пре свега Христово крштење у Јордану, јер је сам Христ сопственим крштењем у реци Јордан и установио ту свету тајну.

Током врло дугог периода нова схватања одразила су се и на трансформацију старијих иконографских решења празника Крштења, који је у православној цркви традиционално тумачен као Теофанија. Христ се, под утицајем западноевропских графичких предлога, више не слика уроњен у Јордан, него како стоји у плићак.

■ Урањање старог и израњање новог

Поред Христа пливају рибе, а вода му досеже само до колена, док Јован Крститељ држи руку испружену изнад Христове главе и крштава га, што је такође новина, јер се раније Јован Крститељ приказивао са шкољком у руци из које излива воду на Христову главу, дословно илуструјући учење о крштавању поливањем.

Да традиционална форма крштавања погружавањем у воду није напуштена указује и најчешћи приказ Христа који стоји у води до колена, што указује на крштавање поливањем, али је постављен на такав начин да позадина Јордана, у перспективном скраћењу, допире до Христових рамена, тако да се ствара визуелни утисак да је Христ уроњен у воду.

На композицији Христовог крштења обично се појављују и два мајушна лика, један је у води са крачагом у виду старца, а други плива и удаљава се. Та два приказана лика заправо су персонификација реке Јордан и океана. Јордан је света река за све хришћане, то је „вода над водама“, тако да се пред њом повлачи и сам океан. Порекло те персонификације је античко. У горњем делу композиције јавља се представа Светог духа у виду голуба како с неба силази ка Христу, а испод се

налази текст који приказује речи Бога оца: „Ово је син мој љубазни, који је по мојој вољи“.

У знак духовног препорода, свети Јован је своје следбенике крштавао водом у Јордану предсказујући долазак Месије, односно Христа, кога је препознао када је долазио да се крсти. По томе се свети Јован и разликује од осталих пророка, јер је могао показати свету Онога кога је пророковао – самога Христа.

Празником Богојављења (19. јануар) завршава се божићни циклус празника и означава управо дан када је свети Јован крстио Христа у реци Јордан. У народу постоји и веровање да се уочи Богојављења, у току ноћи, отварају небеса с којих се Бог јавља људима.

У Срба постоји и легенда везана за тај празник, која каже да, усред ноћи, када се небеса отворе, сва вода на земљи за тренутак престане да тече. Ко тада буде вешт и захвати мало те воде, имаће лек за сваку болест. Отуда се, можда, и развио обичај да се тога дана освећује Богојављенска водница, уз велики црквени ритуал, процесију (литију) која из цркве одлази на реку, у коју је свештеник бацао дрвени крст, а неки од верника су скакали у воду за крстом. Онај ко изнесе крст бива награђен, а верује се и да ће онај који се окупа на Богојављење бити здрав читаве године. Неки такав обичај сматрају остатком некадашње људске жртве воденом духу.

Композиција Христовог крштења у реци Јордан је најважнија за исказивање свете тајне крштења, али се са развојем иконографског програма, од најранијих времена до данас, јавља и низ других представа у којима се јавља мотив воде, које литерарну потку налазе у Новом завету и указују на сам чин очишћења од грехова, указују на само крштење. Постоји знатан број таквих приказа, међу којима се истиче Рођење Христово, које у доњем делу композиције садржи и приказ купања малог Христа, које јасно указује и на то да је тек рођени Христ истовремено и обичан човек, али и Месија, дугоочекиван и добро дошао.

Други низ представа које имају везу са водом јесу: Христ хода по мору (манастир Милешева), Христово јављање на мору Триверидјадском (манастир Дечани – свод олтара) и Стишавање буре на путу кроз Генисаретско језеро.

Те представе су уједно и алегорије Нојеве лађе, коју Христ стално надзира и чува. Христ пред Пилатом илуструје моменат када римски намесник Понтије Пилат пере руке, што уједно симболично приказује и скидање кривице са себе, спирање греха, изговарајући: „нисам крив за смрт овог праведника“.

Рођење

Богојављенски обичај

У местима где није било текуће воде, процесија је из цркве одлазила до раскршћа, то јест до крста, или је освећење Богојављенске воднице обављано пред црквом. Воду су, након освећења, верници односили кућама приписујући јој натприродна (чудотворна) својства и уздајући се у њену лековиту моћ. Том, „светом водницом“, у неким крајевима Србије, дан уочи славе, домаћица ће умесити славски колач.

У село да јави о доласку Христа – извора живота. Мотив Христа и Самарјанке припада и темама популарне маријанске барокне религиозности током 18. века, у којој је бунар, поред којег се сусрећу Христос и девојка из Самарије, протумачен као Фонт витае, а вода као милост Светог духа која делује преко искупљења. Дobar пример такве сцене имамо у цркви из Бачког Петровог Села из 1792. године, коју је осликао познати српски сликар Теодор Илић Чешљар.

Још у ранохришћанском периоду на саркофазима из четвртог века, па и много касније, била је омиљена представа Петрово чудо са извором, чији се добар пример налази у Саборној цркви у Београду, где се обично приказује Петар како удара у стену из које избија вода. Ту су приказани и војници који пију воду и након тога и они постају хришћани. Том се сценом не приказује догађај страдања, већ се њоме илуструје крштење и оснивање цркве. То је заправо симбол воде живота. Исте идеје исказивао је и приказ Петра који хода по мору.

Поред представа са христолошком тематиком, у којима је, на директан или индиректан начин приказан мотив воде, имамо и сцене које се везују за друге светитеље са истим мотивом, исказујући такође врло сложена симболична значења. Посебно се истичу сцене које се везују за Богородицу.

Име Богородице помиње у својим стиховима и патријарх јерусалимски Софроније, опевајући, током 629. године, Сион и помињући чудотворни камен на који је била постављена Богородица и из којег је извијала лековита вода.

Богородица је у слављењу стекла и божанске атрибуте, чије порекло треба тражити у псалмима (Песма над песмама) по којима је Бог извор живота који никада не пресушује.

Крштење

Свети Никола

Поуздано се зна да такви прикази Богородице вуку своје порекло из Византије, где се наводи да је у петом веку цар Константин Порфиригенит поседовао икону са представом Богородице извора живота. Касније се такви прикази јављају око 1349. године и у манастиру Лесново (Македонија), на западном зиду нартекса, а исти мотив се налази и на западном зиду манастира Сићева, недалеко од Ниша, из 1647. године. Даскал Димитрије слика тај мотив 1713. године на једној икони Успења Богородице са житијем, која се данас чува у манастиру Морача (Црна Гора).

■ Живородни изворник

Представа Богородица животоносни изворник приказује златни водоскок, у којем се налази Богородица подигнутих руку, на чијим је грудима Христос који обема рукама благосиља. На његовим прсима је отворено јеванђеље на коме је написано: „Ја сам вода жива“, док два анђела изнад главе Богородице држе круну и свитке са текстовима: „Радуј се, чисти и живоносни изворе“ и „Радуј се, чисти и богопријатни изворе“. Испод извора види се цистерна у којој пливају три рибе.

Слика Богородице, извора живота, свакако је асоцијација извора спасења и вечног живота. Тај иконографски тип Богородице заправо зближава два култа у себи, онај Богородичин и култ чудотворне воде. Занимљиво је и поменути да је ова типично византијска тема нашла свој одјек и у западноевропској уметности, пре свега у Немачкој, у периоду ренесансе, када је Ханс Холбајн Старији, као олтарску слику израдио Извор живота, задржавши из старе иконографије, поред Богородице и Христа, још само ликове Јоакима и Ане.

Композиција Богородица пије воду изобличења, која закључује Богородичин циклус и приказује проверавање Маријине честитости, јесте моменат када првосвештеник даје Богородици воду изобличења и шаље је у планину, одакле се она вратила жива и здрава. На слици се приказује Марија како пије воду пред првосвештеником који стоји испред циборијума у олтару. Тиме су отеловљене све сумње о њеном величанству.

Заштитник путника

У циклусу светог Николе често се илуструју сцене везане за мотив воде, као што су: свети Никола спасава лађу од потопа и свети Никола избавља човека од давлeња, па га отуда православици и сматрају заштитником воде. Славе га бродари, морнари и сви они чији живот зависи од воде. Зову га, иначе, и заштитником путника, најбржег помоћника у невољи, како на води тако и на копну. По угледу је раван апостолима и пророцима, а по небеској хијерархији је одмах након Богородице. Верује се да на тај дан није добро отпочињати путовања.

Четрдесет севастијских мученика или Младенци, како их још називају (9/22. март) јесте сцена која илуструје четрдесет римских војника, побијених у граду Севастии 9. марта по старом календару, 320. године, као великих поборника хришћанства. Због своје вере и привржености Христу нису поклекли ни пред најтежим претњама и мукама. Када их смрт није задесила каменовањем, бачени су у залеђено језеро, али ни ту нису нашли смрт, па је потом сваки од њих појединачно убијен, док су им тела бачена на дно језера, да их нико не би пронашао. Сутрадан, делови њихових тела испливаше на површину обасјани чудесном светлошћу. Народ их је тада достојно сахранио. Својим жртвовањем мученици су постали посредници и помоћници у спасењу, а исцелитељи и заштитници људи у свакодневном животу. Истицање мученичке смрти пример је херојског жртвовања за веру. Такве представе подстицале су жар залагања за земаљску цркву.

Мотив воде, односно мора, јавља се и у композицији Страшног суда, у сцени где се приказује море како избацује своје мртве и Апокалипса из Откровења Јовановог (манастир Милешева 1220–1228. године), Дечани (1335–1350. године), олтар Сикстинске капеле у Риму – Италија из 1534–1541. године, коју је осликао Микеланђело Буонароти. То је завршни чин историје света, који се у византијској уметности формира у 7. веку, а свој коначни облик добија негде у 11. веку. Таква тематика је сагледавана у светлости морализаторско-дидактичног учења о кажњавању греха и награђивању врлина.

Када се загњуримо у воду, као у гроб, сахрањује се стари човек. Из воде извире нови, бољи, гресима неукалан. Стога верници кажу: „Као што је нама лако спустити се у воду и подићи се, тако је и Богу лако сахранити старог човека и објавити новог“. И то управо из воде.

Зато вода, симболички, представља гроб и смрт, васкрсење и живот, све то у исто време. Зато вода толико значи човеку, зато је вода врело и утока сваког, па и људског бића. ■

(Наставак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јануар

Православни

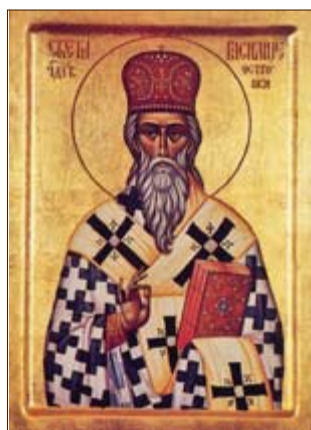
- 2. јануар** – Свети Игњатије Богоносац; Св. Данило, Други архиепископ Српски
- 3. јануар** – Оци
- 5. јануар** – Преподобни Наум Охридски Туциндан
- 6. јануар** – Бадњи дан
- 7. јануар** – **Рождество Христово – Божић**
- 8. јануар** – **Сабор Пресвете Богородице**
- 9. јануар** – **Свети првомученик и архиђакон Стефан**
- 13. јануар** – Св. Доситеј Загребачки исповедник
- 14. јануар** – **Обрезање Господње, Свети Василије Велики (Нова година)**
- 15. јануар** – Преподобни Серафим Саровски

Римокатолички

- 1. јануар** – Нова година
- 6. јануар** – Богојављење
- 11. јануар** – Крштење Исусово

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ

Архиепископ кесаријски рођен је у време цара Константина, још као некрштен, школовао се у Атини и стекао високо образовање. Петнаест година учио је реторику, филозофију, астрологију и остале науке тога времена. Школски другови су му били Григорије Богослов

и Јулијан – касније цар одступник. У зрелим година крстио се на реци Јордану са својим учитељем Евулом.

Поставши чврсти поборник православља, луча моралне чистоте и верске ревности, овај умни богослов се с правом назива Велики. Живео је само педесет година, али је био постојани стуб Цркве и њен ревностни утемељитељ. Десет година је служио као епископ Кесарије кападокијске и називан пчелом цркве Христове. Сачувана су његова многобројна дела – богословска, канонска, апологетска, као и служба названа по његовом имену. Она се служи десет пута у години и то 14. јануара (1. јануар по старом календару), уочи Божића, уочи Богојављања, у све недеље Часног поста, осим Цветне, на Велики четвртак и на Велику суботу.

Свети Василије се мирно упокојио и преселио у царство Христово 14. јануара (1. јануара по старом календару) 379. године. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

5. јануар 1949.

На састанку у Москви владе СССР, Бугарске, Чехословачке, Мађарске, Пољске и Румуније донеле су одлуку о стварању Савета за узајамну економску помоћ (СЕВ). Исте године СЕВ-у је приступила Албанија, а 1950. Источна Немачка. Савет је расформиран 1991.

7. јануар 1904.

Одлуком министра војног из састава Министарства измештена је картографска радионица и стављена у састав Географског одељења Главног ђенералштаба

7. јануар 1932.

Умро је француски политичар Андре Мажино. Као министар рата од 1922. до 1924. и од 1929. до 1932. године, покренуо је изградњу одбрамбене линије утврђења дуж француско-немачке границе. Линија је по њему добила назив „Мажино линија“. Велики одбрамбени систем показао се некорисним 1940. године када су Немци напали Француску из Белгије, заобишавши „Мажино линију“.

10. јануар 1845.

У Кнежевини Србији усвојено *Устроение гарнизона војства*. Овим документом регулисани су односи унутар гарнизона и начин уређења гарнизона штаба. Штаб су чинила четири одељења: „фронтвно, казначејско-економическо, судејско и ле-

карско“. Устроеније се састојало од 64 члана. У члану 23. дефинисано је да се свим официрима, доктору и војном свештенику ради послуге даје по три талира месечно „да могу себи слугу набавити“.

11. јануар 1876.

Српска војска ослободила Ниш. Овај датум је у војсци Краљевине Југославије слава Петог пешадијског пука „Краљ Милан“.

12. јануар 1945.

Почетак офанзивних операција Црвене армије на реци Висли, због којих су немачке снаге биле приморане да обуставе удар у Алзасу и да све расположиве резерве пребаце на совјетско-немачки фронт. Од тада па све до капитулације Трећег рајха иницијатива на фронтима била је у рукама антифашистичке коалиције.

14. јануар 1953.

Југословенски војни изасланик у Вашингтону генерал Данило Лекић и заменик помоћника начелника Генералштаба војске САД генерал Клајд Еделман разговарали су о потреби усклађивања одбрамбених планова Југославије са основним одбрамбеним плановима НАТО.

15. јануар 1942.

Влада Краљевине Југославије потписала споразум о Балканској унији са Грчком. Унија је имала за циљ стварање нове Европе, успостављање демократског међународног поретка и успостављање одбрамбеног бедема против сваког спољног мешања у послове балканских народа. Потписивање тог важног међународног уговора у условима окупације земље, за југословенску краљевску владу представљало је потврду државности коју је влада задржала и у избеглиштву.

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

Концерт Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“

Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, под диригентском управом Војкана Борисављевића, одржао је концерт под називом „Мама миа“, на коме су бројни певачи интерпретирали хитове шведске групе АББА.

На концерту у Дому синдиката, под покровитељством Амбасаде Шведске у Србији, наступили су познати певачи и глумци – Тијана Дапчевић, Нада Павловић, Маја Оцаклијевска, Јелена Јовичић, Милена Васић, ОТ бенд, Дејан Луткић и Маринко Маугаљ. Специјални гост била је примадона Београдске опере Јадранка Јовановић.

Током двочасовног концерта публика је уживала у извођењу најпознатијих хитова групе АББА, која је постала позната након победе на „Евровизији“ 1974. године и до данас је остала најуспешнија шведска група. ■

Обавештење

Обавештавају се заинтересовани официри да је на сајту Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије на РАМКО (<http://www.uzk.sljr.mo>) постављен интерни конкурс за попуну упражњених формацијских места у Управи за планирање и развој (Ј-5) Генералштаба Војске Србије.

На конкурс се могу пријавити сви официри који испуњавају услове конкурса.

ради **НОВОСТИ**

104,7 FM

БЕОГРАД

ЈУТРОБУСИ – СВАКОГ РАДНОГ ДАНА ОД 07 ДО 11 ЧАСОВА – ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ РАДИО НОВОСТИ

ИЗ ПРВОГ РЕДА – ЗА СВЕ КОЈИ ПРАТЕ КУЛТУРНА ДЕШАВАЊА У ГРАДУ ОД 14.00 ДО 15.00 ЧАСОВА. СЛУШАЈТЕ НАС И ОСВОЈИТЕ КАРТЕ ЗА ПОЗОРИШТА

ПРОВЕРИТЕ ЗАШТО НАС СЛУШАЈУ

ОДБРАНА

НАРУЦБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2010. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (1.1 – 30.6. 2010. године, 12 бројева) – по цени 1.080,00 динара
2. Годишња претплата (1.1. – 31.12.2010. године, 24 броја) – по цени 2.160,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-49849-58**.

Наруцбеницу и уплатницу послати на адресу: НЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруцбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца

М.П. _____

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ

расписује

КОНКУРС

За попуњу радног места у Техничком ремонтном заводу НХ „Ђурђе Димитријевић-Ђура“ Крагујевац, пријемом лица из грађанства у радни однос на одређено време:

1. један (1) начелник Одељења за комерцијалне послове, ВСС

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављани Републике Србије,
- да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- да је здравствено способан за службу у Војсци Србије и
- да је кандидат (мушког пола) одслужио војни рок под оружјем.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- Да кандидат има одговарајућу стручну спрему - економски факултет, смер комерцијални (VII степен стручне спреме).
- Да кандидат има најмање 3 године радног искуства у струци на пословима уговарања, набавке и продаје као и искуства у проце су руковођења.
- Да кандидат поседује информатичко знање потребно за самосталан рад на рачунару.

У поступку пријема, за кандидате које комисија за пријем уврсти

у ужи избор, предвиђена је безбедносна провера и провера психофизичких способности.

Уз молбу кандидати прилажу следећа документа:

- кратку биографију (CV) са прецизним наводима о досадашњем радном искуству,
- оригинал или оверена фотокопија уверења о држављанству,
- доказ о завршеној школи или стеченом звању,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење да није осуђиван за кривична дела и да се против лица не води кривични поступак (не старије од 6 месеци),
- потврда да су кандидати (мушког пола) одслужили војни рок под оружјем.

УЗ МОЛБУ КАНДИДАТИ ПРИЛАЖУ:

Молбу са траженим прилозима доставити на адресу:

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД, 34000 КРАГУЈЕВАЦ, са назнаком „За пријем лица по огласу“, поштом препоручено или лично деловодству Техничког ремонтног завода..

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне молбе и молбе уз које нису приложени сви потребни документи, неће бити разматране.

Оглас остаје отворен 15 (петнаест) дана од дана објављивања. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ

расписује

КОНКУРС

За пријем лица из грађанства у Војномедицинску академију у својству волонтера ради обављања приправничког стажа:

За пријем лица из грађанства у Војномедицинску академију у својству **волонтера** ради обављања приправничког стажа: **у трајању од дванаест (12) месеци**

- 1. дванаест (12) дипломираних фармацеута, ВСС**
- 2. петнаест (15) дипломираних фармацеута - медицинских биохемичара, ВСС**
- 3. петнаест (15) доктора стоматологије, ВСС**
- 4. пет (5) дипломираних психолога, ВСС**
- 5. два (2) дипломирана дефектолога - логопеда, ВСС**
- 6. два (2) дипломирана дефектолога - тифолога, ВСС**
- 7. два (2) дипломирана дефектолога сурдоаудиолога, ВСС.**

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин РС,
- да није осуђиван за кривично дело на безусловну казну од најмање 6 месеци и да се против кандидата не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности,
- да је здравствено способан за рад у ВС и
- да се налази у евиденцији незапослених лица у Националној служби за запошљавање.

Молбу с траженим прилозима доставити на адресу:

Војномедицинска академија, Црнотравска 17, са назнаком **„за конкурс“** или лично на деловодству ВМА, 5. спрат.

Предност имају војни стипендисти.

Уз молбу се прилажу:

- уверење о држављанству (не старије од 6 месеци),
- извод из матичне књиге рођених (не старији од 6 месеци),
- уверење да није осуђиван и да се против њега не води кривични поступак (не старије од 6 месеци),
- лекарско уверење (не старије од 6 месеци),
- извод из евиденције незапослених лица (не старији од 6 месеци),
- оверена фотокопија дипломе о завршеној школи,
- кратка биографија и
- оверена фотокопија решења о војном стипендирању (за војне стипендисте).

Непотпуне и неблагоприятно достављене молбе неће бити разматране. Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина, а о избору ће сви кандидати бити писано обавештени у законском року. Конкурс остаје отворен 15 (петнаест) дана од дана објављивања, а за оглашена места која не буду попуњена у наведеном року – до њихове попуње. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Генералштаб Војске Србије

Управа за људске ресурсе

расписује

КОНКУРС

за попуну слободних радних места професионалних војника,
на одређено време, у:

Бригада везе

□ Београд, Војна пошта 1013/1 Београд (улица Гардијска број 5)

радио-телепринтериста

□ Београд, Војна пошта 1402 Београд (улица Гардијска број 5)

– телепринтерист, телепринтерист возач, радио-релејац, радио-релејац возач, радио-телепринтерист, радио-телепринтерист возач, телефонист линијаш, телефонист линијаш – возач, возач

□ Горњи Милановац, Војна пошта 1402/4 Горњи Милановац (улица Кнеза Александра број 59)

– телепринтерист, телепринтерист возач, радио-релејац, радио-релејац возач, радио-телепринтерист, радио-телепринтерист возач, телефонист линијаш, телефонист линијаш – возач, возач

□ Београд, Војна пошта 5542 Београд (улица Рашка број 2)

– манипулант, курир, возач курир

□ Београд, Војна пошта 6870/8 Београд (улица Рашка број 2)

– кувар

□ Ужице, Војна пошта 6870/9 Ужице (улица Забучје 66)

– кувар

□ Ниш, Војна пошта 6883/7 Београд (улица Чегарска 66)

– кувар

1. бригада Копнене војске

□ Нови Сад, Војна пошта 1421 Нови Сад (улица Београдска број 21)

– пионир, послужилац на моторном бушачу, возач – послужилац на дозеру, возач – послужилац на утоваривачу, возач – послужилац на копачу, послужилац на компресору, возач – послужилац на грејдеру, возач – послужилац на мосту, послужилац на лансирном мосту, маскирац, возач

□ Нови Сад, Војна пошта 1413 Нови Сад (улица Авијатичарска број 24)

– осматрач, осматрач – планшетиста, радио-телеграфиста, телефониста линијаш, телефонист линијаш – возач, послужилац – осматрач на радару, послужилац, цртач трага, спикер ТО, возач

□ Нови Сад, Војна пошта 4100 Нови Сад (улица Београдска број 21)

– механичар, механичар за возила точкаше, механичар за возила гусеничаре, погонски манипулант, механичар за артиљеријско наоружање, механичар за инжењеријске машине, механичар за радио-уређаје, електромеханичар, електромеханичар за изворе струје, бравар, кувар, кројач, возач

□ Панчево, Војна пошта 1407 Панчево (Баваништански пут број 66)

– стрелац, извиђач, митраљезац, послужилац МБ 82 мм, снајпериста, нишанција БГ, послужилац на МБ 120 мм, послужилац ПОЛК 9К111, радијофониста, мерник на МБ 120 мм, рачунач на МБ 120 мм, радио-релејац, манипулант, електромеханичар, болничар, возач

□ Бачка Топола, Војна пошта 1419 Бачка Топола (улица Маршала Тита, број 6)

– возач ОТМ и БТР, оператер – нишанција на БВП М80, стрелац, стрелац пушкомитраљезац, стрелац снајпериста, возач БВП М80

□ Сремска Митровица, Војна пошта 1415 Сремска Митровица (улица Планинска број 66)

– Радијофониста, возач БТР, нишанција на тенку, возач тенка, пионир, возач ТНМ, радио-телеграфиста, противпожарац, кувар, болничар

□ Сремска Митровица, Војна пошта 1417 Сремска Митровица (улица Планинска број 66)

– возач БТР, оператер нишанција на БВП, стрелац на БВП, стрелац снајпериста на БВП, пушкомитраљезац на БВП, возач БВП

2. бригада Копнене војске

□ Краљево, Војна пошта 3701 Краљево (улица 4. Црногорска 66)

– стрелац, извиђач, снајпериста, радио-телеграфиста, телепринтериста, радио-релејац, радио-телепринтериста, телефониста линијаш, возач

□ Краљево, Војна пошта 3706 Краљево (улица Војводе Мишића 66)

– возач

□ Краљево, Војна пошта 3711 Краљево (улица Јарчујак 66)

– послужилац на ПАТ ПВО, телефониста линијаш, послужилац – осматрач на радару, послужилац електроагрегата

□ Краљево, Војна пошта 4656 Краљево (улица Јарчујак 66)

– возач ОТМ и БТР, нишанција на тенку, возач тенка М-84, механичар за муницију и МЕС, возач

□ Краљево, Војна пошта 4658 Краљево (улица Јарчујак 66)

– возач ОТМ и БТР, оператер нишанција на БВП М80, пушкомитраљезац, возач БВП М80

□ Нови Пазар, Војна пошта 4659 Нови Пазар (улица Миодрага Јовановића 66)

– нишанција послужилац МБ 120 мм, телефониста, мерник на МБ 120 мм, возач тенка М55, возач ОТМ и БТР, помоћник оператера лансирног оруђа, пионир, противпожарац, кувар, болничар, возач

□ Краљево, Војна пошта 4652 Краљево (улица Јарчујак 66)

– Стрелац, механичар за пешадијско наоружање, механичар за возила точкаше, механичар за возила гусеничаре, погонски манипулант, механичар за артиљеријско наоружање, механичар за инжењеријске машине, механичар за РУ и системе, електромеханичар за возила точкаше, електромеханичар за изворе струје и електроагрегате, ауто-бравар, кувар, кројач, болничар, возач

□ **Краљево, Војна пошта 4661 Краљево (улица 4. црногорска бб)**

– Пионир, возач – послужилац на дозери, возач – послужилац на утоваривачу, возач – послужилац на копачу – багеру, возач – послужилац на лансирном мосту, послужилац на мосту, послужилац моста на аутомобилу, телефониста линијаш, возач

□ **Рашка, Војна пошта 3705 Рашка (улица ЈНА бб)**

– стрелац, извиђач пушкомитраљезац, нишаница на МБ 82 мм, снајпериста, нишаница АБГ, нишаница на МБ 120 мм, послужилац ручно вођене ПОР, послужилац – радио-телефониста, извиђач мерник у МБ, рачунач, радио-телеграфиста, механичар за возила точкаше, противпожарац, електромеханичар за возила точкаше, електромеханичар за изворе струје и електроагрегате, кувар, возач

□ **Краљево, Војна пошта 3708 Краљево (улица Јарчујак бб),**

– нишаница на самоходној хаубици, извиђач мерник, топограф – геодегта, рачунач, метеоролог – послужилац, возач самоходног оруђа, послужилац – радио-телефониста, радио-телеграфиста, телефониста линијаш, болничар, возач

□ **Ваљево, Војна пошта 3709 Ваљево (улица Војводе Мишића бб)**

– извиђач мерник, рачунач, послужилац – радио-телефониста, СВЛР нишаница, телефониста линијаш, возач

3. бригада Копнене војске

□ **Ниш, Војна пошта 4650 Ниш (улица Чегарска бб)**

– радио-телеграфиста, телепринтерист, телефониста линијаш

□ **Зајечар, Војна пошта 4662 Зајечар (улица Николе Пашића бб)**

– стрелац, извиђач, снајпериста, нишаница, оператер – послужилац, послужилац – радио-телефониста, извиђач – осматрач – мерник, рачунач, радио-телеграфиста, механичар за возила точкаше, возач

□ **Прокупље, Војна пошта 4665 Прокупље (улица Вука Караџића бб)**

– послужилац, нишаница – послужилац, извиђач – мерник, топограф, рачунач, метеоролог, возач, радио-телефонист, радио-телеграфиста, телефонист линијаш, болничар, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4667 Ниш (улица 12. фебруара бб)**

– телефониста линијаш, послужилац централе

□ **Ниш, Војна пошта 4983 Ниш (улица Чегарска бб)**

– стрелац, погонски манипулант, кројач

□ **Прокупље, Војна пошта 4654 Прокупље (улица Вука Караџића бб)**

– извиђач – мерник, послужилац – радио-телефониста

□ **Прокупље, Војна пошта 4994 Прокупље (улица Вука Караџића бб)**

– погонски манипулант

□ **Куршумлија, Војна пошта 4989 Куршумлија (улица 4. јули бб)**

– нишаница МБ 120 мм, послужилац – телефонист, пионир, противпожарац

4. бригада Копнене војске

□ **Врање, Војна пошта 4977 Врање (улица Пролетерских бригада бб)**

– стрелац, извиђач, митраљезац, послужилац на МБ 82 мм, снајпериста, нишаница БГА, оператер – послужилац, радиофониста, радио-телеграфиста, телепринтериста, радио-телепринтериста, болничар, возач

□ **Лесковац, Војна пошта 4978 Лесковац (улица Симе Погачаревића бб)**

– осматрач, радио-телеграфиста, телефонист линијаш

□ **Врање, Војна пошта 4984 Врање (улица Краљевића Марка бб)**

– возач ОТМ и БТР, механичар за муницију и МЕС

□ **Врање, Војна пошта 4993 Врање (улица Пролетерских бригада бб)**

– извиђач мерник, рачунач, метеоролог – послужилац, телефонист линијаш, болничар

□ **Врање, Војна пошта 4996 Врање (улица Краљевића Марка бб)**

– радио-телефониста, извиђач – мерник, возач ОТМ и БТР, пионир, противпожарац, возач

□ **Лесковац, Војна пошта 5006 Лесковац (улица Симе Погачаревића бб)**

– послужилац на мосту

□ **Лесковац, Војна пошта 5007 Лесковац (улица Симе Погачаревића бб)**

– перионичар – пеглар, механичар за пешадијско наоружање, механичар за инжињеријске машине, електромеханичар за возила точкаше, пекар, кројач

Мешовита артиљеријска бригада

□ **Ниш, Војна пошта 3987 Ниш (Булевар 12. фебруар бб)**

– извиђач, топограф, рачунач, послужилац – пилот балона метеоролошких инструмената и прибора, послужилац радарских метеоролошких уређаја, радио-телефониста послужилац на артиљеријском оруђу, послужилац СВЛР, телепринтерист – шифрер, радио-релејац, радио-телепринтерист, телефонист линијаш, механичар за возила точкаше, манипулант, механичар за артиљеријско наоружање, противпожарац, електромеханичар, кувар, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4088 Ниш (улица Јадранска бб)**

– звукомерач, послужилац метеоролошких инструмената, послужилац радарско-метеоролошких уређаја, возач самоходног оруђа, радио-телефониста, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4132 Ниш (улица Јадранска бб)**

– извиђач, топограф, рачунач, радио-телефониста, нишаница – послужилац СВЛР, радио-телепринтериста, телепринтериста – шифрер, телефонист линијаш, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4108 Ниш (улица Јадранска бб)**

– извиђач, рачунач, радио-телефониста, нишаница – послужилац 152 мм, телепринтериста – шифрер, телефонист линијаш, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4112 Ниш (улица Јадранска бб)**

– нишаница – послужилац 152 мм

□ **Ниш, Војна пошта 4114 Ниш (улица Јадранска бб)**

– извиђач, топограф, рачунач, радио-телефониста, нишаница – послужилац 130 мм, радио-релејац, радио-телепринтерист, телепринтерист – шифрер, телефониста линијаш, возач

□ **Ниш, Војна пошта 4116 Ниш (улица Јадранска бб)**

– нишаница – послужилац 130 мм

□ **Ниш, Војна пошта 4137 Ниш (улица Јадранска бб)**

– погонски манипулант, механичар за артиљеријско наоружање, кројач, возач

21. батаљон везе

□ **Ниш, Војна пошта 5464 Ниш (улица Чегарска бб)**

– радио-телеграфиста, радио-телеграфиста – возач, радио-релејац – возач, радио-телепринтерист, радио-телепринтерист – возач, телепринтериста шифрер – возач, телефониста линијаш, телефониста линијаш – возач, возач

246. батаљон АБХО

□ **Крушевац, Војна пошта 5801 Крушевац (улица ЈНА број 57)**

– извиђач АБХО, деконтаминатор, противпожарац, возач

Команда Ваздухопловства и противваздухопловне одбране

□ **Земун, Војна пошта 1094 Београд – Земун (улица Главна број 1)**

- стрелац, војни полицајац, противпожарац, осматрач – метеоролог, возач, саобраћајач

333. инжињеријски батаљон

□ **Панчево, Војна пошта 4310 Панчево (Јабучки пут 66)**

- послужилац на моторном бушачу, послужилац моторне тестере, возач – послужилац на дозеру, возач – послужилац на утоваривачу, возач – послужилац на копању, послужилац на компресору, послужилац вибрационе плоче, возач – послужилац на ваљку, телефонист линијаш, кувар, возач

250. ракетна бригада ПВО

□ **Београд, Војна пошта 1205 Београд (улица Рашка број 2)**

- оператер праћења – планшетица, телефониста линијаш, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, возач

□ **Београд, Војна пошта 5010 Зуце (улица Карагачка 66),**

- возач ракетног система ПВО малог и средњег домета, послужилац на ракетним системима ПВО, послужилац за чување и припрему ракета, послужилац за пуњење ракета, телефониста линија, цртач трага, противпожарац, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, кувар, возач

□ **Београд, Војна пошта 5011 Јаково (11276 Јаково)**

- возач ракетног система ПВО малог и средњег домета, послужилац на ракетним системима ПВО, послужилац за чување и припрему ракета, послужилац за пуњење ракета, телефониста линијаш, цртач формација на ВСП, противпожарац, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, возач

□ **Крагујевац, Војна пошта 3262 Крагујевац (улица Крагујевачког октобра 66)**

- осматрач – планшетица, послужилац на ракетним системима ПВО, послужилац ракетно-техничке батерије, радио-телепринтериста, телефониста линијаш, послужилац осматрачког радара, погонски манипулант, механичар за ракетну технику, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, кувар, кројач, возач

□ **Ниш, Војна пошта 1575 Ниш (улица Булевар 12. фебруара 66)**

- осматрач – планшетица, послужилац у ссрб, послужилац ракетно-техничке батерије, радио-телепринтериста, телефониста линијаш, послужилац осматрачког радара, механичар за возила гусеничаре, погонски манипулант, механичар за ракетну технику АРЈ ПВО, ел. механичар за возила гусеничаре, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, возач

□ **Нови Сад, Војна пошта 3947 Нови Сад (улица Авијатичарска број 24)**

- осматрач – планшетица, послужилац у ссрб, послужилац уређаја за пренос података, послужилац ракетно-техничке батерије, радио-телепринтериста, телефониста линијаш, послужилац осматрачког радара, послужилац електроагрегата за напајање РРС у ВОЈ, механичар за возила гусеничаре, погонски манипулант, механичар за ракетну технику, ел. механичар за возила гусеничаре, ел. мех. за ел. хем. и спец. изворе струје и ел. агрегате, возач

126. центар ВОЈИН

□ **Београд, Војна пошта 6972 Београд (улица Рашка број 2)**

- послужилац тродимензионог радара, посл. рачунарског система радара – радарски механичар, оператер за праћење, цртач формација на ВСП, спикер ТО, кувар, возач

204. авијацијска база

□ **Београд, Војна пошта 9858 Батајница (улица Пук. Миленка Павловића 66)**

- осматрач – планшетица, послужилац на ЛАТ ПВО 40 мм, послужилац у ракетном систему малог домета, радио-телеграфиста, телефониста

линијаш, визуелни осматрач на ВОСт, цртач формација на ВСП, спикер ТО, погонски манипулант, електромеханичар за возила точкаше, механичар за погонску опрему и ПП средства, авио-оружар, авио-механичар, механичар за ваздухопловну опрему, слагач подобрана, возач, руковацлац складишне механизације

98. авијацијска база

□ **Краљево, Војна пошта 2895 Лађевци (36204 Лађевци)**

- стрелац, послужилац на ЛАТ ПВО 40 мм, радио-телеграфиста, телефониста линијаш, визуелни осматрач на ВОСт, цртач формација на ВСП, спикер ТО, механичар за возила точкаше, електромеханичар за возила точкаше, авио-оружар, авио-механичар, механичар за ваздухопловну опрему, слагач подобрана, погонски манипулант, возач

Команду за обуку

□ **Београд, Војна пошта 5002 Београд (улица Гардијска 5)**

- стрелац, стрелац – водич паса, кувар, возач моторних возила

1. центар за обуку

□ **Сомбор, Војна пошта 1423 Сомбор (улица Централа 66)**

- механичар за возила точкаше, противпожарац, електромеханичар, кувар, болничар, возач моторних возила

□ **Нови Сад, Војна пошта 1423 Нови Сад (улица Централа 66)**

- рук. парн. котл. са мех. ложењем – манипулант

2. центар за обуку

□ **Панчево, Војна пошта 6234 Панчево (Баваништански пут 66)**

- механичар за возила точкаше, механичар за муницију и МЕС, погонски манипулант, противпожарац, кувар, манипулант, манипулант, болничар, возач моторних возила

□ **Панчево, Војна пошта 6234 Панчево (Баваништански пут 66)**

- чувар

□ **Бела Црква, Војна пошта 6234 Панчево (Баваништански пут 66)**

- чувар

3. центар за обуку

□ **Војна пошта 5004 Београд – Јаково (улица Савска 66),**

- оператер на стрелишту, механичар за пешадијско наоружање, механичар за возила точкаше, механичар за муницију и МЕС, погонски манипулант, противпожарац, кувар, манипулант, манипулант, болничар, возач моторних возила

4. центар за обуку

□ **Ваљево, Војна пошта 9845 Ваљево (улица Војводе Мишића 66)**

- чувар, механичар за пешадијско наоружање, механичар, механичар за муницију и МЕС, погонски манипулант, противпожарац, кувар, манипулант, манипулант, болничар, возач моторних возила

□ **Шабац, Војна пошта 9845 Шабац (улица Војводе Мишића 66)**

- кувар

5. центар за обуку

□ **Зајечар, Војна пошта 6002 Зајечар (улица Николе Пашића 66)**

- противпожарац, кувар, манипулант, болничар

6. центар за обуку

□ **Крушевац, Војна пошта 8365 Крушевац (улица ЈНА 57)**

- механичар за пешадијско наоружање, погонски манипулант, противпожарац, кувар, манипулант, болничар

7. центар за обуку

□ Лесковац, Војна пошта 4445 Лесковац (улица Краља Милутина 6б)

– курир, стрелац – возач, противпожарац, кувар, манипулант, болничар, возач моторних возила

Центар за обуку КоВ

□ Пожаревац, Војна пошта 5302 Пожаревац (улица Поречка 6б)

– стрелац, возач тенка, возач М-84, возач БВП М-80, артиљерија-возач, возач – помоћник оператера, – возач – послужилац КН – инструктор, возач – послужилац КСт – инструктор, послужилац ванбродског мотора, возач – послужилац на грејдеру, возач – послужилац на лансирном мосту, возач – послужилац на понт. мосту ПМП – инструктор, возач – посл. на бушилици минских бунара – инструктор, возач – послужилац на ваљку – инструктор, телефониста линијаш, механичар за

артиљеријско наоружање, мех. за инж. машине и прикљ. уређаје, противпожарац, кувар, возач моторних возила

Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава

□ Горњи Милановац, Војна пошта 2143 Горњи Милановац (улица Кнеза Александра број 59)

– радио-телепринтериста – возач, телефониста линијаш, манипулант, курир, противпожарац, кувар, болничар, медицински техничар, возач моторних возила

Интервидовски полигон „Пасуљанске ливаде“

□ Ћуприја, Војна пошта 9932 Ћуприја (Булевар војске 2)

– противпожарац, возач моторних возила

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс се могу јавити држављани Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) ОПШТИ УСЛОВИ

– да су здравствено способни за службу у Војсци Србије (што утврђује надлежна војнолекарска комисија);
– да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
– да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
– да нису старији од 30 година.

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

– да су одслужили војни рок са оружјем (сем за лица женског пола);
– да имају најмање средњу стручну спрему, осим за стрелце у пешадији и чуварску службу, где је потребно најмање основно образовање;
– у логистичким службама могу конкурисати лица која имају адекватну стручну спрему, која одговара служби и дужности за која се примају;
– за возаче моторних возила, могу конкурисати лица која имају „Ц“ категорију и најмање основно образовање.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидат, из грађанства, који испуњава услове, доставља попуњен образац молбе за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника непосредно, или поштом, команди јединице Војске Србије са којом жели да закључи уговор. Војник, у задњем месецу служења војног рока, предаје попуњен образац молбе, са документима, непосредно претпостављеном старешини. Уз образац молбе прилаже се:

– кратка биографија;
– извод из матичне књиге рођених (не старији од шест месеци);
– уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
– уверење из општинског суда да се против кандидата не води кривични поступак и да није осуђиван и кажњаван (не старије од шест месеци);
– копија војничке књижице, осим за жене и потврду из војног одсека да је одслужио војни рок;
– копија дипломе о стеченом образовању (оверену у суду или општини);
– копија возачке дозволе (оверену у суду или општини), за лица која конкуришу на формацијско место возача.

Образац молбе за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника може се добити на пријавници сваке јединице – установе Војске Србије.

Надлежна комисија извршиће избор кандидата за пријем у војну службу. Изабрани кандидати биће упућени на обуку, у јединице и центре

за оспособљавање, 4 (четири) до 8 (осам) седмица у зависности од специјалности за коју конкуришу, у својству професионалног војника.

Са кандидатима који успешно заврше обуку, закључује се уговор на одређено време до 3 године, уз могућност продужења истога.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са Законом о Војсци Србије.

Конкурс је отворен 30 (тридесет) дана од дана објављивања. Са даном објављивања овог конкурса престаје да важи конкурс који је објављен 1. новембра 2008. године.

Некомплетна и непотпуна документа неће се узимати у разматрање, а документа кандидатима која не буду изабрани неће се враћати.

Додатне информације о професионалној војној служби, броју слободних места и потребном профилу, могу се добити на следећим бројевима телефона:

- 011/3603-546	Бригада везе – Београд
- 018/509-539	Команда Копнене војске – Ниш
- 021/4835-016 и 4835-534	1. бригада Копнене војске – Нови Сад
- 036/308-146	2. бригада Копнене војске – Краљево
- 018/509-722	3. бригада Копнене војске – Ниш,
- 017/414-102	4. бригада Копнене војске – Врање
- 018/258-419	Мешовита артиљеријска бригада – Ниш
- 018/509-733	21. батаљон везе – Ниш
- 037/416-056 и 416-181	246. батаљон АБХО – Крушевац
- 011/3074-143	Команда ВиПВО – Земун
- 013/326-526	333. инжењеријски батаљон – Панчево
- 011/3074-486 и	250. ракетна бригада ПВО – Београд
- 027/321-311 локал 41-878	250. ракетна бригада ПВО – Крагујевац
- 011/3005-229	126. центар ВОЈ – Београд
- 011/3106-135	204. авијацијска база – Батајница
- 036/305-041	98. авијацијска база – Краљево
- 011/2064-730	Команда за обуку – Београд
- 025/438-899 локал 58-091	1. центар за обуку – Сомбор
- 013/326-266	2. центар за обуку – Панчево
- 011/8416-168 локал 30-829	3. центар за обуку – Јаково
- 014/296-015 и 296-017	4. центар за обуку – Ваљево
- 019/426-388	5. центар за обуку – Зајечар
- 037/416-340	6. центар за обуку – Крушевац
- 016/249-379	7. центар за обуку – Лесковац
- 012/223-666 лок 49-102	Центар за обуку КоВ – Пожаревац
- 032/713-290 (локал 49-533)	Центар за обуку ВИИЕД – Горњи Милановац
- 035/627-539	Интервидовски полигон „Пасуљанске ливаде“

Информације су доступне и на сајту Војске Србије www.vs.rs.

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ДОБРА СТРАТЕГИЈА

Леко – Адамс
Дортмунд, 2002.

1. e4 e5 2. Сф3 Сф6 3. Се5 д6 4. Сф3 Се4 5. д4 д5 6. Лд3 Сц6 7. 0-0 Ле7 8. ц4 Сф6.

Руску одбрану примењује Енглез Мајкл Адамс против Мађара Петера Лека. Обојица су међу првом десеторицом, дакле у самом врху светског шаха. За 8. потез црног алтернатива је С64 9. Ле2 0-0 итд.

ЦИТАТИ

Нови потез? Данас неко тешко може доказати да је одиграо нови потез, јер ће пре или касније неко доћи и показати да је тај потез одиграо деценију пре на неком турниру „Ц“ категорије, или га је одиграо у некој кафанској партији.

Аљехин, око 1940. године

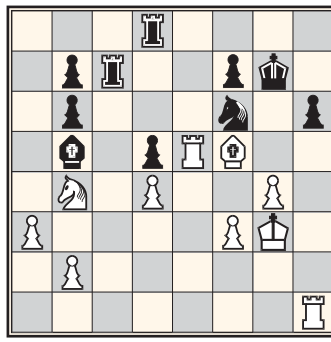
9. х3 0-0 10. Сц3 С64 11. Ле2 дц4 12. Лц4 ц6 13. Лг5 С6д5 14. Те1 Ле6 15. Д63 Д66. И о том отварању још се воде дискусије, па је тако тренутно у моди 15...Те8, премда се не може рећи да црни и ту има потпуно изједначење. 16. Сд5 цд5 17. Д66 а66 18. Л63

У сваком отварању бели тежи иницијативи. Ово је боље од централизације ловца путем 18. Лд3, па се може закључити да бели сада има извесну предност и поред тога што црни примењује следећи нов потез, уместо познатог 18...Л64. 18...х6 19. Лф4 Тфц8 20. Се5 г5 21. Лх2 Лл64 22. Те2

Црни сада има три евидентне слабости: белопољног ловца (који игра улогу пешака), дупле пешаке и усамљеног пешака, тако да и поред доста редукованог материјала, бели има боље шансе. Црни за сада не може предузети било какву акцију, једноставно је осуђен да чека шта ће се догодити.

22...Се4 23. Сд3 Лф8 24. Тае1 Лг725. Ле5 Ле5 26. Се5 Кг7 27. Сд3 Тц7 28. С64 Тд8 29. г4 Сф6 30. Кг2 Тд6 31. ф3 Лд7 32. Кг3! Кф8 33. х4 Л65 34. Те5 гх4 35. Кх4 Лц4 36. Лц2

Л65 37. а3 Тд8 38. Кг3 Кг7 39. Лф5 Кф8 40. Тх1 Кг7

Бели: Кг3, Те5, Тх1, Лф5, С64, а3, б2, д4, ф3, г4
Црни: Кг7, Тц7, Тд8, Л65, Сф6, б6, б7, д5, ф7, х6

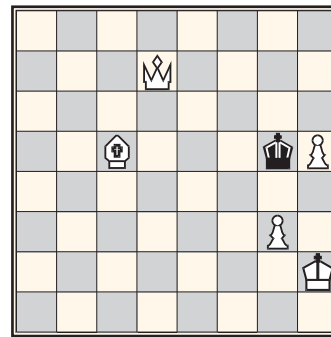
Једно је стајати боље, а друго добити партију. Следећи потез је пример добре стратегије, јер бели уочава да би за његовог скакача било најбоље да заузме поље ф5. Он зато игра следећи потез:

41. Сц2!

Сада све иде према жељама белог. 41...Те8 42. Се3 Тце7 43. Кф4 Лц6 44. Лц2 Лд7 45. г5 1:0

ПРОБЛЕМ

А. Мишколци, 1991.

Бели: Кх2, Дд7, Лц5, г3, х5
Црни: Кг5

Мат у два потеза.

1.г4! Кф4

На 1...Кх4 2.Ле7

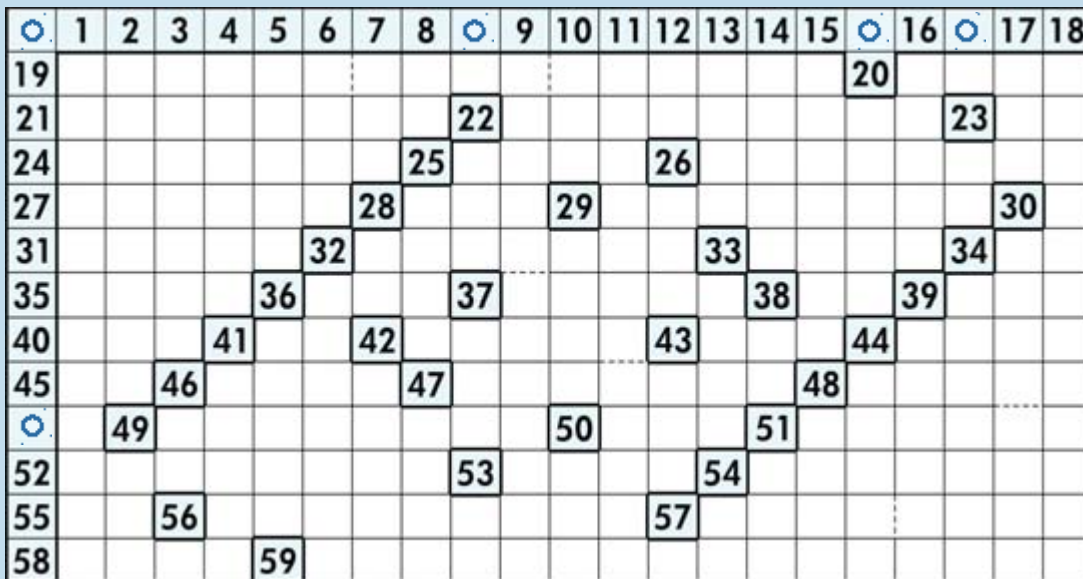
На 1...Кф6 2.Де7

На 1...Кх6 2.Ле3

2.Дф5 мат.

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: Димитриос, Дезмонд, Тулу, отосканија, члан, кот, с, м, диода, УКС, ојак, титл, иједно, опалат, атонално, Неро, салатара, атели, в, алири, бајонети, елитан, нераст, колупати, атака, Т, Аморо, нитоване, арак, натјакча, Капин, дирита, Ојдин, Сара, Коз, Данис, з, с, син, Јана, Газиместан, трејтелигиши, Миловства.

ВОДОРАВНО:

19. Новогодишња честитка (и за 2010. годину!), 20. Новорођенчад, 21. Суд за уситњавање и гњећење, 22. Стручњак за латински језик, 23. Ове године (скр.), 24. Који се односи на атоме, нуклеарни, 25. Град у Ирској, 26. Град у Турској, на мору, 27. Место код Краљева, 28. Име глумице Данавеј, 29. Град у Холандији, 31. Који припадају Ини, 32. Период у развоју Земље, 33. Алкалоид у чају, 34. Симбол силицијума, 35. Мушко име, Никола, 36. Академија ликовних уметности (скр.), 37. Почетак дана (мн.), 38. Једнаесто и 23. слово азбуке, 39. Лопта изван игралишта, 40. Света (турц.), 41. Два иста слова, 42. Град у Нигерији (анagram од ИДОЛИ), 43. Женско име, Леонарда, 44. Оријентална послатица, 45. Симбол радијума, 46. Део угла или троугла, 47. Аустријски композитор, Јозеф Антон, 48. Онај који кува јела, кулинар, 49. Припадница панк покрета, 50. Спортски клуб из Атине, 51. Писари, бележници, 52. Насликати, ускликати, 53. Име певачице Вон, 54. Џепни ножић, 55. Ознака за кири, 56. Свест о самом себи, 57. Назив више места у Србији (код Крушевца, Бајине Баште...), 58. Мушко име, Арсеније, 59. Противљење клерикализму.

УСПРАВНО:

1. Антикварница, 2. Лековити корен перуанске биљке, 3. Љубавна поезија, 4. Амерички режисер, Мајкл, 5. Који се односе на нос, 6. Женско име, Анкица, 7. Научноистраживачки институт (скр.), 8. Општински комитет (скр.), 9. Чешки писац, 10. Чађ, 11. Саопштити тајну, обелоданити (израз), 12. Симбол дидима, 13. Пркос, 14. Француско женско име, 15. Кћи Зевса и Темиде (мит.), 16. Италијански бициклист, Алесандро, 17. Битка, борба, 18. Уједначавање, уравниловка, 20. Бивши глумац, Љуба, 22. Kuroshio Ed`tension Observatory, 23. Именица (скр.), 25. Земља у поседу феудалца, 26. Окружни (скр.), 28. Ауто-ознака Холандије, 29. Град у Финској, 30. Место код Призрена, 32. Пустинја у Чилеу, 33. Име глумца Болдвина, 34. Немачки фудбалер, Маркос, 36. Чешки аутор цртаних филмова, Јиржи, 37. Омладински боксерски клуб (скр.), 38. Симбол ербијума, 39. Творци, креатори, 41. Богиња (музика), 42. Врста хемијског једињења, 43. Nuclear Energy Agency, 44. Врста морског дупљара, 46. Плурал (скр.), 47. Горњи део стопала, рис, 48. Женско име, 49. Млечни производ, 50. American Sign Language, 51. Плочица у хокеју на леду, 53. Лична заменица, 54. Лична заменица.

Najbolji deo dana

BEOGRADE DOBRO JUTRO

www.studiob.rs

Они се буде са Србијом

Јована

Срђан

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

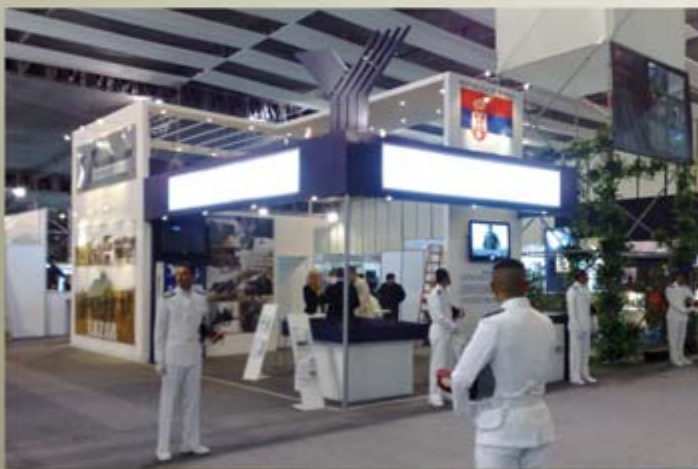
Први програм РТС-а, сваког дана у 6.05

www.rts.co.yu

Kompanija YUGOIMPORT-SDPR je od svog osnivanja sastavni deo sistema odbrane i kao takva svoju poslovnu politiku formuliše kroz tri osnovne misije:

- *Misija integratora nastupa srpskog odbrambeno-industrijskog kompleksa na svetskom tržištu naoružanja i vojne opreme*
- *Misija razvoja i proizvodnje složenih borbenih sistema u ulozi Sistem integratora*
- *Misija uvoznika složenih borbenih sistema za potrebe Ministarstva odbrane Republike Srbije*

РОБОТИЗОВАНИ СИСТЕМИ
ВОЈНОТЕХНИЧКОГ ИНСТИТУТА

Ватрена милица

НОВИ ВИШЕНАМЕНСКИ ХЕЛИКОПТЕР КУХ

Јужнокорејски првенац

СИМБОЛ ДРУГОГ
СВЕТСКОГ РАТА – Т-34

Тенк слободе

САДРЖАЈ

Роботизовани системи
Војнотехничког института

Ватрена милица 2

Аутомат Н&К МР7

Оружје за личну одбрану 7

Нови вишенаменски хеликоптер КУХ
Јужнокорејски првенац 12

Електромагнетско зрачење
и безбедност података

Заштита поверљивих информација 16

Симбол Другог светског рата – Т-34
Тенк слободе 21

Уредник прилога
Мира Шведић

Ватрена МИЦА

У Војнотехничком институту, водећој научноистраживачкој институцији у земљи из области војних технологија, препознали су значај истраживања и развоја војне роботике и покушавају да у тој области ухвате корак са светом. За кратко време реализовали су неколико функционалних модела, а један од њих, најзапаженији, јесте модуларно беспосадно гусенично возило средњих димензија са уграђеним двоцевним противоклопним ракетним системом, популарно названо – **милића**.

Последње деценије у свим земљама које држе до своје војске и уопште сопственог технолошког развоја и напретка, дигитализација бојишта била је и још увек јесте један од главних трендова у концепцији савременог ратовања. Најновији тренд дигитализације у тој области, ради смањења потребног људства на самом бојишту, добија нову димензију – аутоматизацију и роботизацију. Дакле, тенденција је да се човек војник што више одмени у ситуацијама опасним по његово здравље и живот и да се потребне активности препусте аутоматизованим, односно роботизованим машинама којима би се руковало са неког безбедног места. За сада, свега десетак земаља у свету има одређених резултата у тој области.

У Војнотехничком институту, водећој научноистраживачкој институцији у земљи из области војних технологија, препознали су значај истраживања и развоја војне роботике, и покушавају да и на том пољу ухвате

лица

корак са светом. За кратко време реализовали су неколико функционалних модела, а један од њих је модуларно беспосадно гусенично возило средњих димензија са уграђеним двоцевним противоклопним ракетним системом, популарно названо – *милица*.

Војна роботика

Роботизовани уређаји за војну употребу називају се и војним роботима. У војној терминологији не користи се, међутим, термин робот, већ изрази попут: даљински управљане борбене станице (Remote Controlled Weapon Stations), копнени системи без посаде (Unmanned Ground systems), беспилотни системи (Unmanned Aircraft systems), морнарички системи без посаде (Unmanned Marine systems) или други роботизовани уређаји који имају одређени степен аутономије и интелигенције.

Имајући то у виду јасно је да се Војно-технички институт на одређени начин већ ба-

вио војном роботиком, јер шта је свака вођена ракета или беспилотна летелица него једна врста војног робота. Томе свакако треба додати различите уређаје, развијене ради аутоматизације појединих функција на различитим борбеним или осматрачким системима, радове на систему аутоматског и даљинског управљања објектима, преносу података, слике и тона на даљину, анализу телевизијске и термовизијске слике, идентификацију и препознавање објеката, итд.

Лабораторијски и испитни капацитети ВТИ располажу стручним и научним потенцијалом, а сарадња са сродним институцијама у земљи и иностранству омогућава им да започну нову еру – примену роботике у савременим системима наоружања и војне опреме.

СВЕТСКИ ТРЕНД

Роботима и роботиком данас се бави више од 30 држава у свету, а највеће домете остварили су Јапан, САД, Велика Британија, Јужна Кореја, Кина, Израел, Русија, Канада, Швајцарска, Немачка... Када је реч о војној примени, ту предњаче САД и Израел.

По броју примењених роботских система предњаче САД, а највећи број је размештен у Ираку и Авганистану. Према подацима који се представљају Конгресу САД данас у свету има више од 5.300 робота најразличитијих врста, облика, маса и карактеристика.

За врло кратко време ВТИ је у јавност изашао са више пројеката у облику функционалних модела из те области. Пре свега се мисли на аутоматизовани противоклопни систем АПОС, модуларни роботизовани борбено-осматрачки систем на гусеничном возилу без посаде средњих димензија – *милица*, даљински управљану лаку модуларну осматрачко-борбену станицу ДАЛОС и беспилотну летелицу – *вбрац*, која је крајем октобра имала и свој први успешан лет.

Према подацима из доступне литературе и на основу прегледа страних решења у земљама са развијеном војном роботиком, карактеристично је да се та истраживања дугорочно планирају (за период до 25 година), да су повезана са предвиђеним развојем технологија и да се за њих одвајају значајна средства. Упоредо са развојем и истраживањима израђују се одговарајући стандарди, методе и процедуре које треба да дефинишу примену војних робота, да помогну приликом интеграције, испитивања и производње. Трајање истраживања зависи од сложености и у просеку се креће од три до пет година.

РОБОТ ВОЈНИК

Робот војник сан је Пентагона већ тридесет година. Међутим, они који на тим плановима раде, сматрају да је потребно бар још толико година да се ти планови потпуно остваре. Процењује се да ће Пентагон до 2035. развити робота који ће изгледати, мислити и борити се као војник.

Изради роботизованих система претходи јасно дефинисана мисија. На основу те мисије, намене и тактичке употребе војних робота и роботизованих уређаја, у ВТИ су приступили сопственом истраживању, у сарадњи са одговарајућим институцијама у земљи. Обухваћена су истраживања основних области неопходних за рад на војној роботизици и њих прати израда одређених функционалних модела.

Истраживања у области војне роботике, роботизованих платформи и уређаја намењених за војне сврхе, због актуелности и примењивости, може бити значајно за даљи развој наоружања и војне опреме са конкретном применом у Војсци Србије, и то за: копнена возила без посаде (гусеничари и точкаши) малих, средњих и великих димензија за осматрачко-извиђачке и/или борбене и неборбене задатке, те задатке специјалне намене; беспилотне летелице авионског и хеликоптерског типа за извршење осматрачко-извиђачких и борбених задатака. Од беспосадних система за кретање по води и под водом значајне су беспосадне ронилице за извршење осматрачко-извиђачких, инспекцијских, патролних и борбених задатака.

Умањена верзија БВП М80

Од првог појављивања на сајму наоружања и војне опреме *Партнер 2009*, одржаном почетком јуна 2009. на Београдском сајму, модуларно беспосадно гусенично возило средњих димензија са уграђеним двоцевним противоклопним ракетним системом – *милица*, изазвало је велико занимање стручне јавности и међу заљубљеницима у наоружање.

Како је то возило четири пута умањена верзија БВП М80, то су сходно томе и његове конкретне карактеристике смањене, али то не умањује могућност да се на њему истраже и испитају разне функције. Тако то возило може да плива. Основна намена је и била да се на умањеној верзији борбеног возила пешадије испитају пловне одлике. Испитивањем возљом по различитим врстама терена и различитим режимима во-

жње и оптерећења потврђени су савлађивање успона до 30 степени, могућност кретања уз и низ степенице и аутономија рада од два до четири сата. Јасно је да због клиренса и димензија кретног дела (гусеница) постоје ограничења у савлађивању висине препрека.

Не постоји универзално возило, већ се појединачно пројектује према јасно дефинисаним захтевима који произилазе из намене и тактичке употребе. Прекомпоновањем борбене наградње може се у корпус возила сместити користан терет и даљински превести преко водене препреке или по људство опасног терена. Модуларном уградњом различитих система могућа је брза и једноставна промена намене система. Тако то средство може послужити за превоз рањеника, дотур муниције, лекова и хране. На њу се могу уградити различити борбени или неборбени системи.

У првој варијанти борбених система реализована је модуларна уградња противоклопних система за блиску противоклопну борбу, која укључују ракетни систем 120 мм М91 и двоцевни лансер са противоклопним ракетним системом 90 мм, са одговарајућим сензорима, системом за покретање и даљинско управљање и контролу. На примеру та два противоклопна ракетна система показана је функција даљинског управљања, откривања, идентификације циља, нишањење и гађање.

Избор уграђених борбених система био је условљен пре свега расположивим противоклопним системима, мада је могућа уградња и других вођених и невођених ракетних система. Такође, технички је лакше изводљива уградња бестрајних система и по питању механичке уградње и по питању енергије за њихово управљање и покретање.

СРПСКА РОБОТИКА

Многи на помињање речи робот одмах помисле на Јапан, али је академик др Миомир Вукобратовић човек кога светски стручњаци сматрају пиониром модерне хуманоидне роботике. Наиме, без његове тачке нултог момента ZMP, коју је установио пре четрдесетак година, ниједан робот на свету не би могао да направи ни корак. И Јапанци признају да су његова открића пресудно утицала на развој светске роботике.

Иначе, академик Вукобратовић својевремено је радио као инжењер у Војнотехничком институту, а после преласка у Институт Михаило Пупин и оснивањем Центра за роботiku 1968, предводио је тим еминентних стручњака. У време када о прављењу хуманоидних робота нико није размишљао, периоду 1972–1974. године тим академика Вукобратовића направио је прве активне егзоскелете.

Испитивање функције гађањем, које је обављено 9. новембра 2009. на полигону Техничког опитног центра у Никинцима, дало је очекиване резултате. Рад на таквом систему наставља се како би добио све одлике војних робота, те одређени степен самосталности и интелигенције.

Модуларност

Ово је трајан задатак Војнотехничког института, јер је започела нова ера примене робота у савременим системима наоружања и војне опреме, а Република Србија постала једна од тридесетак земаља у свету која се бави војном роботиком.

Систем је модуларног типа са једноставном променом намене и врсте наоружања. Може се користити у свим временским условима и на скоро свим врстама терена. Њиме се управља бежично, са могућношћу једноставног увезивања у командно-информациони (C4I) систем вишег нивоа. Са једног командног места могуће је управљати са више десетина идентичних или разнородних система.

Састоји од бежично даљински управљаног гусеничарског возила без посаде средњих димензија и борбене платформе са модуларним противоклопним системом. Гусенично возило има тело од заварених челичних плоча, погонске тачкове

ЕФИКАСНА ЗАШТИТА

Милица јесте модуларни бежични даљински управљани савремени систем за блиску противоклопну борбу на гусеничном возилу средњих димензија без посаде, намењена за ефикасну заштиту тенкопролазних праваца, те за тактичко уништавање утврђених објеката. Велику ефикасност показује и као помоћно средство специјалних пешадијских противоклопних јединица приликом операција извиђања, надгледања и ватреног дејства из небезбедних зона по различитим врстама терена и урбаним условима.

на предњој страни возила, а систем ослањања је независан, са торзионим еластичним ослоњцима, док су гусенице металне са двоосовинским чланцима. Покретање гусеничног возила је електромоторно, а управљање бежично.

На возило се уграђује даљински бежично управљана платформа са противоклопним ракетним системом *оса* 90 мм, са два лансера и осматрачко-нишанском камером или противоклопни ракетни систем М91 120 милиметара. Могућа је уградња и друге врста наоружања.

Функционисање

Системом *милица* управља се даљински бежично са командног места. Командно-управљачки пулт састоји се од управљачке конзоле са телекомуникационим модулима и лаптоп рачунара који служи за контролу камере и бирање начина рада камера (вожња–осматрање–нишањење).

Возилом се управља помоћу контролне конзоле која има алфанумерички екран, и он приказује тренутни статус и функције. Такође се са командне конзоле управља платформом и оруђем. Постоји могућност подешавања аутоматског рада – покретања по правцу када се платформа непрекидно креће по правцу. Додиром на командну палицу престаје аутоматско кретање и враћа се контрола на палицу.

Ракета се појединачно опалује (лева или десна) притиском комбинације тастера са командног пулта.

Тај модуларни роботизовани систем може бити у заштићеном и скривеном положају, а путем даљинског управљања возило са наоружањем може се довести на место извођења борбених дејстава без директног излагања људства. Може се користити у то-

ИСПИТИВАЊА

Како је ово возило четири пута умањена верзија БВП М80, то су сходно томе и његове конкретне карактеристике смањене, али то не умањује могућност да се на њему истраже и испитају разне функције. Тако то возило може да плива. Основна намена је и била да се на умањеној верзији борбеног возила пешадије испитају пловне одлике. Испитивањем вођом по различитим врстама терена и различитим режимима вођење и оптерећења потврђени су савлађивање успона до 30 степени, могућност кретања уз и низ степенице и аутономија рада је од два до четири сата. Јасно је да због клиренса и димензија кретног дела (гусеница) постоје ограничења у савлађивању висине препрека.

ку интензивних борбених дејстава, али и као фактор изненађења.

Систем има режиме рада у којима омогућава брзинско праћење и позиционирање борбеног и неборбеног система.

Употребом ове даљински управљане лаке модуларне осматрачко-борбене станице омогућава се дејство по непријатељској живој сили и слабо оклопљеним и заштићеним циљевима са безбедне даљине и заштите оператора.

Иако су ово мали кораци у војној роботизици, значајно је да су пројекти реализовани за релативно кратко време у Војнотехничком институту и да он за то има капацитете. На тај начин ВТИ спремно дочекује време које долази, јер је роботизација појединих војних система неминовност и пре или касније биће примењена и у наоружању Војске Србије. ■

Приредила Мира ШВЕДИЋ

Извиђачки леклерк

Смањење броја оперативних тенкова *леклерк* (Leclerc) у француској армији оставља вишак произведених возила, који би требало искористити. Врх компаније Nexter (бивши GIAT) приказао је идејно решење извиђачке верзије возила базираног на познатог трупџу тенка. Уклоњена је купола са топом 120 мм и на њено место постављена је лакша купола са топом 40 мм СТА, који испуљује телескопску муницију најновије генерације.

У асортиману муниције за тај нови топ су и ракете APFSDS, затим интелигентна муниција са темпирним упаљачем и будућа навођена муниција за дејство против циљева у ваздуху. Поред топа 40 мм, на возилу се предлаже и употреба ракете, мада за сада није објављено о којим ракетама је реч.

Тај предлог представљао би одлично решење за борбе у урбаним условима, јер у великом броју случајева топ 120 мм није потребан, чак је и непожељан са гледишта колатералне штете и могућности пријатељске ватре. С друге стране, уклањањем релативно тешке куполе омогућава се уградња додатног оклопа, чиме би се то возило приближило идеалном решењу са уједначеном оклопном заштитом са свих страна, врло важном за борбе у граду. ■

С. Б.

Су-35 већ пронашао купца?

Према извештајима руских извора, државни и војни врх Либије изразио је намеру да набави 12 до 15 најновијих авиона Су-35, четири Су-30 и шест школско-борбених *јакова* 130. Ако се тај аранжман реализује, Либија ће бити први купац авиона Су-35, најновијег „изданка“, тренутно најуспешнијег руског извозног артикла. Реч је о врхунској летелици, како Руси воле да кажу, дубокој модернизацији фамилије Су-27/30, где је тежиште на тренутно једном од најснажнијих авионских радара – *ирбис* Е, те на новом оптоелектронском сензору ОЛС-35, снажнијим моторима и продуженом радном веку мотора и змаја. ■

С. Б.

Покретање производње антонова 124

Председник Русије Дмитриј Медведев наредио је да се покрене производња највећег серијског транспортног авиона на свету – Ан-124. Предвиђено је да се та летелица израђује у погонима *Уједињене авио-корпорације* (ОАК), која представља фузију некад моћних конструкционих бироа у руском делу СССР. Покретање производње авиона Ан-124 има велик значај за водећу светску компанију *Волга-Дњепар*, која већ поседује 10 тих горостаса. Користи их за транспорт опреме за бушење нафте у Колумбији, а уз то, изнајмљује их и другима. Рецимо, 2008. године њима су транспортовани наоружање, возила, храна и друга опрема за ирске ренцере у мировној мисији у Чаду. Једноставно, брзина преноса терета и цена транспорта

знатно су мањи са авионом Ан-124 него другим, мањим авионима. Нови Ан-124 биће опремљени савременијом авиоником и имаће нешто боље перформансе. ■

С. Б.

Оружје за личну одбрану

Великом ватреном моћи, прецизношћу, релативно дугим употребним дометом (која иде и до 300 м) и компактном конфигурацијом, аутомат МР 7 омогућава нападнутима офанзивна дејства и чак преузимање иницијативе на бојишту. Укратко, то је савремено оружје за блиску борбу које увелико превазилази улогу класичног аутомата, намењеног искључиво позадинским неборбеним јединицама.

У савременим ратовима више од 80 процената војника нема примарни задатак директног контакта са непријатељем. У тој категорији су разни послужиоци артиљеријских и ракетних оруђа, интенданти, посаде ваздухоплова... Дуги низ година тим јединицама основно оружје био је полуаутоматски или аутоматски пиштољ, и компактни аутомати где је доминирао калибар 9 мм *пара*. Енглези су га први назвали – Personal Defence Weapon (PDW), оружје за личну одбрану.

Није било проблема док су га војници носили за сваки случај, али су с временом ратови добили потпуно другачији карактер. У овим данашњим нема више неборбених јединица које нису директно изложене групним или масовним нападима непријатеља и то на целој територији ратиште. То се доказало у Ираку, Авганистану, Чеченији. У тим ратовима нападани су сви могући делови војске – од база, па завршно до конвоја, а нарочито у урбаним срединама где је непријатељ, који је веома мобилан, користио цео спектар пешадијског наоружања, укључујући и преносне противоклопне

класичне и ракетне системе. У таквим ситуацијама наоружање тих јединица, махом пиштољи и аутоматски пиштољи, показало се потпуно недораслим за улогу оружја за личну одбрану.

Проблем се искључиво манифестовао у стресним ситуацијама, када је противник нападао из више праваца, у условима слабе видљивости. Нарочита опасност претила је посадама возила које се налазило у покрету. Пиштољи су у таквим случајевима непрецизни и скоро неупотребљиви, а ни аутоматски пиштољи нису пружали бољу заштиту. Ради тога је војницима у тим јединицама било неопходно оружје које би стално носили са собом, а које их, пак, не би ометало у обављању основних свакодневних задатака. То оружје би, истовремено, морало да буде довољно једноставно и ефикасно за брзо супротстављање сваком нападачу.

Од жеље до реализације

Осамдесетих година прошлог века учињени су покушаји да се пронађе решење за новонасталу ситуацију, али је тек у прошлој деценији на неки начин прецизније дефинисано како би требало да изгледа то ново оружје.

Американци су скратили своју јуришну пушку М 16 и добили компактни карабин М 4, али су задржали и калибар 5,56 x 45 Нато. За неке ситуације то је било одлично решење, али за многе није. Карабин је био претежак да би га војник носио непрекидно са собом, а није могао ни да га користи са једном руком. Пушчана муниција остала је прејака за дужину цеви карабина, те је изазивала велики одскок и отежавала прецизну рафалну паљбу.

Белгијанци су отишли корак даље у тражењу оружја у PDW категорији. Тако су конструисали аутомат у калибру 5,7 x 28 мм са оквиrom капацитета 50 метака. Са склопљеним кундаком, дугачак је само пола метара, и са својим максималним капацитетом оквира тежак је само три килограма. Ипак, све то је још претешко и превелико за многобројне кориснике и ситуације.

Неспорно је да је на том пољу најдаље отишла фирма из Немачке – Хеклер и Кох (Heckler & Koch). Њени стручњаци развијали су још осамдесетих посебан концепт аутоматског оружја под ознаком NBW (nebenbereichswaffe – оружје за блиску борбу), који би користио метак без чаура. Из много разлога тај пројекат није остварен, па су се стручњаци из фирме деведесетих вратили класичној муницији (са чауром). На основу раније дефинисаних захтева и искустава, из фирме је изашло ново аутоматско оружје које је добило ознаку H&K MP 7 (Maschinenpistole – аутомат број 7). Од 2001. налази се на светском тржишту и купцима се испоручује под ознакама H&K MP 7A1.

Тај аутомат израђен је у сасвим новом, малом калибру и то 4,6 x 30 милиметара. Оквири су дворедни и капацитета су 20, односно 40 метака. Оквир му је смештен у самом рукохвату – оквир са 40 метака скоро до пола вири из рукохвата, док се онај мањи, капацитета 20 метака, тачно поравнава са дном рукохвата. Полуга за деблокаду оквира налази се на самом споју штитника обараче и рукохвата. При манипулисању довољно је палцем притиснути полугу и оквир се ослобађа. Само место полуге тако је решено да не може доћи до случајног притискања полуге. Полуга је довољно чврста па фабрика гарантује да приликом пада оружја на земљу оквир неће испати из свог лежишта.

Карактеристике

Рукохват је пиштољски и анатомски, благо обликован при дну рукохвата, што обезбеђује лакше и удобније држање оружја. Аутомат располаже и са кундаком који је телескопски и када је извучен, оружје има укупну дужину 590 мм (а кад кундак

Са извученим кундаком аутомат је дуг 590 мм

није извучен тада је дужине свега 380 мм). Са пуним оквиrom од 40 метака аутомат је тежак свега 1.800 грама.

Већ из ових података може се закључити да је један од пројектних захтева испу-

ЗАХТЕВИ

Према дефинисаним захтевима, од оружја за личну одбрану тражено је да буде компактно и лагано, максимално једноставно за употребу, да може да дејствује јединачном и рафалном паљбом, и да је то изводљиво и са једном руком. Такође, захтевано је да има већи капацитет оквира од класичног и обострано размештене команде. Муниција је, наравно, морала да има већу пробојну моћ против заштићених циљева и већу зауставну моћ у односу на пиштољску. И на крају, то ново оружје морало је да има знатно мањи одскок. При томе се ни у ком случају није смело заборави да је новонастало оружје намењено мање обученом људству којем то није примарна „алатка“.

њен у потпуности. Оружје је максимално компактно и лагано, па тако кориснике не омета у обављању примарних задатака. На први поглед уопште се не разликује од уобичајених компактних аутомата код којих је магацин у рукохвату, што доприноси доброј изbalансираности и једноставнијем једноручном коришћењу. Рам аутомата је у целини од полимера који је ојачан угљеним влакнима, али на местима где је то неопходно има и челично ојачање.

Кундак је класичан телескопски и има три подеока који могу да се подесе у зависности од потребе стрелца. Фабрички је подешен на највећу дужину, али по потреби, после уклањања одређених пластичних уметака, може да се прилагоди на још две краће дужине. Поред тога кундак може да се одстрани потпуно.

На устима цеви је скривач пламена, који може бити скинут и тада аутомат постаје још краћи и лакши. Скидајући скривач пламена, цев се поравнава са предњим штитником и при томе уопште не вири напоље изван габарита оружја. Са предње доње стране оружје поседује рукохват који се користи приликом рафалне паљбе, ради лакше контроле оружја. Рукохват је преклопив. Када је у преклопљеном положају налаже на штитник обараче, а сам доњи део је поравнат са штитником. Штитник обараче довољно је простран, тако да оружје могу користити и стрелци из састава специјалних јединица који носе своје рукавице. Окидач и ручица за репетирање смештене су централно, тако да је аутомат подједнако доступан и дешњацима и леворуким стрелцима. Све остале команде су

ња додатне опреме. Са предње стране испод самог предњег нишана и почетка шине налазе се по два отвора са обе стране оружја. Ти отвори намењени су за колико-толико хлађење цеви, јер се само скривач пламена налази ван габарита оружја.

Аутомат MP 7 пуца из забрављеног положаја затварача, а овај се брави помоћу шеста брадавица на својој покретној глави. Мало је неуобичајено, али тај аутомат ради на принципу позајмице барутних гасова са кратким ходом (трзајем) клипа, и то по узору на чувену јуришну пушку исте фирме G 36. Отвор за избацивање празних чаура налази се са десне стране, и уграђени одбијач их избацује унапред, тако да чауре не ометају леворуке стрелце у коришћењу оружја.

Ручица за репетирање која је на крају рама, у току дејства аутомата, мирује у једном положају (не креће се напред назад). У случају било каквог отказивања оптоелектронских уређаја, који служе за нишањење, ту су његови механички диоптерски нишани који су у преклопљеном положају када се не користе. Довољно је да се преклопе у горњи положај како задњи тако и предњи (мушица), и нишан је већ у употребном положају. Захваљујући својој компактности и величини аутомата, он се може носити у посебној пиштољској футроли која је намењена за њу или прикривено испод одеће, али тада треба да се користи посебан тактички ремник.

На стрелишту се показало као веома прецизно оружје које максимално заслужује пажњу. Приликом тестирања био је опремљен рефлексим нишаном Hensoldt RSA (Reflex sight for small arms – рефлексни нишан за мала оружја), који нема класично повећавање. Гађало се у мету димензије 8 x 8 cm на даљинама само до 50 метара. Приликом јединичне паљбе у мету није било

обостране, а и утврђивач оквира који се налази одмах иза штитника окидача (по угледу на пиштољ фирме USP).

Одмах изнад окидача је устављач затварача (зауставља затварач у задњем положају када се испразни оквир), који се налази у отвореном положају, при чему полуге са обе стране служе да се затварач деблокира и пусти у предњи положај после промене оквира. Полуга регулатора паљбе, која је уједно и кочница, класично је смештена као и код других модела фирме H&K – изнад самог рукохвата и са њом се палцем веома лако манипулише. Када је полуга у средњем положају, окидач је потпуно блокиран. Њен средњи положај омогућава делимично повлачење окидача и јединичну паљбу, а када се налази у доњем положају тада је окидач потпуно деблокиран и онда је могућа рафална паљба. Када се полуга налази у скроз горњем положају тада је оружје укочено. Поред ове ручне кочнице оружје поседује још две аутоматске (кочнице).

Компактност

Целу горњу површину рама покрива Picatinny шина, која обезбеђује причвршћивање свих најсавременијих додатних механичких и оптоелектронских уређаја за нишањење. На предњем делу рама, са обе стране оружја, могуће је причвршћивање мањих бочних Picatinny шина за потребе монтира-

Основни подаци

Калибар	4,6 x 30 мм
Теоретска брзина гађања	950 метака у минути
Почетна брзина зрна	725 м/с
Тежина са пуним оквиром од	40 метака
	1.800 г
Дужина без извученог кундака	380 мм
са извученим кундаком	590 мм
Капацитет оквира	20 и 40 мет
Дужина метка	36,5 мм
Тежина зрна (побакарено челично)	1,7 г
Принцип рада - позајмица барутних гасова	

промашаја, а приликом рафалне паљбе мета је била погођена, али и околина око ње. Ако се зна да је каденца оружја 950 метака у минути, ти резултати су одлични, захваљујући малом одскоку који омогућава несметано нишањење и приликом рафалне паљбе. Резултати приликом гађања једном руком и без коришћења кундака на 10 и 20 метара такође су одлични, а приликом инстинктивног дејства (само усмеравање оружја без класичног нишањења) кратким рафалима, погоци су се приказали на мети која се налазила на 15 метара.

Тестирања

Приликом тестирања утврђено је да је обарач двостепени, што значи да искусни стрелци не морају да користе регулатор паљбе већ могу током рафалне паљбе да опалају појединачно, а ако обарачу притисну кроз оствариће и рафалну паљбу.

Овај аутомат ради на принципу позајмице барутних гасова са кратким ходом клипа, по узору на чувену јуришну пушку исте фирме G 36

Према фабричкој декларацији стандардно зрно 4,6 x 30 мм Combat steel пробија наведену заштиту до 200 м удаљености, а зрно појачаног метка 4,6 x 30 мм Ultimate combat и до 300 метара.

Подзвучно зрно, који аутомат користи када је монтиран пригушивач, пучња почетном брзином од 326 м/с и енергијом од 270 Ј на растојању од 50 м, и пробија заштитну плочу. Произвођач тврди да и на удаљености од 80 м овај метак пробија заштиту. Када MP 7 користи пригушивач много је тиши него аутомат MP 5 SD, који има интегрални пригушивач и користи стандардну пиштољску муницију 9 мм пара. Поред овога, испробана је и заштитна плоча Dupont UD, која је декларисана као заштита од пушчаних метака 7,62 x 51 мм НАТО. На 50 м стандардни метак испаљен из MP 7 пробија и ту заштиту као од шале. Следеће што је тести-

ПРОБОЈНОСТ

Приликом тестирања пробојности коришћена је стандардна муниција 4,6 x 30 мм (или Combat steel) и стандардна заштита CRISAT, која је еквивалент за основну балистичку заштиту војника – плоча од титана дебела 1,6 мм и 20 слојева кевлера. На даљини од 50 м свако испаљено зрно глатко је пробило заштитну плочу. Ради упоређивања, зрно калибра .45 ACP испаљено из пиштоља SOKOM Mk 23 на исту плочу удаљену само 25 м, оставило је на титанској облози само благо удубљење. Према фабричкој декларацији стандардно зрно 4,6 x 30 мм Combat steel пробија наведену заштиту до 200 м удаљености, а зрно појачаног метка 4,6 x 30 мм Ultimate combat и до 300 метара.

Може се носити у посебној пиштољској футроли

ментални шок организма. Минимална је могућност да направи прострелну рану. Управо због овога конструктори виде предност метка 4,6 x 30 мм у односу на стандардни 5,56 x 45 мм НАТО.

Прва која је одмах по појављивању (2001) увела у свој асортиман ово оружје јесте специјална немачка јединица KSK одмах приликом њене појаве године. Користиле су га њихове јединице у Авганистану па чак и на Балкану. Од 2003. користе га и неке специјалне јединице америчке војске. Британска војна полиција наоружава се овим аутоматом од 2005. године.

Својим квалитетом, као што је на пример веома велика ватрена моћ, прецизност, релативно велики употребни домет (који иде и до 300 м) и врло компактна конфигурација, аутомат MP 7 нападнутима омогућава офанзивна дејства и чак преузимање иницијативе на бојишту. Укратко, то је савремено оружје за блиску борбу и тиме увелико превазилази улогу класичног аутомата, намењеног искључиво позадинским неборбеним јединицама.

Када се тај аутомат „окити“ разним оптоелектронским нишанима и помагалима на Picatinny шинама поставља се конкретно питање – ко ће то оружје користити, јер по опису више одговара употреби у специјалним јединицама него неборбеним позадинским. ■

Иштван ПОЉАНАЦ

Нова оклопна возила фирме Ивеко

Нови амфибијски оклопни транспортер – SUPERAV развио је италијански произвођач војних возила Ивеко ДВ (Iveco DV) из Болзана. Возило је са погоном 8x8 и пројектовано је за операције на мору, при условима мора снаге 2. Посади пружа велики степен балистичке заштите, аналоган оној на новом италијанском АРС возилу VBM 8x8 FRECCIA. Покреће га турбодизел мотор од 500 КС, у комбинацији са аутоматским мењачем са обичном трансмисијом „X“ са независним вешањем, и у суштини је једна еволуција возила VBM.

У Италији, где ово возило Ивеко нуди као идеално за потребе Амфибијске бригаде, познатије је као VBA (Veicolo Blindato Anfibia).

SUPERAV може транспортовати до 12 војника плус возач, и гарантује солидну балистичку заштиту против стрељачке муниције и мина (захваљујући, пре свега, немачкој фирми ИБД (IBD), специјализованој за пројектовање и израду балистичке заштите). Пре него што се до краја године у јавности појаве подаци о тактичко-техничким карактеристикама возила, можемо рећи да је возило први пут представљено на сајму наоружања IDET

Mock-up је део уговора потписаног децембра 2007. између IVECO Latin America и бразилског Министарства одбране за заједнички развој једне платформе за ново возило точкаш АРС. То возило биће произведено у фабрици IVECO Latin America из Сете Лагоас у регији Минас Гераис. Први прототип биће испоручен

2009 у Брну, у Републици Чешкој. Предвиђено је још да се од основне верзије возила развије цела фамилија (од оних за транспорт трупа до оних за ватрену подршку), која може да задовољи било које захтеве који пред њих поставе амфибијске јединице.

Паралелно са тим возилом, на сајму наоружања LAAD (Latin America Aero & Defense) у Рио де Жанеиру представљена су и mock-up бразилска оклопна возила АРС 6x6 VBTP-MR (Viatura Blindada de Transporte de Pessoal-Média de Rodas) и 8x8 VBR-MR (Viatura Blindada de Reconhecimento-Medio de Rodas), која је реализовао ФИАСА (FIASA Fiat do Brasil) уз велику помоћ Ивека и бразилске војске.

до краја ове године и биће послат на испитивање у јединице бразилске војске од априла 2010. године. Касније ће бити произведено још 16 возила која ће почети да се испитују 2011. године. Тада ће бразилска војска донети одлука о евентуалној набавци тих возила, како би заменила већ застарела EE-11 уруту (Urutu). Првих 16 VBTP-MR највероватније ће бити произведено користећи компоненте из увоза, али ће касније, током производње, учешће бразилских компоненти бити око 60 одсто.

Возило VBTP-MR има тежину од 18 т и опремљено је амфибијским способностима. Може транспортовати 10 војника, плус возач, има дужину од 6,9 м, ширину од 2,7 м и висину од 2,34 м. Мотор је типа FPT дизел у комбинацији са аутоматским мењачем. ■

З. МИЛОШЕВИЋ

Јужнокорејски пр

Пројектовање и производња хеликоптера и данас је ексклузивитет уског круга високоразвијених земаља. Улазак у то друштво не захтева само финансијска средства већ и јаку технолошку базу и више времена. Последњи пример те врсте јесте Јужна Кореја, која је крајем јула ове године представила прототип новог вишенаменског хеликоптера, названог Surion, односно КУХ (КУХ – Korean Utility Helicopter), како се још означава.

Несређена војно-политичка ситуација на Корејском полуострву узрок је нагомиланих војних ефектива на обе његове стране. Уље на ватру редовно додају севернокорејске нуклеарне и ракетне пробе којима се одржава непрекидна тензија између две државе. Јужна Кореја, као један од технолошких гиганата савременог света, такође улаже велике напоре у јачању властитих одбрамбених капацитета, али је у њеном случају приступ другачији од се-

овенац

вернокорејског. Тако је Јужна Кореја, упоредо са развојем комплетне индустријске базе, започела развој властите одбрамбене индустрије, која данас, између осталог, производи тенкове и суперсоничне авионе. Последњи корак био је развој вишенаменског транспортног хеликоптера, започет 2005. године.

Јужна Кореја у саставу својих оружаных снага данас има приближно 700 хеликоптера различитих намена и типова. По бројности војне хеликоптерске флоте на светском нивоу сврстава се на шесто место. Главнину представљају хеликоптери америчке производње типа UH-1 и MD-500, од којих је део примерака у употреби више од тридесет година.

Анализирајући потребе да се хеликоптери замене, Јужна Кореја дошла је до закључка да је, с обзиром на то да

им је неопходан велики број нових летелица, економски оправдан улазак у развој сопственог хеликоптера. Као прва етапа у развоју властите фамилије хеликоптера дефинисан је пројекат вишенаменског транспортног хеликоптера.

У јужнокорејским званичним изворима намера о развоју властите летелице тог типа постоји од средине деведесетих, а прва макета домаћег хеликоптера приказана је на ваздухопловној изложби у Сеулу 1996. године. Током година које су уследиле детаљно су анализирани потребе и могућности. С временом је одбачена почетна идеја да се упоредо крене у развој и транспортне и борбене варијанте хеликоптера. Ради смањења иницијалних трошкова и минимизације развојног ризика, у одлуци донесеној почетком 2005. дефинисан је развој само опште транспортне варијанте.

Тај програм првобитно је означен као КНР (Korea Helicopter Program). Недуго потом уследио је тендер, чији је циљ био тражење стратешког партне-

КОМПЛЕКСАН ПРОЈЕКАТ

Колико је пројекат вишенаменског хеликоптера технолошки (а не само материјално) комплексан процес, говори и податак да се Јужна Кореја прво упустила у пројекат надзвучног авиона (Т-50), па тек потом хеликоптера. У пројекат је, на нивоу Јужне Кореје, укључено 77 компанија, 18 универзитета и 10 научно-истраживачких инситутута!

ра за домаћу ваздухопловну индустрију, коју је репрезентовала компанија KAI (Korea Aerospace Industries). У игри су били реномирани произвођачи попут фирми Agusta Westland, Bell Heli-

copters, Boeing, Sikorsky, Камов и Eurocopter. Након процене понуда, за стратешког партнера одабран је Eurocopter, јер је, према јужнокорејским наводима, био најспремнији и најсусретљивији за трансфер технологија у ту земљу. Јуна 2006. потписан је уговор између представника Јужне Кореје и Eurocoptera у вредности од око 1,3 милијарде америчких долара, који покрива истраживачко-развојни програм. То је уједно и највећи посао везан за оружје који је Јужна Кореја икада закључила са једном компанијом изван САД.

Резултат сарадње Јужне Кореје и фирме Eurocopter обелодањен је у виду првог прототипа 31. јула 2009, на свечаности у Сачеону, којој је присуствовао и јужнокорејски председник Ли Мјунг Бак.

Налик француској пуми

Представљени хеликоптер, који се тренутно означава КУХ (КУН – Korean Utility Helicopter) или Surion у категорији је средњих транспортних хеликоптера, односно хеликоптера опште намене. Класичне је концепције, са главним и репним ротором. Процењена максимална полетна тежина износи око 8.700 килограма. Носивост хеликоптера, поред два члана посаде, јесте 11 војни-

ка. По носивости и масама сврстава се између добро познатих америчких хеликоптера УН-1 и УН-60. Својим изгледом веома подсећа на фамилију хеликоптера Puma/Ku-guar, што је и логично има ли се у виду сарадња са компанијом Eurocopter.

Одређене визуелне сличности Surion дели и са пољским хеликоптером W-3 соко. Међутим, иако технолошки ослоњени на Eurocopter, Јужнокорејци су за погонску групу новог хеликоптера одабрали два турбовртална мотора Т701К америчке производње, који представљају дериватив мотора Т700 који погоне хеликоптере УН-60 Blekhok – те низ других хеликоптера западне производње.

Премда још увек нису саопштене детаљне тактичко-техничке карактеристике хеликоптера Surion, претпоставља се да је његова максимална брзина 240 км/ч. Оквирне димензије су: дужина 15 метара, ширина два метра и висина четири и по метра. Занимљив детаљ представља максимална висина на коју хеликоптер може да слети, јер је по тактичко-техничким захтевима она повезана са висином највише планинске тачке у Северној Кореји (Baekdu) – 2.748 метара.

У конструкцији хеликоптера претежно су примењени композитни материјали. Ротори и аутопилот су преузети од фирме Eurocopter, мотори од америчких произвођача, док ће део електронске опреме и авионице испоручити израелске компаније. Хеликоптер је наоружан са два митраљеза калибра 7,62 мм, монтирана на бочним прозорима, који се налазе испред бочних, клизних врата.

Оквирне карактеристике

– Погонска група:	2 x Т701К максималне снаге 1,383 kW сваки
– Посада:	два пилота
– максимална полетна тежина:	8.709 кг
– капацитет:	11 војника
– максимална брзина:	240 км/ч
– иницијална брзина уздицања:	2.53 м/сек
– време остајања у ваздуху:	два сата
– плафон лета:	3.000 м
– радијус:	260 км
– дужина:	15 м
– ширина:	2 м
– висина:	4.5 м

Електронски системи и опрема су у складу са савременим стандардима, а то су, између осталог: четвороосни дигитални систем управљања летом, вишефункционални контролери приказивачи, системи за активну и пасивну самозаштиту хеликоптера, укључујући и AN/AAR-60, велики распршивач издувних гасова мотора преузет са хеликоптера ЕС 725 ради смањивања ИЦ потписа, електронски системи за надгледање виталних система хеликоптера (HUMS) који ће олакшати одржавање хеликоптера. Кабинско осветљење хеликоптера прилагођено је наочарима за ноћно гледање (NVG), а планирана је и уградња FLIR уређаја.

Процењује се да тренутне потребе јужнокорејских оружаних снага износе 245 хеликоптера. Уколико летна испитивања, која треба да започну марта 2010, буду протекла по плану, почетак серијске производње очекује се 2012. године. Планирано је да за потребе испитивања буде употребљено

Први прототип представљен је јавности крајем јула 2009. године

пет прототипова: један за земаљска и четири за летна испитивања.

Технолошки искорак

Хеликоптер KUH не представља револуционарно решење у пројектовању и развоју, али је исплатива и употребљива платформу која ће вероватно своје место наћи и на светском тржишту.

Технолошки ниво целокупне индустрије биће подигнут, те ће се Јужна Кореја сврстати у клуб земаља произвођача хеликоптера који данас броји само 11 чланова.

Произвођачи очекују да би за наредних 20 година на светском тржишту могли да пласирају око 300 хеликоптера тог типа – укључујући и цивилну варијанту те летелице. Пласман хеликоптера ће бити заједничка активност компанија Eurocorser и KAI.

Као следећи потенцијални корак може да се очекује развој борбеног хеликоптера, базираног на технологијама освојеним на

Као следећи подухват јужнокорејске ваздухопловне индустрије очекује се развој борбеног хеликоптера

хеликоптеру Surion. Деведесет одсто технологија и сазнања стечених у раду на тој летелици може бити примењено и у дизајну борбеног хеликоптера. Поједини стручни извори изнели су процену да су за тај подухват потребне четири године и додатних 160 милиона долара.

Борбена варијанта је предвиђена за замену јужнокорејских AH-1 *Кобри* и о њеном развоју још није донета коначна одлука. Алтернативу домаћем развоју представља набавка америчких хеликоптера AH-64 *Апач*. ■

Мр Славиша ВЛАЧИЋ

Заштита поверљивих инфор

TEMPEST је војни програм и назив за студије и истраживања у вези са отицањем података путем електромагнетских зрачења које емитују рачунари и остала телекомуникациона опрема. Та област је веома битна за безбедност државе, виталних стационарних и других војних објеката. Зато је обавеза стручњака да прате развој нових технологија како би обезбедили одговарајућу заштиту, а особе које рукују опремом морају да буду свесне опасности и да поштују мере заштите.

Користећи свакодневно рачунар и телекомуникационе уређаје на радном месту, а посебно у одређеним органима и организацијама од великог значаја за безбедност државе, размишљамо ли о томе да наши монитори, штампачи, скенери, тастатуре, модеми, факсови, каблови и остала разноврсна, све модернија средства комуникације, израде и обраде информација емитују одређено зрачење које може искористити неко ко жели да дође до података. Тај „неко“ може, уз помоћ не тако скупе технике и средстава, путем електромагнетског зрачења из нашег рачунарског хардвера и остале електронске опреме, односно средстава која емитују зрачења, да прикупи поверљиве податке или информације, а не само недозвољеним упадом у систем рачунара.

Рачунарским и телекомуникационим системима данас се командује, активирају се стратешки војни и привредни потенцијали, управља материјалним и људским ресурсима, финансијама, прати и анализира безбедно-

сна ситуација и на основу тога доносе важне одлуке и решења у већини развијених земаља. Тим системима пролазе врхунске тајне и важне информације, а предмет су интересовања безбедносних служби, групација и држава.

Изузетно јаке електромагнетске и друге сигнале емитују нарочито бежичне технологије, које се све више користе у информатици и комуникацији, а то представља велику опасност за безбедност података и информација који се преносе таквим средствима или користе у обради као поверљиви. На пример, опрема која емитује изузетно велике електромагнетске сигнале јесу рачунарски и факс-модеми, бежични телефони и канцеларијски спикерфони. Управо зато у авионима није дозвољена употреба мобилних телефона, јер њихови ненамерни сигнали могу ометати навигациону и другу опрему авиона.

Због евидентне опасности по безбедност информација, развијене земље заштићују властите рачунарске и комуникационе системе у сарадњи са организацијом која се

свакодневно усавршава пратећи развој средстава рачунарске и телекомуникационе опреме. Један од првих система организована заштите је и TEMPEST.

Војни и цивилни програм

TEMPEST је војни програм и назив за студије и истраживања о отицању података путем електромагнетских зрачења, односно развој метода заштите поверљивих информација и заштите од хватања електромагнетских импулса (емисије) коју емитују рачунари и опрема (монитори, каблови, тастатура, ЦПУ...) и остала телекомуникациона опрема.

Поред тога, постоје и приближне дефиниције у којима се TEMPEST сматра оперативном-техничком процедуром заштите информација и електронских система, а која се реализује применом поступака и техничких решења. TEMPEST је могуће дефинисати и као „оперативно-технички систем заштите електронских и информативних технологија“ или „војнооперативна процедура заштите информација и електронских система са електромагнетским зрачењем, а која се реализује комбинованом применом поступака и техничких решења“.

Иначе, у литератури и упутствима који обрађују TEMPEST можемо сусрести разне називе за ову скраћеницу на енглеском јези-

УСАВРШАВАЊЕ

На усавршавању и оперативности програма TEMPEST ангажоване су у неким земљама највише безбедносне и научне установе и институти. Поједине државе и групације годишње троше милионе долара на емисиону заштиту, где TEMPEST заштита рачунара, радних станица и периферних уређаја представља знатну ставку у трошковима.

TEMPEST лаптоп

системима, како у највишим командама тако и у нижим јединицама на неком ратишту, тако да и најнижа тактичка јединица, преко рачунарских система прима и предаје информације и на основу тога планира и извршава своја дејства. Лаптоп (notebook) је већ сада стандардна опрема „командира“,

уместо официрске торбице са топографским картама, наређењима и шемама употребе на терену.

На рачунарским и телекомуникационим системима чува се читав процес планирања и управљања производњом, односно функционисања бројних и врло озбиљних цивилних структура, чији подаци могу угрозити читаво друштво и појединце, али и рад виталних система.

Рачунарска и друга опрема унутар објекта може бити извор електромагнетског зрачења, као што су извори струје, напона, жичне линије, компоненте и системи са карактеристикама које су у вези са сигнаlima који садрже информације које се обрађују. Ако се те ненамерне емисије електромагнетских зрачења пресећу или прислушкују, а потом их анализирају стручњаци из те области, они могу реконструисати оригиналне податке и постићи циљ – приступ поверљивим информацијама. Међутим, спровођењем одговарајућег TEMPEST плана и програма заштите може се искључити или умањити могућност присуства сигнала који могу бити мета пресретања у неконтролисаним подручјима. Мере заштите код тог програма садрже: контролу електромагнетске енергије, контролу и усавршавање старије заштитне опреме и средстава од спољашњих генерисаних (произведених) сигнала и локализовање зрачења унутрашњих извора.

Људе који су одговорни за пројекат, конструкцију и одржавање критичних објеката, а поготово оне који подржавају команду, контролишу, подржавају комуникације и обавештајну мрежу, те особе које раде у њима, треба укључити у TEMPEST план и програм.

Безбедност државе

Различити објекти и средства захтевају и тачно одређене методе и мере заштите. Тако се војни објекти и средства данас све више ослањају на аутоматске системе који су производ модерне електричне и електронске технологије, а опремљени су најмодернијим рачунарским системима који су експедитивни, радно поуздани и трошковно исплативи у различитим операцијама. Међутим, због електромагнетских својстава многих електронских компонента целокупан систем може бити осетљив на одлив поверљивих података путем електромагнетских и других сигнала, који чак и ненамерно могу бити емитовани. Можемо дакле закључити да се са аутоматизацијом система долази и до њихове веће рањивости. Стога је веома битно рано планирање заштите таквих система и објеката, узимајући у обзир њихову важност, угроженост, електромагнетно окружење, безбедносне захтеве и трошкове.

Важно је нагласити да је та област веома битна за безбедност државе и виталних стационарних и других војних објеката и оба-

мација

ку: Telecommunication Electronics Material Protected from Emanating Spurious Transmissions; Transient Emanations Protected from Emanating Spurious Transmissions; Transient Electromagnetic Pulse Emanation Standard; Telecommunications Emission Security Standards.

У војним круговима назив TEMPEST у новије време замењен је скраћеницом EMSEC (Emissions Security – емисиона заштита), али се назив TEMPEST још увек нашироко примењује у цивилним структурама.

Према повећаним потребама и схватајући степен опасности за тајност информација и података који пролазе кроз екстремно нарасле рачунарске системе, TEMPEST израста у нову категорију безбедносне заштите, независне од противелектронских, борбених и извиђачких система, а у оперативним системима неких армија у свету је и посебан део.

Данас рачунарски системи све више преузимају улогу и функцију носиоца информација, веза, руковођења и командовања у војним структурама. Компјутерска технологија управља савременим оруђем

веза стручњака је да буду увек у току и прате развој нових технологија како би обезбедили одговарајућу заштиту, а особе које рукују опремом да буду свесне опасности и поштују мере заштите.

Компромитијуће зрачење (отицање) је су ненамерни сигнали који су занимљиви за безбедносно-обавештајно пресретање и прислушкивање. Ти сигнали се, после хватања, анализирају, а њиховим разоткривањем може се доћи до информација које су значајне. Такве информације су обично предате, примљене и обрађене неким од информационих, односно телекомуникационих система. Могуће је редуцирати компромитијуће отицање до одређеног нивоа у одговарајућим просторијама. При том треба размотрити да ли ће се применити глобално покривање целог објекта или системом само поједине просторије. Такође, требало би водити рачуна да двоструко покривање, односно, заштита опреме унутар заштићеног целокупног објекта, може проузроковати извесне проблеме рецимо у комуникационим линијама, сателитској комуникационој опреми и системима за детекцију упада у систем.

Заштита средстава постиже се применом бројних и разноврсних метода и поступака. Високософицицирана опрема користи микрокомпоненте које су посебно заштићене да би се минимизирало компромитијуће зрачење, односно отицање података. Уопштено гледано, заштита укључује постављање средстава и опреме у Фарадејев кавез који не дозвољава отицање зрачења, и специјалне модификације извора струје и напајања.

За организације и појединце који не могу приуштити такав степен и начин заштите препоручују се специјално дизајнирани софтверски производи и дисплеји који ограничавају могућност хватања електромагнетске емисије.

У појединим државама постоје одобрена TEMPEST заштићена средства, која су класификована у три категорије: то су тип 1, 2 и 3.

Поред класификованих средстава и опреме TEMPEST заштите, неке земље имају и TEMPEST (заштитне) стандарде који су строго поверљиви, а за приватни сектор, где би употреба TEMPEST средстава била екстремно скупа, постоје новији стандарди чији је назив ZONE.

Средства заштите

Као што смо рекли, у војним круговима термин TEMPEST полако замењује новији назив EMSEC. Он се односи на све мере заштите које се предузимају како би се онемогућило пресретање и анализирање компромитијућег зрачења од криптографских уређаја и опреме, аутоматизованих информационих система и телекомуникационих система. Иначе EMSEC је део заштите комуникационих система COMSEC (Communication Security).

Сигнали могу бити мета пресретања у неконтролисаним подручјима

Фарадејев кавез спречава електронско осматрање

Постоје различите стратегије и технологије, односно технике које се могу употребити како би се спречило електронско осматрање. Данас заштита није потребна само војном и државном сектору већ и цивилном (нпр. банке), а поготово великим мултинационалним компанијама које желе да заштите своје поверљиве програме, послове и податке. Реч је о великом новцу који се улаже у истраживање, развој и маркетинг неког производа, а подаци о њему били би веома занимљиви за конкуренцију. Чак и пријатељске групације држава имају став да они нису савезници у економским питањима, иако су у савезу по неким другим, рецимо, политичким или војним.

Дакле, и цивилни сектор мора заштитити своје податке, а то значи коришћење TEMPEST типа 3 средстава заштите за комерцијалну употребу и примену стандарда ZONE. Владе многих земаља због економских разлога данас примењују такозвани зонинг, односно примену стандарда ZONE 0 до ZONE 3. (нпр. ZONE 0, где удаљеност између онога који хвата сигнал и мете може бити од 1 до 20 м, без опасности да ће ухватити компромитијуће зрачење, а код ZONE 3 удаље-

КАТЕГОРИЈЕ ЗАШТИТЕ

У појединим државама постоје одобрена заштићена средства TEMPEST, која су класификована у три категорије: тип 1 јесу екстремно заштићена средства и опрема доступна само државним органима битним за националну безбедност и овлашћеним организацијама које морају проћи строгу проверу; тип 2 јесу на неки начин мање безбедна средства, али ипак захтевају одобрење државних органа за њихово коришћење, и тип 3 јесу средства заштите за општу комерцијалну употребу.

Средства и опрема TEMPEST типа 1 и 2 нису легална и за цивилну употребу, те морају проћи одређену фазу тестирања и имати одобрење да је зрачење које емитује у оквиру правила одређених у стандардима TEMPEST, односно владиним или војним документима.

ност не сме бити мања од километар, што значи да је мање безбедан).

Средства заштите могу укључити и металну заштиту, специјално дизајниране прозоре, затим одређену структуру, односно, грађу зидова и примену специјалних боја. Компаније које снабдевају државне и војне органе заштитним средствима виде приватни сектор као ново тржиште, с тим што њима морају понудити трошковно исплативија, функционалнија и атрактивнија дизајнирана средства. Бакарне фолије могу такође послужити за те сврхе, премда њихова уградња захтева посебну пажњу приликом спајања, а поменуте специјалне боје највероватније немају будућност због штетних испарења хемикалија које се у њима користе. Специјално дизајнирани прозори садрже фину металну

мрежицу која се уграђује у заштитно стакло, а користи се заједно са специјалним системом заштите зидова. Недостаци такве заштите су што заклања поглед и видљива је извана.

Посебну пажњу треба обратити на компјутерске екране који имају веома јако зрачење, односно сигнале, а повећањем резолуције монитора, тј. густине пиксела, увећава се и опасност реконструкције ухваћених сигнала.

Ранија истраживања показала су да радио-емисије произведене од електричних компоненти унутар монитора рачунара могу бити ухваћене да би се реконструисале слике приказане на екрану монитора. Тако је још 1985. године Вим ван Ек (Wim Van Eck) доказао да је могуће реконструисати садржај на екрану хватањем компромитујућег зрачења од рачунарског хардвера. Неке велике компаније инсталирале су заштитну

СТАНДАРДИ

Поред класификованих средстава и опреме заштите TEMPEST, неке земље имају и TEMPEST (заштитне) стандарде који су строго поверљиви. Војна организација Нато, рецимо, има стандард AMMSG 720B (Compromising Emanations Laboratory Test Standard). Такође, поједине земље унутар Натоа имају своје програме TEMPEST, на пример у Немачкој, где програм води National Telecom Board, а у Великој Британији Government Communications Headquarters (GCHQ). Сједињене Америчке Државе државе имају стандарде TEMPEST постављене у строго поверљивом документу NACSIM 5100A.

а то је хватање радио-емисије настале од каблова који шаљу сигнал према монитору рачунара. Значи, зрачење не долази од самог монитора већ и од дигиталних Gbit/s серијских каблова, који су све више у употреби код повезивања TFT монитора и видео-контролора. У свом раду он је успео да декодира боју сваког пиксела одређене форме таласа. Он тврди да је успео са одређене дистанце, кроз три зида канцеларија, да ухвати одређене сигнале и реконструире их, а своју тврдњу је показао 2006. године на конференцији CEBIT, где је демонстрирао једну презентацију у *лауер поинту* (Power Point), коју је успео да декодира са 25 метара даљине. Кун је напоменуо у свом излагању да је један лаптоп такође рањив, јер има извесне металне спојеве који носе сигнал до кабла дисплеја.

Модеми и рутери такође могу да се користе за пресретање

опрему да би се то спречило. Нарочито су угрожени монитори са катодном цеви, али они данас полако излазе из употребе.

После тога ту теорију је приказао и истраживач са Универзитета Кембриџ Маркус Кун (Markus Kuhn) и његове колеге. У одвојеној студији Information leakage from Optical Emanations (J. Loughry и D. Umphress), коју је предузео Универзитет Аубурн у САД, показано је да се компјутерске диоде LED, нпр. на модемима и рутерима, такође могу искористити да би се ухватио текст на екрану са удаљености од 30 метара и више. У овом примеру нађена је веза између пулсирања диоде LED и информације која се шаље.

Истраживања

Господин Маркус Кун, иначе истраживач безбедности рачунара Универзитета Кембриџ, приказао је да се и са равним панелима монитора (plasma, TFT, и др.), који се данас увелико користе, може постићи циљ –

Приказ декодираног текста са 25 м даљине на конференцији CEBIT

Као заштиту од те врсте напада Кун је навео да треба користити специјално дизајниране заштитне каблове и осталу опрему, затим да треба водити рачуна о близини, тј. удаљености и повезаности важних објеката (рачунарских система) од рејона, зграда и објеката са којих се могу лако ухватити компромитујући сигнали, те о другим блиским, посебно комуникационим објектима.

Данас индустрија усмерена на информатичку безбедност расте и нуди широк спектар заштите, тако да неовлашћени упади у рачунарске системе постају све мање изводљиви, док у исто време расту вредност и количина поверљивих података у финансијском, интелектуалном, војном, административном и личном сектору. Као резултат тога многе криминалне и друге групације усмериће се, вероватно, на друге методе напада – на пример, на експлоатацију компромитујућег зрачења.

Цивилне структуре и појединци који се данас баве овом проблематиком змерају војним и државним структурама што и даље податке везане за заштиту и стандарде TEMPEST држе у строгој тајности и нису отворени за академско и индустријско истраживање како би се и цивилни сектор заштитио од напада и отицања важних података. ■

Специјално дизајниране методе заштите

Диана МАРИНКОВИЋ

Индија купује израелски систем **Spyder**

Индија поседује руске ПВО системе кратког домета *оса-АКМ*, *стрела -10*, који технолошки застаревају, па је одлучила да купи израелски ПВО систем нове генерације *спайдер* (Spyder). Он користи ракете ваздух-ваздух *дерби 4* (Derbi) и *питон 5* (Python) намењене ловачким авионима. Ракете су интегрисане са ELTA 3D радаром EL-M 2106 ATAR. Ватрена јединица састоји се од четири ракете које су смештене у контејнер. За мобилну платформу изабран је чешки камион *тата*. Дивизион се састоји од четири возила – радарског, командног, возило за лансирање ракета и за логистику и одржавање. Индија купује 18 система *спайдер* по цени од 260 милиона долара, који ће бити испоручени до 2012 године. ■

Хеликоптери **Ка-31** у Индији

Индија је потписала уговор са Русијом за куповину пет хеликоптера Ка-31 који се користи у морнарици за рано упозоравање. Поседује радар типа *нирте - 801 око*, који има могућност праћења 30-40 циљева, открива бродове на 200 км, а авионе на 100-200 километара. Хеликоптер ће бити стациониран на индијском носачу авиона *Виџаат*. ■

Хеликоптери **Ми-17** за Саудијску Арабију

Све више земаља чланица НАТОа одлучује се за руско наоружање. Пре годину дана све је изненадила вест да је Турска купила 20 хеликоптера Ми-17, али ова најновија да Саудијци, кључни савезници Американаца у региону, купују 120 руских хеликоптера Ми-17, уздрмала је целокупну јавност. Изгледа да је светска економска криза учинила своје и да сада и најбогатији штеде. Руски транспортни хеликоптери више су него дуго времена јефтинији од својих конкурената са запада, и доста поуздани у суровим условима експлоатације какви владају у блискоисточном региону, па стога та одлука Саудијаца није неочекивана. ■

Америчке пушке за Ирачане

Америчко министарство одбране склопило је уговор са владом Ирака о испоруци америчких пушака М-16 у вредности од 12,5 милиона долара. Уговор се односи на четири варијанте пушке – М-16А1, М-16А2, М-16А4 и М-4. Ирак поседује велики број руских АК-47 разних произвођача и наравно своју верзију – *барак*, па се та одлука може схватити као политички компромис. ■

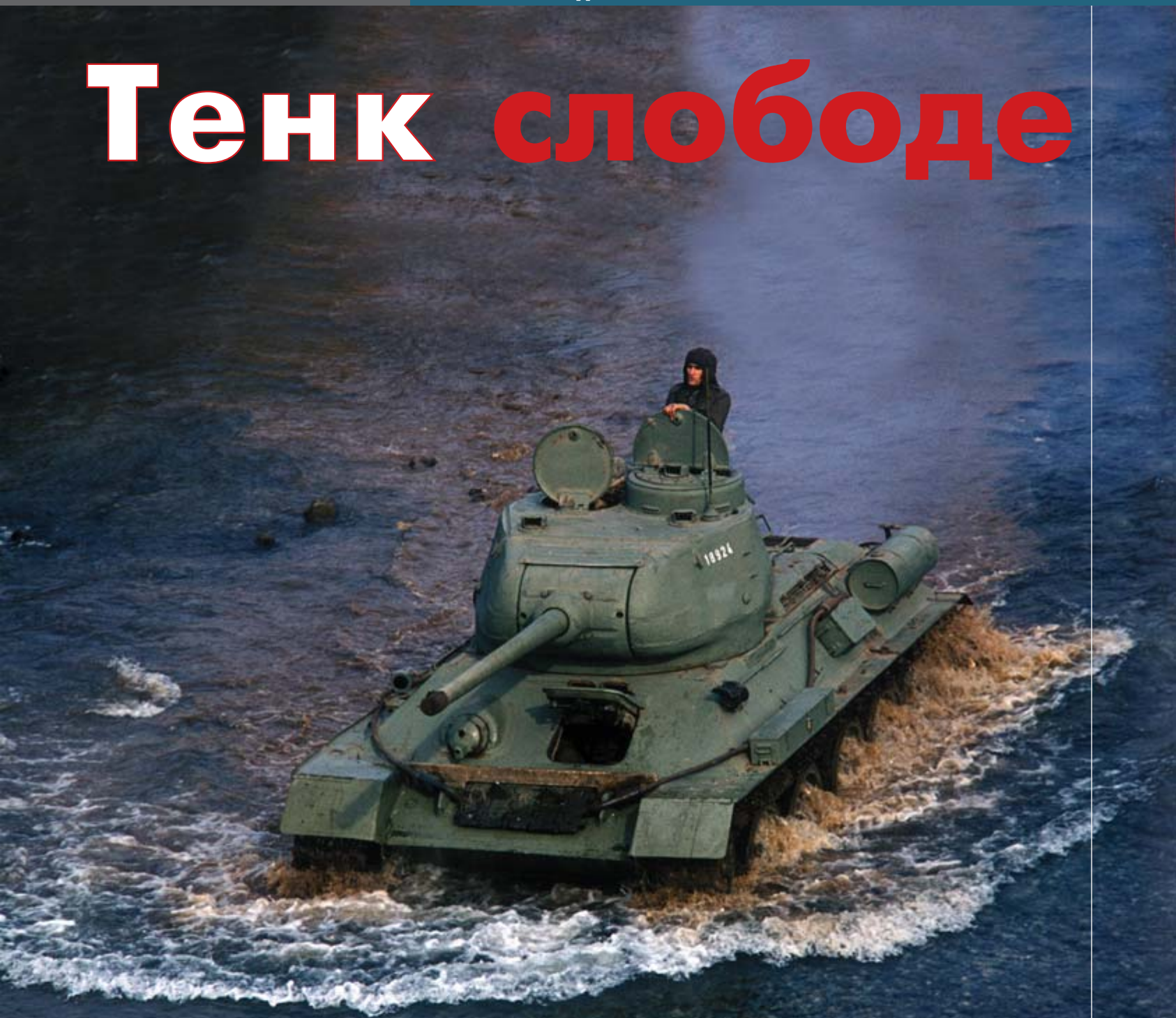
Иран заинтересован за кинески авион **Ј-10**

Иранци озбиљно преговарају са Кинезима о куповини 24 авиона четврте генерације Ј-10. После продаје Пакистану, кинески авион постаје све траженији на светском тржишту. Својим квалитетом и ниском ценом Ј-10 плени пажњу мање платежних земаља које желе да модернизују своју авијацију. Иранцима се жури јер је све већи притисак на њих због спорног нуклеарног програма, али и претњи Израела. ■

Припремио М. БУДИМИР

Тенк слободе

Тенк Т-34 с правом може да се сматра за једно од најефикаснијих оруђа у историји. Масовна производња тих оклопњака створила је основу за формирање тенковских јединица СССР-а које су умарширале у Берлин. Пре тога тенкови Т-34 учествовали су у борбама за Београд. Производио се са топовима 76 мм и 85 м, у варијантама које се условно означавају као Т-34-76 и Т-34-85.

Тенк Т-34 сматра се за један од симбола Другог светског рата, али у области ратне технике и обрасцем за развој тенкова какве данас знамо – са балансираним односом ватрене моћи, оклопне заштите и покретљивости. Настао је 1937, када су у конструкторском бироу Харковског паровозног завода (ХПЗ), алијас завода број 183, израђени технички цртежи тенка са радном ознаком А-20, наоружаног топом калибра 76 мм Л-11. У Завод су, наменски, за рад на новом тенку послате десетине инжењера, које је предводио Адолф Јаковљевич Дик.

У време настанка првих цртежа очекивало се да ће тенк користити точкове током марша на путу, а у борби и у теренској војњи гусенице. Такав хибридни погон, коришћен на тенку БТ-5, стварао је велике тешкоће у пројектовању трансмисије. О томе да ли треба правити хибридне тенкове или само гусеничне разговарало се и у Стаљиновом кабинету. Он се 1938. одлучио за израду два прототипа – хибридног А-20 и гусеничног А-32, чији су нацрти изведени директно из А-20 у конструкторском бироу КБ-24 под водством Михаила Илича Кошкина и Александра Александровича Морозова. За те две личности везује се наставак историје развоја Т-34.

Због ефикасности рада, почетком 1939, три бироа завода Број 183 ушла су у један, назван „одел 520“, са Кошкином и Морозовом. Они су били задужени за проверу два прототипа на полигону Завода. Неколико нових тенкова приказано је 23. септембра 1939. најважнијим личностима Црвене армије. Они су подржали наставак рада на А-32 под новом интерном заводском ознаком А-34. Под притиском потребе да се проведе брзо пренаоружавање тенковских јединица за одбрану СССР-а, 19. децембра 1939, указом Комитета одбране Савета народних комесара, усвојен је у наоружање Т-34, бивши А-34. Први примерак завршен је у јануару, а наредни фебруару 1940. године.

Скривани од посматрача

Како би се провела планирана испитивања (од 2.000 км војње) и, уједно, државном врху представио тенк, оба прототипа су у ноћи 5/6. март 1940. кренула из Харкова на марш до Москве. Скривани су од посматрача прецизно планираном маршрутом изван градова и села, а прелазили су и залеђене реке, крећући се најчешће ноћу. У ноћи 17. марта тенкови су на Ивановском тргу у Кремљу показани Стаљину и његовим најближим сарадницима. За време марша Кошкин се разболео. Здравље главног конструктора погоршало се и он је 26. септембра 1940. умро, а нови шеф Бироа постао је Морозов. У то време изашли су из завода број 183 први серијски примерци Т-34, а производња се припремала и у Стаљинградском тракторском заводу (СТЗ). Серија се тешко уодавала због сложености тенка, недостатка хала, нових технолошких решења ...

Сматрало се да су мотори В-2 из завода број 75 у Харкову достигли задовољавајући резултат када су на пробном столу радили 150 сати без отказа. За монтажну линију Т-34 нису могла да се пронађу основна оруђа Л-11, јер су она престала да се производе 1939. године! Још је горе што су ти

Вод Т-34 у месту Фужина у Истри 1949. године. Први тенк са лева је Т-34-76 произведен 1943. године у Уралмашзаводу.

топови били потребни и за тешке тенкове КВ. После око 400 Т-34 са Л-11, фабрике су прешле на уградњу новог оруђа 76 мм Ф-34. Секундарно наоружање није се мењало – један митраљез уз цев топа, а други на челој плочи тенка. До јуна 1941. произведено је 1.126 Т-34, који су, углавном, били предати јединицама у приграничним окрузима. У тим саставима Т-34 чинили су само приближно 7,5 одсто укупног броја тенкова у тренутку када су Немци покренули напад на СССР.

У првим борбама Т-34 нису се истакли због низа разлога неvezаних за тактичко-техничке одлике тог тенка. Посаде нису биле обучене ни за нови тенк, нити за предстојећа ратна искушења. Тенковске јединице често су биле упућиване у погрешно време на погрешно место. Резервни делови нису пристизали из фабрике до истурених састава на фронту. Као један од великих проблема показао се недостатак возила која могу да отегле Т-34 (маса 26 тона) до радионице. Због тога су бројна возила пала у

Тактичко-техничке карактеристике Т-34 произведених 1943.

Посада: четири члана

Борбена маса: 28,2–30,9 т зависно од произвођача и серије

Погонска група: дизел мотор В-2-34 367,6 kW (500 КС)

Димензије:

дужина тела 6.100 мм

ширина 3.000 мм

висина 2.520 мм

клиренс 400 мм

Наоружање:

топ калибра 76,2 мм Ф34 са 97–100 граната (тренутно-фугасна ОФ-350, панцирно-обележавајућа БР-350А и поткалибарна БР-350П)

домет 13.000 м

два митраљеза калибра 7,62 мм ДТМ са 3.600 метака

Максимална брзина: 55 км/ч

Аутономија: на путу 300 км, а изван пута 250 км

Оклопна заштита:

чело 45 мм

бокови тела 40 и 45 мм

горња површина и под 20 мм

купола 45 мм (52 мм на ливеној куполи)

руке Немаца. До 9. јула 1941. већина Т-34 била је уништена или су постали плен противника.

Прва прилика да се покаже шта може Т-34 била је битка за Москву у зиму 1941. године. У историју Црвене армије ушли су први хероји из посада Т-34. Капетан Лавриненко остао је без три Т-34 у борбама, али је до погибије 17. децембра 1941. уништио 52 немачка тенка у 28 борби. У време тешких борби за главни град СССР-а Т-34 били су тражена реткост. До последњих дана децембра

СЛАВНА 36. ТЕНКОВСКА БРИГАДА

Врло сложене прилике око Харкова у пролеће 1942. године утицале су на одлуку Народног комесаријата одбране СССР-а да се од привремених чета са тешким тенковима КВ формира јединица за ојачање фронта на критичним правцима. У Владимиру, источно од Москве, прикупљени су тенкови од посаде за 158. тбр. На фронт су тенкисти пристигли 31. маја 1942. и одмах били уведени у борбе за контролу јужних руских пространа. Тенкови КВ и Т-34 из 158. тбр сударили су се са снажним немачким тенковским јединицама на путу за Стаљинград. У борбама са Паулусовом 6. армијом и 40. тенковским корпусом у селу Бољшоје Троцкоје, за сасмо неколико часова, 158. тбр остала је без 40 тенкова и половине људства, а заузврат су уништили 85 немачких тенкова. До реке Дон дошли су само седам тенкова, два артиљеријска оруђа и неколицина аутоматичара.

Када су остали без још два тенка, преживели припадници 158. тбр повучени су у позадину, на одмор и реорганизацију. Добили су нове тенкове Т-34 и попуно људством, те се октобра 1942. године 158. тбр, преформирана у 158. тенковски пук, под командом 4. МК вратила на ратиште. Придружила се јединицама концентрисаним за уништавање 6. армије. Тенкисти су од 19. до 23. новембра 1942. године извели продор са јужног правца. После победе код Стаљинграда пук се сврстао у листу елитних, под новим именом – 42. гардијски тенковски пук. Под командом 3. гардијског СМК пук се придружио офанзиве у смеру Ростова. Пук је 28. априла 1943. у селу Дарјевка, у Ростовској области, преформиран у 36. гардијску тбр, подређену 4. гардијском СМК, у чијем саставу је остала до краја рата и борила се заједно са три гардијске механизоване бригаде.

После другог одмора и попуне 36. тбр је августа 1943. заузела положаје на реци Миус, на улазу у Донбас. Немци су одлучили да по сваку цену бране тај рударски базен и зато су вођене изузетно тешке борбе. Тенкисти су после продора од 200 километара у дубину противничког поретка дошли до обала Азовског мора.

Од настанка 36. тбр под том ознаком, на челу јединице променило се осам команданата. Четири су погинула у борбама, један је повређен у удесу и само два су предала дужност по потреби службе. Од борби на реци Јужни Буг до завршетка рата командант је био гардијски пуковник Жуков. Под командом Жукова 36. тбр борила се за Одесу, за Молдавију, простор ушћа Дунава. Брзим продором прошла је преко Дунава до Варне на обали Црног Мора. Затим су тенкисти извели марш до Србије, после ослобођења Београда и форсирања Дунава борили су се у Мађарској. Током осам дана фебруара 1945, 36. тбр водила је тешке борбе против немачких тенкиста око реке Хрон. Наредбом од 25. фебруара читав 4. СМК изведен је из борбених дејстава у рејон града Сечењ. Током 1.000 дана ратне историје бригада је прешла 8.500 км.

После рата бригада је премештена, прво, у Темишвар у Румунији, затим у Јамбол у Бугарској. Децембра 1947. године 36. тбр добила је наређење да иде у отаџбину, у град Алчевск у Луганској области у Донбасу и истовремено да се преформира у пук у саставу 4. дивизије настале преформирањем ратног 4. СМК.

Једини сачувани Т-34-76 на Балкану налази се у збирци Музеја отаџбинског рата у Бањаљци

удео Т-34 није прешао 25–30 одсто укупног броја тенкова у јединицама Црвене армије.

Под притиском немачког продора производња Т-34 сели се на исток. На листи завода који су финализовали тенкове нашао се и број 112 из Горког. У заводу број 183 радило се у две смене од по 11 сати како би се подржала одбрана отаџбине. У јулу је из Харкова у јединице отишло 225 Т-34, у наредна два месеца по 250 тенкова. У октобру, пре почетка евакуације у дубоку позадину фронта у Нижњи Тагил, произведено је 30 Т-34. Од неколико завода формиран је Уралски тенковски завод број 183, који је крајем децембра почео монтажу Т-34 од делова донетих из Харкова. Производња мотора премештена је у СТЗ, а у јесен 1941. завод број 75 преселио се у Чељабинск. Иако је до марта 1942. постигнута дневна производња од десет мотора В-2, то је било премало за ратне потребе. У међувремену, мотори су почели да се производе у још два завода.

Сва три завода задужена за производњу Т-34 током рата, проводила су модификације на основном пројекту у ходу, па се може на први поглед препознати одакле долази конкретан Т-34. У СТЗ знатан број варених елемената замењен је ливеним. У време Стаљинградске битке прекинута је производња у СТЗ, а недостатак тенкова надомешћен је увођењем у ланац монтаже Т-34 завода из Чељабинска, Омска и Уралмашзавода. Током 1942. и 1943. прекинута је достава гуме, па су точкови на тенковима били потпуно метални.

Модификације у ходу

Највише измена претрпела је купола тенка. У почетку, израђивана је заваривањем. Имала је један велики поклопац који се отварао према напред, па је командир морао да извирује и да се излаже противничкој ватри. Са топом Ф34 променила се технологија израде куполе – од тада је најчешће била ливена. На тенковима који су произвођени од последњих месеци 1942. уграђиване су преобликоване куполе хексагоналног облика у тлоцрту, са два округла лука за улазак и излазак посаде, уместо једног великог, те са низом измена. Израђиване су ливењем или ковањем, зависно од завода. Од лета 1943. на куполе су уграђиване командирске куполице КВ-1С.

Бленда топа изведена је изразито заобљена. Оклопна заштита повећана је на челу са 45 на 75 мм, са бока са 45 на 52 мм. Посаде су се посебно жалиле на недостатак простора и неудобан рад у тенку. Током гађања тенкисти су тешко дисали у возилу пуном барутних гасова. Пројектанти су проблем покушали да реше системом за пречишћавање ваздуха *циклон* и вентилатором. Иако су проведене те измене, Т-34 никада нису постали удобна возила и нису се могли поредити са комфором немачких и америчких оклопњака. У куполи Т-34 били су смештени пунилац и командир тенка, који је уједно био нишанџија. Ако се има у виду да је у истој позицији на две дужности био и командир тактичке јединице – вода или чете, онда се може замислити колико је официр био преоптерећен обавезама током борбе.

За време производње најмање промена претрпело је тело тенка које се показало као изузетно решење са бочним странама, које су биле потпуна новост у време појаве Т-34. Чело тела било је закошено под углом од 60° и на тај начин се знатно повећала дебљина панцирног челика коју је морао да савлада пројектил противничког тенка или противтенковског оруђа. Основни оклоп био је дебљине 45 милиметара. Бочни део тела тенка, изнад гусеница, био је под углом од 40°, а задњи део тела 48°. Чело куполе било је дебљине 45 милиметара.

И поред великих ратних губитака, масовна производња повољно се одразила на попуњу тенковских јединица Црвене армије. У оним јединицама које су ушле у Курску битку, јула 1943. године, Т-34 чинили су 62 одсто тенковског парка (2.033 тенка од 3.258). Током те битке значај Т-34, са оруђем од 76 мм, био је на врхунцу.

Нови немачки тенкови наметнули су потребу за новим оруђем већег калибра. Тенкисти Црвене армије добили су Т-34 са оруђем 85 мм, а стари примерци постепено су, од почетка 1944, одлазили у јединице у позадини, за обуку тенкиста. Иако се током рата користила само ознака Т-34, без одређивања варијанте, накнадно су се у литератури појавиле условне ознаке Т-34-76 и Т-34-85.

Тенкови Т-34-76 одржали су се у производњи до средине 1944. године. До тада израђено је 35.294 примерка Т-34 прве генерације и то 33.929 у основном моделу са оруђем 76 мм, затим 1.170 тенкова са пламенобачачем и 195 командних возила. Иако се Т-34-85 масовно производио, знатан број Т-34-76 задржао се у јединицама чак и у Берлину. После рата остали су у наорузању СССР-а до почетка педесетих.

Нови калибар и купола

У време Курске битке, лета 1943, Немци су у борбе увели нову генерацију тенкова са моћним оруђима и снажним оклопом. Црвена армија морала се постарати да што пре дође до усавршеног тенка, али не по цену преласка на потпуно нов производ. У то време радикално је модернизован Т-34 у оквиру пројекта Т-43, али са старим оруђем Ф-34. Иако је већ много урађено, морало се одустати од таквог приступа, јер се на бојном пољу показало да калибар 76 мм не може да заустави немачке тенкове.

ДЕРИВАТИ Т-34

Део тенкова наоружан је 1942. и 1943. пламенобачачима АТО-41 и АТО-42, уграђеним уместо митраљеза у чело возила. Такви тенкови, са ознаком ТО-34, улазили су у састав самосталних батаљона и пукова. Командирски тенк Т-34К имао је авијацијску радио-станицу, а генералски Т-34Ф станицу домета 120 километара. Око 150 тенкова произведено је 1943. као ловци тенкова са оруђем 45 мм ЗИС-4.

Тенкови за извлачење на бази тела Т-34 производили су се 1942. године. Затим, израђивани су тенкови носачи моста са мостом дужине 7,7 метара. На делу стандардних тенкова коришћени су уређаји за чишћење мина ПТ-3, односно ПТ-34. Упоредо са Т-34-85 производили су се командирски тенк и пламенобачач ОТ-34-85.

На полигону у Кубинки видело се да пројектил 76 мм не може да пробије бочну страну немачког *тигра* на удаљености од само 200 метара. Зато је хитно отпочео рад на минималном прилагођавању Т-34 за оруђе калибра 85 мм. Тестирања су прошла четири различита модела оруђа.

У заводу број 183, јануара 1944, израђени су први примерци Т-34-85 са оруђем Д-5Т, пројектованим у заводу број 9, намен-

ски за тенкове породица KV и IS. Реч је о оруђу насталом по узору на она из Немачке. За прва четири месеца 1944. године произведено је 255 примерака тенкова са Д-5Т, пре завршетка развоја новог оруђа 85 мм ЗИС-С-53, насталог у Централном артиљеријском конструкционом бироу (ЦАКБ) на основу противавионског оруђа обрасца 1939 (код нас познат као М39).

У почетку, С-53 патио је од бројних техничких проблема, посебно са противвртзајним уређајем. С временом су проведене потребне измене на механизму и технологији производње и С-53 је прихваћен као стандардно оруђе Т-34-85, најпре у заводу 112, почевши од фебруара 1944, а затим од марта у заводу 183 и од јуна у заводу 174.

У односу на Т-34-76 најочљивија разлика на Т-34-85 јесте нова знатно већа купола. Она је на тенковима са Д-5Т имала два члана посаде, а са С-53 три члана посаде. На телу тенка направљене су ситне измене, какве би засигурно биле урађене и без промене оруђа. Током 1944. постепено су уведене техничке новине на мотору – регулатор за све режиме и нови пречистач ваздуха мултициклон, затим два вентилатора у куполи, нишан ТШ-15, електрични окидач главног оруђа и митраљеза, радио-станица 9РС, уместо 9РМ повећаног домета од 22

Тенк Т-34-85 из ратне производње на вежби 1948. године у околини Младеновца

У првим часовима после ослобођења Београда – тенк Т-34-76

на 27 километара и радио-станица РСБ-Ф на командирским тенковима.

Иако су производи разних фабрика били стандардизовани по тактичко-техничким карактеристикама, разликовали су се због примене различитих технолошких процеса. Извана се тенкови препознају по месту шави на ливеној куполи и облику командирске куполице. Од јануара 1945. лук командирске куполице, уместо два дела, имао је један.

Производња Т-34-85 настављена је и после пада Берлина. У другој половини 1945. израђено је 4.758 тенкова, а 1946. око 2.700. Извана су се разликовали по размештају вентилатора – у заводу 112, уместо два вентилатора, смештена један поред другог, преместили су један вентилатор изнад централног дела тенка, ради боље вентилације борбеног одељења. Тешко се може одредити тачан број произведених Т-34. Разни извори из Русије наводе од 61.293 до 61.382 примерака. Разлика у односу на укупан број може да се сматра занемаривом.

У тенковским јединицама СССР-а, по бројности Т-34 остали су доминантни по количинама све до краја педесетих, јер су постојали проблеми у освајању серијске производње нових тенкова. Тенк Т-44 производио се упоредо са Т-34 у периоду 1944–1946, али је укупно израђен само 1.631 примерак. Много се очекивало од Т-54, али се производња полако уходавала, почевши од 1947. године. Те године у јединицама се налазило око 18.000 Т-34. Стари тенкови расходовани су пратећи динамику доласка Т-54. Тек у

ЛИЧНИ ТЕНК

Пред улазак у Србију 36. гтбр примила је тенк Т-34 са фабричким бројем 4080297, произведен у Сормовском заводу, који се сада чува на високом постаменту у Луганску у Украјини. На тенку пише „Од оца Шуљги – сину Кисенку“, поред медведа, ратног знака бригаде. После ослобођења села Покровско у Њеuproетровској области, Јаков Федорович Шуљги дао је новац за лични тенк гардијског поручника Кисенка. После рата тај тенк је отишао на крајњу тачку истока СССР-а, на острво Сахалин.

Јануара 1968, током редовног рада на тенку, унутар куполе пронађена је плочица са натписом идентичним оном какав је тенк током рата имао на куполи. На иницијативу команданта Далекисточног војног округа генерала армије Толбука (командант 14. гмбр у борбама за Београд), тенк је 1971. постављен на постамент.

шездесетим Т-34 препушта простор плими нових тенкова.

Како би се одржао корак са временом, већина Т-34 модернизована је током ремонта. У почетку су модификовани мотори на стандард В-34-М11. За возача је уграђен уређај за ноћну возњу – БВН. На десној страни тела тенка монтиран је инфрацрвени уређај ФГ-100. Уређај за осматрање у ко-

мандирској куполи МК-4 заменили су нови ТПК-1 или ТПКУ-2Б. Уместо митраљеза ДТ уграђен је ДТМ са телескопским нишаном – ППУ-8Т. Од 1952. тенкови су, уместо радиостанице 9-Р, добили 10-РТ-26Е... У документима Совјетске армије модернизовани тенкови добили су ознаку Т-34-85, образац 1960.

Накнадно су ти оклопњаци добили усавршени ноћни уређај ТВН-2 и радиостаницу Р-123. Известан број Т-34 остао је без наоружања и преправљен је у ТЗИ Т-34Т, самоходне дизалице СПК-5 и 10М, носивости до 10 тона, а затим су ти некадашњи тенкови претворени у возила за радиолошко-хемијско извиђање. Последњи тенкови Т-34-85 из наоружања повучени су у првој половини септембра, из забачених гарнизона у Сибири и на Далеком истоку.

Ослобађање Србије

Знатан број тенкова Т-34 коришћен је у борбама против Сила осовине на Балкану, као главно маневарско средство у разбијању концентрације немачких елитних јединица у централној Србији, које су браниле улаз у Панонску равницу, пут за наставак продора Црвене армије према Немачкој. Јединице Трећег украјинског фронта, под командом маршала Толбухина, у борбама за ослобођење Србије, у јесен 1944, користиле су само тенкове Т-34. У свим јединицама одређеним за улазак у Србију, 20. септембра 1944, у тренутку када су почеле припреме за офанзиву, налазило се 358 тенкова и самоходки, углавном Т-34 и Су-85. Као ојачање на фронт је, до почетка октобра, дошло додатних 546 тенкова и самоходки за редовну попуњу јединица и надокнаду губитака. Тенкови Т-34 били су и у наоружању јединица Другог украјинског фронта, које су ослободиле Банат и онда кренуле према северу.

На почетку офанзиве у источне делове Србије ушле су јединице 57. армије Трећег украјинског фронта. У 57. армији, у 32. гардијској механизованој бригади, било је 18 Т-34, примљених октобра 1944. године. По чету тенкова Т-34 имали су 53. самостални мотоциклистички пук (десет тенкова) и 1201. самоходни артиљеријски пук (осам тенкова).

Када су Црвеноармејци дошли до Мораве, створени су предуслови за продор покретне групе фронта Четвртог гардијског сталjingрадског механизованог корпуса (4. ГСМК), одређеног за улазак у Београд. У његовом саставу налазило се 160 тенкова Т-34 – приближно 50 Т-34-76 и 110 Т-34-85. Главнина тенкова била је у 36. гардијског тенковској бригади (гтбр), која се у то време сматрала за изузетно поуздану и добро увежбану јединицу, те у саставу три гардијске механизоване бригаде – 13. гмбр, 14. гмбр и 15. гмбр.

Та маса од технике брзо је савладала Немце и отворен је пут ка Београду. За тај

СИМБОЛИ

Пред улазак на Балкан сва средства ратне технике 4. ГМК добила су беле тактичке ознаке са силуетама животиња. Шаблони су израђени за све јединице директно подређене команди тог састава. Тенкови Т-34 из састава 36. гардијске тенковске бригаде, у којој се налазила главнина тенкова одређених за ослобођење Београда, имали су ознаку медведа издигнутог на ноге. Тенкови Т-34 из 13. гардијске механизоване бригаде имали су јелена, из 14. гмбр коња, а из 15. гмбр ласту. У саставу 62. самосталног мотоциклистичког батаљона било је 10 Т-34 са силуетом жирафе.

задатак, 11. октобра у подне, 4. ГСМК налазио се у полазном рејону за прелазак Мораве код Доње Ливадице. Тенкови Т-34 прешли су Мораву преко немачког моста, носивости 30 тона. До зоре 12. октобра тенкови су били на левој обали Мораве на путу за Београд. Главни удар у којем су били тенкови Т-34 из 36. гтбр, 13. и 14. гмбр ишао је правцем преко Младеновца, а помоћни удар, правцем на којем се налазила 15. гмбр, водио је преко Смедерева. Тенкови Т-34

из те бригаде ушли су у борбу један сат после почетка покрета ка рејону Лугавчине. Када су Немци избацили из строја два тенка, почела је жестока борба. Наредни покушај да зауставе тенкове и механизовану пешадију Немци су учинили у Раљи, али су били поражени до јутра 13. октобра. Касно увече Т-34 дошли су до обале Дунава и тако су одсекли Немце концентрисане у Смедереву и Пожаревцу.

За то време главнина 4. ГСМК пробијала се кроз снажну одбрану задужену да по сваку цену обезбеди извлачење групе армија Е на север. У селу Наталинци, 12. октобра пре подне, на тенкове Т-34 из 36. гтбр укрцао се батаљон 4. бригаде 21. дивизије НОВЈ. Маса Т-34 јурнула је на Тополу после снажног ватреног залета више артиљеријских дивизиона, завршеног плотунима каљуса. Тенкови су великом брзином ушли у град и избацили Немце.

Тенкисти 36. гтбр код Белосаваца наишли су на противтенковску заседу са оруђима 88 мм. Тенкови Т-34 из предњих делова бригаде прешли су преко немачких ватрених положаја и наставили даље према Младеновцу. Током вечери, 12. октобра, у град су ушли Т-34 са десантом аутоматичара. Кретали су се са упаљеним фаровима, уз јаку ватру из свих оруђа. Немачка одбрана је сломљена. Продор изведен 12. октобра платила је 36.

Тенк Т-34-76 из 15. гардијске механизоване бригаде у подршци југословенским снагама у Барањи почетком 1945. године

На улицама Београда октобра 1944. године Немци су користили противтенковска оруђа калибра 88 мм, што потврђује снимак разореног Т-34-85

гбр са око 15 оштећених и уништених тенкова.

Тенкови су у Раљу ушли рано ујутро 13. октобра. Немци су се повукли према Авали, уређеној у снажан чвор одбране. Пробој првог појаса немачке одбране Београда почео је током ноћи 13/14. октобар: први су у ровове продрли тенкови 36. гбр, а затим глав-

нина 4. ГСМК и Прва пролетерска дивизија НОВЈ. Тенкисти су у Кумодражу накратко застали пред ватреним зидом, али су после уклањања те препреке продужили даље у тада периферно насеље Бањица.

Током ноћи 14. октобра на помоћном правцу тенкисти 15. гмбр сукобили су се са елитним моторизованим пуком СС дивизије Бранденбург. Применили су уобичајену тактику ноћног боја: у дрском, брзом продору са упаљеним светлима уклинили су се у немачку колону. Гусеницама су прегазили немачка возила и живу силу и наставили ка Београду. У завршним борбама од 14. до 20. октобра, 4. ГСМК нашао се пред две групе противничких снага – једној названој по генералу Шнекенбургеру (Schneckenburger) у самом Београду, са око 30.000 људи, и другој

Штетнер (Stettner), са сличним бројем људи, која је покушавала да се пробије из Смедерева у Београд.

Битка за Београд

Тенкисти су добили пресудни задатак у продору у град, јер је донета одлука да се иде у фронтални удар на уском одсеку. Очекивала се снажна и добро уређена противтенковска одбрана. Немци су изградили чворове одбране на Калемегдану, Славији, на прилазима Савском мосту, око блока зграда министарства у подручју улице Кнеза Милоша и Немањине, око Главне железничке станице и на Великом Врачару. На чворовима одбране уређени су ватрени положаји оруђа 88 мм и самохотки којима су планирали да зауставе Т-34. Формирани су посебни противтенковски састави, наоружани панцерфаустима и пламенобацачима.

У центру борбеног поретка, на правцу Бањички вис–Аутокоманда–Калемегдан, налазиле су се 36. гбр и остале јединице 4. ГСМК. Бригаде су формирале јуришне одреде са тенковима, пешадијом, артиљеријом, минобацачима и пионирима. Одредима су придодате чете НОВЈ. Немци су за „дочек“ уредили противтенковске и стрелачке ровове, армиранобетонска склоништа за оруђа и бункере на раскрсницама. Део зграда припремљен је за одбрану, а канализација за маневар.

Првог дана, 14. октобра, поподне и током ноћи 14/15. октобар, уз подршку Т-34 из 36. гбр и 13. гмбр, савладани су одбрамбени положаји на Бањици, Дедињу и Милошевцу, па су се 36. гбр и Прва пролетерска дивизија НОВЈ покренуле преко Аутокоманде ка Славији, а 13. гмбр даље према тркалишту. Уз подршку Т-34 Прва пролетерска

Оклопњак Т-34-85 из 36. гардијске тенковске бригаде у Београду октобра 1944. године. Број 3 поред бригадне тактичке ознаке представља 3. батаљон у бригади.

Тенк Т-34-86 из 36. гардијске тенковске бригаде укрцава Београђане који су се укључили у борбе за ослобођене града

бригада пробила се током ноћи 15. октобра од Славије до Главне поште и Народне скупштине. Тенкисти 14. гмбр учествовали су у борбама за Вождовац и Гимназију краља Александра. Тенкови су имали пресудан значај за уништавање немачке одбране у фабрици *Беометал*. Борбе су наставили на Звездари. Током дана 15. октобра тенкисти и пешадија уништили су одбрану на Великом Врачару и у Улици краља Александра код Вуковог споменика.

Немци из смедеревског правца пробили су се у ноћи 15/16. октобар до Цветкове механе и Врачара. У ноћним, посебно жестоцим борбама потиснули су партизанае и црвеноармијце из 14. гмбр. Ујутро, 16. октобра, пешадија Друге пролетерске бригаде НОВЈ и делови 36. гмбр уништили су Немце у рејону Улице краља Александра. За то време 13. гмбр борила се за железничку станицу где су Немци израдили низове армирано-бетонских склоништа. Ујутро 17. октобра Немци су потиснули 15. гмбр из Великог и

Из 36. гардијске тенковске бригаде у Београду октобра 1944.

Малог Мокрог Луга, а током преподнева 21. ударна дивизија и 15, уз подршку *кађуша* и авијације, стабилизвала је стање на источним прилазима граду. Предвече су прешли у противудар и уништили преостале Немце на

за центар града. Популарне *тридесетчетворке* и партизани из Прве пролетерске дошли су 19. октобра до палате *Албанија* и хотела *Москва*. Током ноћи 18/20. октобар Немци су почели да се извлаче преко моста на леву

Смедеревском путу. Немци су покушали очајнички продор преко Авале, наоружани само личним наоружањем. Авијација и артиљерија су се побринуле за те саставе, а остатак је уништен код Болеча.

У ноћи 17/18. октобар прегруписао се 4. ГСМК тако што су тенкови Т-34 додељени као ојачање стрелачким дивизијама и НОВЈ.

Тенкови су подржали партизанае из 236. стрелачке дивизије у борбама

Ратни плен југословенских партизана у месту Базовица: Т-34 из немачке 5. полицијске тенковске чете

обалу Саве. До 6. часова ујутро ослобођен је Калемегдан. Последње борбе вођене су око Главне железничке станице и моста. Немачки положаји пали су под снажним налетом, подржаним јуришним авионима. У том моменту за наставак борбе пресудно је било заузети Савски мост на који су тенкисти и пешадија јуришали десетинама пута. У завршници, јуришни авиони Ил-2 неутралисали су немачку противавионску и земаљску артиљерију и обезбедили продор тенкова Т-34 из 13. гмбр и пешадије НОВЈ и 209. пука Црвене армије. Они су у налету прешли преко моста на леву обалу Саве. Немачки мостобран на Чукарици до 19 часова уништили су 13. и 15. гмбр, и делови 6. и 28. дивизије НОВЈ.

У борбама за Београд тенкови су имали изузетно важан задатак, јер су, да не би страдали цивили, избегавани авиони и тешка артиљерија (само изузетно). Тенкисти, изложени противничким противтенковским оруђима, морали су директном паљбом да очисте улице од немачких ватрених тачака.

Партизански Т-34

Немци су још од првих дана рата против СССР-а добро проценили да Т-34 представља изузетно борбено средство и да то треба искористити. Тенкове из ратног плена уврстили су у властите јединице, после модификација попут уградње немачке радио-станице, командирске куполице и прибора и алата. Процењује се да су Немци током рата модификовали више од 300 тенкова са оруђем 76 мм и они су у немачким документима носили званичну ознаку Т-34 747(р). Део тих тенкова користио се најчешће у самосталним водовима и четама у саставу оклопних дивизија на

Источном фронту. Део Т-34 био је у јединицама Полиције поретка (Ordnungspolizei) и коришћен је за борбу против герилаца. У саставу 5. ојачане полицијске тенковске чете (5. verstärkte Polizei-Panzer-Kompanie), 3. и 4. вод наоружани су са по пет Т-34 у модификацијима карактеристичним за производњу из 1941. и 1942, са великим једноделним поклопцем за улазак и излазак посаде, те са два поклопца из 1943. године. У борбама против партизана у Украјини 5. чета налазила се у саставу 10. СС полицијског пука. Лета 1944. пук се преместио у Трст, а тенкови су смештени у Горици, одакле су кретали у борбе против партизана на северу Италије и Словенији.

Од 21. фебруара 1945. чета је потчињена команди СС и полицијских јединица за Јадранску обалу са седиштем у Трсту. Пролећа 1945. године Т-34 уведени су у борбена дејства против јединица Четврте армије

ЛИЦЕНЦНА ПРОИЗВОДЊА

Тенк Т-34-85 производио се по лиценци од 1949. до 1958. године у Чехословачкој. Међу 3.185 комада били су и тенкови носачи моста МТ-34 и ТЗИ. Од 1951. до 1955. у Пољској је израђено 1.380 Т-34-85. Пољски пакет модернизације Т-34-85М1 и М2 био је најобимнији од свих проведених на Т-34. Посада је смањена са пет на четири члана, јер је уведен уређај за даљинско управљање митраљезом, мотор је могао да користи различите врсте горива, велике измене су проведене на механизму команди тенка, додат је прибор за подводну вожњу...

НОВЈ, које су се пробијале према северу. У борбама за Илирску Бистрицу Немци су имали седам тенкова Т-34. Они су привремено задржали 20. ударну дивизију, али су лоше прошли у сукобу са Другим тенковским батаљоном Прве тенковске бригаде НОВЈ. Један Т-34 уништен је ватром из лаког тенка *стјуарт* (Stuart), модификованог у ловца тенкова, тако што се, уместо у борби уништене куполе, уграђивао немачки противтенковски топ 75 мм ПАК 40. У наставак продора ка Трсту лева колона 20. дивизије, ојачана деловима Другог тенковског батаљона, са тенковима *стјуарт* и оклопним аутомобилима АЕЦ, кретала се према месту Базовица, у којем су се Немци добро утврдили и припремили за одлучну одбрану.

У борбама 30. априла партизани су прво, у једном удару, заузеле Базовицу, али су избачени из места одлучном интервенцијом Немаца, уз подршку седам Т-34. У противудару непријатељ је коначно уништен. У првом уласку у Базовицу пред партизанским тенковима нашла се на уском путу препрека са отвором превише уским за *стјуарта*.

Тактичко-техничке карактеристике Т-34-85:

Посада: петоро чланова

Борбена маса: 32,2

Погонска група: дизел мотор В-2-34
367,6 kW (500 КС)

Димензије:

дужина тела 8.100 мм

ширина 3.000 мм

висина 2.200 мм

клиренс 400 мм

Наоружање:

топ калибра 85 мм ЗИС-С-53 са 56 граната (тренутно-фугасна ОФ-365К, панцирно-обележавајућа БР-365 и БР-365К и поткалибарна БР-365П)

домет 13.000 м

два митраљеза калибра 7,62 мм ДТМ са 1.953 метака

Максимална брзина: 55 км/ч

Аутономија: на путу 290–300 км, а изван 250 км

Док су партизани процењивали ситуацију, у Базовицу су ушли немачки Т-34. Командир чете Ставер наредио је радио-везом врло искусном нишанџији Бегушу да са АЕЦ-ом уништи тенкове. Преко етера пронела се наредба: „Бегуш напред! Бегуш напред! Уништи непријатељске тенкове! Уништи непријатељске тенкове! У питању је Трст! Трст или смрт!“ Бегуш се провукао на чело колоне и иступио АЕЦ кроз отвор на препреци тек толико да би усмерио цев према немачким тенковима. Челни Т-34 гађао је са седам до осам пробојних граната.

Прва тенковска бригада ушла је у Трст са најмање једним оспособљеним Т-34 из ратног плена. У рукама југословенских тенкиста нашло се пет или шест Т-34 из уништене 5. чете. Три или четири тенка немачке посаде оставиле су код Илирске Бистрице, а две код Базовице.

После рата бивши немачки Т-34 коришћени су у јединицама које су имале тенкове са оруђем калибра 85 мм. Један примерак нашао се у инвентару Тенковског школског центра у Бањалуци. На том тенку обучавани су будући официри тенкисти до истека техничких ресурса. Срећом, у Школском центру ОМЈ препознали су историјску вредност тог тенка и уврстили су га у збирку возила изложених у касарни „Петар Драпшин“ у Бањалуци. Сада се чува у збирци Музеја отаџбинског рата у касарни „Козара“, као једини сачувани примерак Т-34-76 мм на јужнословенским просторима.

Друга тенковска бригада ЈА

У пролеће 1945. године у Београд су дошли и југословенски тенкови Т-34-85. Реч је о Другој тенковској бригади (тбр), формираној на територији СССР-а од посада које су на тенковски курс отишле из Италије. Тамо се лета 1944. налазио кадар за развој две тенковске бригаде, али су Британци дали наоружање за само једну бригаду. Зато се 600 партизана почетком јесени пребацило авионима у СССР, на обуку проведenu у околини града Тула, на полигону Тесницко.

Посаде тенкова прошле су практични део обуке на Т-34 у 32. тбр, а механичари у Тулским металуршким заводима. За Југословене су услови током обуке били изузетно тешки, пре свега због хладноћа које су ишле до минус 20, па чак и минус 40 степени Целзијуса. После пет месеци обуке, 8. марта 1945, на територији СССР-а формирана је нова јединица, под привременим називом Прва тенковска бригада. У складу са формацијским таблицама Црвене армије, из фабрике су за попуњу јединице преузета 65 примерака Т-34-85. Том техником попуњена су три батаљона од по три чете. У свакој чети налазила су се три вода са три тенка и тенк за командира чете. По један тенк добили су ко-

ЈУГОСЛОВЕНСКА ЗАСТАВА НА Т-34-76 У СССР

Југословенске посаде поред тенкова Т-34-76, раних серија, појавиле су се на пропагандним снимцима припадника Првог одреда НОВЈ, формираног јануара 1944. у СССР-у, у близини Коломне. Реч је о необичној јединици попуњеној Југословенима из јединица Сила осовине и преживелим припадницима 369. пуковније НДХ, уништене пред фабриком трактора у Стаљинграду, Србима из Бачке, из немачких радних батаљона, економским емигрантима из Ирана, пребеглим из мађарских радних логора, затим разним политичким емигрантима из предратних времена, припадницима јужнословенских народа. У саставу Првог одреда налазила се чета са тенковима Т-34-76 раних серија. Када су октобра 1944. припадници одреда, преименованог у Прву бригаду НОВЈ у СССР-у, дошли у Београд, нису имали тенкове.

Оклопњак Т-34-85 из 2. батаљона 2. тенковске бригаде у Брчком пролећа 1945. године

је да они у борби штите тенкове од противничке пешадије.

У пуном саставу, 2. тбр стигла је у Београд железницом, 26. марта 1945. године. Одмах после искрцавања тенкови су скелачивани у отаџбину, у Ердевику је формиран моторизовани десантни батаљон са три чете аутоматичара, које су се превозиле на тенковима и, делом, на камионима. Планирано

Тенк Т-34-76 из 1. тенковске бригаде у центру Трста

манди. Главнина 2. тбр, са 1. и 3. батаљоном, имала је важне задатке 12. априла у пробоју Сремског фронта. Од ње се очекивало да оствари продор у рејону Винковаца, уз Прву пролетерску дивизију и 21. дивизију.

Други батаљон коришћен је на помоћном правцу, на мостобрану код Брчког, са задатком пресецања повлачења противничким снагама. Тенкови су од Чукарице у Ша-

КОЊ У ГАЛОПУ НА КУПОЛИ

У тенковској чети 14. гардијске механизоване бригаде били су Т-34-76. Они су имали тактички знак јединице на куполи – белу силуету коња у галопу. Возач у тој тенковској чети био је Стојимир Илијевић, звани Герила (94), који сада живи у улици Кнеза Милоша, преко пута Министарства одбране Србије, у згради поред које се октобра 1944. године борио у Т-34. Он се сећа да су тенкисти 14. бригаде првог дана борби за Београд, 14. октобра, прешли преко Авале и када су дошли до Аутокоманде добили су наређење да препрече пут немачким јединицама које су из Смедерева покушале пробој до Београда. Герила, као предратни становник Београда, предводио је тенкове до Цветкове механе. Пет Т-34 заузеле је одбрамбене положаје. Са посадама у возилима чекали су наилазак Немаца.

Током ноћи Немци из борбене групе *Штетнер* ушли су у куће око тенкова. Са једног балкона запалили су један Т-34. После жестоког сукоба Немци су се повукли у Маринкову бару, у то време пуну узвишицу. Пред зору потиснути су у сукобу са партизанима. У тим борбама Герила је био у тенку са тактичким бројем 320, који је носио на куполи, уз знак јединице – коња у галопу. Тенковска чета 14. бригаде борила се у улици Кнеза Милоша и код железничке станице. После ослобођења Београда, 14. бригада борила се у Мађарској у великој Будимпештанској операцији у којој је сломљена кичма немачких тенковских дивизија.

Парада на Славији поводом прве годишњице ослобођења Београда – Т-34-85

бац превезени пловилима речне флотиле, која су вукли монитори. Затим су понтонским скелама прешли Дрину и властитим ходом дошли до Брчког.

Стојимир Илијевић, звани Герила (94), учесник у тим догађајима, сећа се да су 12. априла 1945. у четири сата кренули на пробој фронта, али без организоване подршке пешадије. Уместо да се она налази иза тенкова и да штити тенкисте од противничке пешадије, она се прва покренула ка фронту. Тенкови су остали сами и кренули су у пробој. Герила се нашао у тенку са командиром који се није снашао. Зато је од њега преузео контролу и наредио да тенк једну гусеницу обори у ров, а да се другом креће по ивици рова. Са трбухом тенка у рову чистили су пролаз кроз противничку пешадију ватром из оба митраљеа. Тенкисти су после жестоких борби дошли до Вуковара првог дана офанзиве, а до завршетка другог дана ушли су у Винковце. Из борбе је избачено седам Т-34-85 и посебно је тешко страдао мотодесант-

ни батаљон, који је остао без трећине људи.

Тенкисти су 18. априла уведени у борбу у Плетерници, после кратке артиљеријске припреме. Немци су зауставили тенкове добро организованом одбраном, али су извукли из борбе властите тенкове, јер су страховали од Т-34-85. Другог дана борбе за Плетерницу једна тенковска чета је рушила кућу за кућом како би отворила пут пешадији. После заузимања места, 2. тбр се покренула даље и на самом изласку из Плетернице нашла се под артиљеријском ватром. Одлучна одбрана наставила се у селима која су следила и тенкисти нису остварили задатак – да одсеку елитну 7. СС дивизију Принц Еуген током повлачења из Славског Брода, на правцу према Батрини. Наставак продора 2. тбр према Новској морао се одложити, јер су тенкови из СССР-а дошли са зимским уљем, а бригада није имала летње. Због тога су тенкови мировали у Ориовцу читаве две седмице – све до 5. маја, када је уље коначно сигло.

За борбу је у то време било припремљено 50 Т-34-85. Они су кренули у правцу Загреба, са задатком да подрже 21. дивизију. Последња одбрана Немаца и усташа била је код Сесвета. Тенкови су 8. маја, око 16 часова, уведени у борбу из покрета. До 21 час били су у Сесветима. Око четири часа 9. маја 2. тбр кренула је ка Загребу. Противничке снаге су се повукле, али је пут био закрчен остављеном техником и возилима. Једна чета послата је да уништи усташе на положају код Шестина. Главнина бригаде наставила је 10. маја према Цељу, а 3. батаљон је остао у Загребу, јер су се у околини града још увек водиле борбе. Без борби тенкови су дошли до Љубљане, где се 2. тбр прикупила у целини и затим извела марш у Трст, како би приказала одлучност Југославије у намери да задржи тај град.

Тридесетчворке у ЈНА

Осим тенкова примљених као поклон за 2. тбр, најмање један тенк нашао се тој јединици када су јединице Трећег украјинског фронта кренуле на север и за собом оставиле понешто од технике, оштећене или покварене током тешких борби у јесен и зиму 1944/1945. године. Наредне попуне тенковима пристизале су из СССР-а после рата. На основу кредита одобреног у Москви, јуна 1946. примљено је 308 Т-34-85. У време раскида са источним блоком, у ЈНА налазило се 425 Т-34.

Када су шездесетих покренуте велике набавке ратне технике из СССР-а, у јединице ЈНА пристигли су тенкови нове генерације Т-54 и Т-55. У то време понуђене су за мале паре и велике количине ремонтваних Т-34Б (еквивалент Т-34-85, образац 1960, са мотором В-34-М11, пречишачем ваздуха ВТИ-3, уређајем за загревање течности за хлађење уља НИКС-1, генератором од 1,5 kW, нишаном ТШ-16, електричном пумпом МЗА-3 за пуњење резервоара за гориво) из послератне производње. Иако су тада били потпуно застарели, у ЈНА су их користили ка-

Тенк Т-34-85 на смотри у Глини након вежбе 1950. године

Велики бели редни бројеви на блатобранима и југословенска заставица на куполи препознатљив су знак тенкова чете из 2. бригаде, која се марта 1945. године задржала у Београду

ко би повећали број тенкова.

У периоду од 1966. до 1968. примљено је 600 комада Т-34Б и БК (командирски тенкови). После доласка додатних тенкова у инвентар ЈНА, достигнут је максимални број од 1.007 Т-34. Са тенковима су примљене кумулативне гранате УБК-1, које су замениле поткалибарне.

Током седамдесетих сви стари Т-34 модернизовани су до стандарда Т-34Б, затим су на оба модела уграђена постоља за противавионски митраљез 12,7 мм браунинг (Browning), домаћи инфрацрвени уређај за ноћну вожњу М-68 и нови радио-уређаји Р-113 и Р-123, који су се користили на Т-54/55. Известан број Т-34 добио је осамдесетих година радио-уређај РУТ-1.

Почетак повлачења Т-34 из наоружања 1988. (1003. Т-34-85 и Т-34Б) подудара се са великом реорганизацијом ЈНА по плану *Јединство*. Почетком 1991. у наоружању се још налазило 889 Т-34, у то време готово 29,5 одсто од свих тенкова у ЈНА. У борбама 1991. године Т-34-85 местимично су коришћени на свим деловима ратишта.

У време када се стварала нова политичка карта Балкана, 1992. године, неки примерци Т-34 остали су у саставу Војске Републике Српске и у складиштима на простору Републике Српске Крајине. Почетком 1993. у Војсци Југославије налазило се 393 Т-34. У то време они су представљали 26,7 одсто тенкова у ВЈ. Број Т-34 повећао се 1996. на 422 комада, када су из 11. корпуса СВК тенкови пребачени у ВЈ током тзв. мирне реинтеграције Источне Славоније и Барање.

Те 1996. завршена је историја Т-34 у Војсци Југославије, прихваћањем лимита од 1.025 тенкова, у складу са *Подрегионалним споразумом о контроли наоружања*. У ВЈ су остали Т-72/М-84 и Т-55, а Т-34 углавном су исечени у старо гвожђе. Тенкови из имовине бивше ЈНА најдуже су се задржали у БиХ – последњих 23 примерка уништено је 2000. године. ■

Александар РАДИЋ